

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MYRİNA KOROPLASTİK ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

İshak KAYA

Ankara - 2024

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MYRİNA KOROPLASTİK ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

İshak KAYA

Doç. Dr. Yusuf ALBAYRAK
DANIŞMAN

Ankara - 2024

ONAY SAYFASI

İshak Kaya tarafından hazırlanan "Myrina Koroplastik Eserleri" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ		Kurumu	İmza
Doç. Dr. Yusuf ALBAYRAK		AYBÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Fak. Arkeoloji	
Kabul [X]	Red [ ]		
Prof. Dr. Bahattin ÇELİK		AYBÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Fak. Arkeoloji	
Kabul [X]	Red [ ]		
Doç. Dr. Yavuz YEĞİN		Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji	
Kabul [X]	Red [ ]		

Tez Savunma Tarihi: 28.11.2024

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Muhammet Enes KALA

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Adı SOYADI:

İshak KAYA

İmza

TEŞEKKÜR

Bu teze başlarken beni bilimsel düşünceyi ön plana çıkarmamı sağlayan lisans ve Yüksek lisans sürecimde her zaman beni destekleyen bana hep güvenen ve bana hep anlayış ve özveriyle yaklaşan danışman hocam sayın Doç. Dr. Yusuf ALBAYRAK'a teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimime maddi ve manevi destekte bulunan canım aileme de ayrıca teşekkür ederim.

ÖZET

İzmir ili, Aliağa ilçesinin kuzeyinde, Çandarlı Körfezi (Elaitikos) kıyısında ve Güzelhisar Çayı'nın (Koca Çay) ağız kısmında yer alan Myrina, Beriki Tepe ve Öteki Tepe adlı iki tepe üzerine kurulmuş bir liman kentidir. Myrina antik kenti nekropolünde Atina Fransız Okulu üyeleri E. Pottier ve S. Reinach tarafından 1880-1882 yılları arasında 3 yılda dört sezonu içeren kazılar sırasında, 4-5 bin mezar açılmıştır. Açılan bu mezarlardan 1.500'den fazla figürin ve başka mezar sunuları ele geçmiştir. Yaşayan varlıkları tasviri olup taşınması rahat olan, üç boyutlu küçük eserleri ve küçük insan ya da hayvanların tasviri figürin olarak isimlendirilmektedir. Pişmiş toprak olan terrakottanın ve tabii ki pek çok figürinin ana maddesi olan kilden sanat eseri üreten özellikle heykelcik yapan sanatçıya "koroplast" ismi verilmektedir. Koroplast olarak isimlendirdiğimiz sanatçının üretmiş olduğu eserlere ve bu üretim sanatına da "Koroplastik" ismi verilir ve küçük boyutlu olan bu koroplastikler en başta tanımını yaptığımız figürinlerdir.

Mezarlara bırakılan hediyeler ve de adak törenlerinde kullanılan figürinler pişmiş toprak ağırlıklı, taş, ahşap ve çeşitli madenler gibi malzemelerden yapılmışlardır. Şekil olarak küçük boyutlu oldukları için kolay taşınabilir özellikte ve üç boyutludurlar. Ayrıca bulunan bazı figürinlerin oyuncak amaçlı tasarlandığı bilinmektedir. Figürinlerin evlerden kutsal alanlara, nekropollerden çöplüklere kadar çok geniş bir alanda bulunmaları, onların üretildiği malzemenin kolay elde edilebilir ve ucuz olması ile ilişkilidir. Bu durumda, figürinleri sosyal sınıf ayrımı olmaksızın çok sayıda insan için kolay ulaşılabilir yapmaktadır. Bu nedenle figürinler, antikçağ sanatının günlük yaşamının "ortak statü nesneleri" olarak kabul edilirler. Myrina'dan ele geçen figürinler yurt dışına götürülmüş ve bugün Avrupa'daki çeşitli müzelerde sergilenmektedir. Bergama müzesi yanında, Berlin Altes müzesi, Biritish museum, Cincinnati Sanat Müzesi, Louvre müzesi, New York Metropolitan Sanat müzesi, Boston Sanat müzesi, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesinde Myrina figürinleri teşhir edilmektedir. Bu çalışmamızda ulaşabilir olan tüm Myrina figürinleri üzerinden genel bir değerlendirme yapılarak figürinlerinin tipolojik özellikleri, konteksti ve ikonografik özellikleri belirlenmiştir. Myrina figürinleri ise genel olarak Aphrodite, Demeter, Eros, Nike, Eros-Aphrodite Grupları, Satyr ve Siren tipleri, tanrı/ tanrıçalar, komedi masklı aktör, grotesk, köle tipleri, kadın-çocuk grupları, çoklu kadınlar, genç kızlar ve Ephebeler, erkek-kadın grupları, masklı kadınlar başlıkları altında gruplandırılabiliriz.

Myrina'nın konumu, nekropolis çalışmaları, eserlerin korunmakta olduğu çeşitli müzelere aktarılmış olup Myrina figürinlerinin tipolojik özelliklerinin Tanagra ile oldukça benzer olduğu, Anadolu'da ise Kyme, Smyrna ve Priene gibi kentlerin figürin üretimleriyle benzer özellikler taşıdığı görülür. Myrina figürinlerinin MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle üretildiği ve genellikle MÖ 190 yılına ait Myrina sikkelerinin bulunduğu mezarların kesin bir kronolojiye sahip olabildikleri ve atölye imzalarına sahip örneklerin sıklıkla ele geçtiği bilinmektedir.

Anahtar Sözcükler: Myrina, Koroplastik, Figürin, Nekropol, Afrodite, Dionysos, Eros, Nike.

MYRINA COROPLASTIC WORKS

Abstract

A harbor city built on two hills named Beriki Tepe and Öteki Tepe, Myrina is located on the coast of Çandarlı Bay (Elaitikos) and at the mouth of Güzelhisar Stream (Koca Çay) in the north of Aliağa district of İzmir province. In the necropolis of the ancient city of Myrina, 4-5 thousand graves were opened by E. Pottier and S. Reinach, members of the French School of Athens, during excavations that included four seasons in 3 years between 1880-1882. More than 1,500 figurines and other grave offerings were recovered from these graves. Figurines are small three-dimensional artifacts depicting living beings and small people or animals that are easy to carry. The artist who produces works of art, especially statuettes, from clay, which is the main material of terracotta, which is baked clay, and of course many figurines, is called “coroplast”. The works produced by the artist we call Corroplast and this production art are also called “corroplastic” and these small-sized corroplastic are the figurines we defined at the beginning.

The figurines, which were used as gifts left in graves and in votive ceremonies, were made of materials such as terracotta, stone, wood and various metals. Since they are small in shape, they are easily portable and three-dimensional. It is also known that some figurines found were designed as toys. The fact that figurines are found in a wide range of areas from houses to sanctuaries, from necropolises to garbage dumps is associated with the easy availability and cheapness of the material from which they are made. This makes figurines easily accessible to a large number of people regardless of social class. For this reason, figurines are considered “common status objects” of the daily life of ancient art. The figurines recovered from Myrina were taken abroad and are now exhibited in various museums in Europe. In addition to the Pergamon Museum, Myrina figurines are exhibited in the Berlin Altes Museum, the Biritish Museum, the Cincinnati Art Museum, the Louvre Museum, the Metropolitan Museum of Art in New York, the Boston Museum of Art, and the National Archaeological Museum in Athens. In this study, a general evaluation was made on all Myrina figurines available and their typological, contextual and iconographic characteristics were determined. Myrina figurines can be grouped under the headings of Aphrodite, Demeter, Eros, Nike, Eros-Aphrodite Groups, Satyr and Siren types, god/goddesses, actor with comedy mask, grotesque, slave types, women-child groups,

multiple women, young girls and Ephebes, male-female groups, women with masks. The location of Myrina, the necropolis studies, and the preservation of the artifacts have been transferred to various museums, and it is seen that the typological characteristics of Myrina figurines are quite similar to Tanagra, and similar to the figurine productions of cities such as Kyme, Smyrna and Priene in Anatolia. It is known that Myrina coins were produced in the second half of the 3rd century BC and that the graves containing Myrina coins, usually dating to 190 BC, can have a precise chronology and that examples with workshop signatures are frequently recovered.

Keywords: Myrina, Coroplastic, Figurine, Necropolis, Aphrodite, Dionysus, Eros, Nike.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI ……...i

BEYAN …….....ii

TEŞEKKÜR …….iii

ÖZET……..……..……...…….....vi

ABSTRACT……...……..…….vi

İÇİNDEKİLER……..……,.…….……..viii

EKLER LİSTESİ …….……..x

1. GİRİŞ …….……1

1.1. Konu ……3

1.2. Amaç ……...3

1.3. Kapsam ……...3

1.4. Yöntem ……4

2. MYRİNA KENTİ VE TARİHÇESİ……....5

3. MYRİNA'DA YAPILAN ARAŞTIRMA VE KAZILAR……..…..……10

4. FİGÜRİNLER……...…….……..16

4.1. Figürinlerin Teknik Özellikleri …….……23

4.2. Koroplastik ve Koroplast ……...……..…..26

4.3. Koroplastik Boyamacılığı ……...……..29

5. MÜZELERDEKİ MYRİNA KOROPLASTİK ESERLERİ…….…...…….30

5.1. Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi……...……..……..30

5.2. Bergama Müzesi …….…….…….31

5.3. Berlin Altes Müzesi ……..……..…….36

5.4. Boston Sanat Müzesi …….……..……..39

5.5. British Museum ……..……39

5.6. Cincinnati Sanat Müzesi ……...…….42

5.7. Louvre Müzesi ……..42

5.8. Metropolitan Museum ……..…….46

5.9. Walters Sanat Müzesi ……47

6. SONUÇ…….……52

7. KAYNAKÇA…….……..63

8. EKLER……..……...77

EKLER LİSTESİ

Resim 1: Dans Eden Menad Figürini

Resim 2: Nike Figürini

Resim 3: Nike Figürini

Resim 4: Nike Figürini

Resim 5: Uçan Eros Figürini

Resim 6: Uçan Eros Figürini

Resim 7: Uçan Eros Figürini

Resim 8: Ayakta Giyimli Kadın Figürini

Resim 9: Ayakta Giyimli Kadın Figürini

Resim 10: Ayakta Giyimli Kadın Figürini

Resim 11: Ayakta Giyimli Kadın Figürini

Resim 12: Ayakta Giyimli Kadın Figürini

Resim 13: Ayakta Giyimli Kadın Figürini

Resim 14: Ayakta Erkek Figürini

Resim 15: Aphrodite Figürini Başı

Resim 16: Kadın Başı

Resim 17: Kadın Başı

Resim 18: Eros Figürinine ait Sol Kanat Parçası

Resim 19: Herakles Figürini

Resim 20: Dans eden Nike figürüni

Resim 21: Havaya Yükselen Nike

Resim 22: Havaya Yükselen Attis

Resim 23: Atların Çektiği Araba Üzerinde Eros

Resim 24: Ayakta Genç Kız Figürini

Resim 25: Örtülü Genç Kız Figürini

Resim 26: Dans Eden Kadın Figürü

Resim 27: Köle Figürini

Resim 28: Lir ile Uçan Eros

Resim 29: Siren Figürini

Resim 30: Uçan kanatlı Nike

Resim 31: Dionysos'un bir keşişini taçlandıran Afrodite

Resim 32: Silenos ve genç Dionysos

Resim 33: Sağında bir Herme'ye Yaslanmış bir Genç

Resim 34: Ayakta duran kadın

Resim 35: Erkek Çocuğu

Resim 36: Bir Kanepede Oturan iki Kadın

Resim 37: Dövüşen iki gladyatör

Resim 38: Aktör

Resim 39: Aktör

Resim 40: Kanatlı Eros

Resim 41: Ayakta Eros Figürini

Resim 42: Ayakta Eros Figürini

Resim 43: Afrodite'ye Ayna Tutan Eros

Resim 44: Eros Ephebos Tipi

Resim 45: Eros Ephebos Tipi

Resim 46: Eros Kitharoidos (Lir Çalan)

Resim 47: Ayakta Nike figürini

Resim 48: Ayakta Nike figürini

Resim 49: Dans Eden Kadın

Resim 50: Ayakta Erkek Çocuk Figürini

Resim 51: Artemis ve Apollon Figürin Grubu

Resim 52: Bir Kline üzerinde oturan 3 kadın Figürin Grubu

Resim 53: Mask

Resim 54: Uçan Eros Figürini

Resim 55: Uçan Nike

Resim 56: Kucağında Bebek Tutan Kadın

Resim 57: Kadın Başı

Resim 58: Bir Tanrıça Figürini

Resim 59: Nike

Resim 60: Para Keseli Genç

1. GİRİŞ

Antik dönemde Aiolis Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olan Myrina, bugün İzmir ili, Aliağa ilçesi, Çaltılıdere mahallesinde yer alır. Myrina, Çandarlı Körfezi (antik adıyla Elaitikos) kıyısında Güzelhisar Çayı'nın denize döküldüğü yerde Kalabasar Tepe, Apar Tepe, Andız Tepe ve Sarıkaya olarak adlandırılan yerler üzerinde kurulmuş bir liman kentidir. Konum olarak Kyme ve Gryneion antik kentleri arasındadır. Strabon, antik kentin adını bir Amazondan aldığını aktarır[1]. Myrina antik kenti Hellenistik Dönem'de güçlü ve korunaklı savunmaya sahip bir kenttir ve günümüzde sur yapılarına Kalabasar (Öteki) Tepe'de rastlanır. Günümüze kadar yapılan araştırmalar sonucunda sur yapılarının ilk olarak Hellenistik Dönem'de yapıldığı ve Bizans Dönemi'nde eklemeler yapılarak güçlendirildiği ve kullanılmaya devam edildiği görülmüştür. Myrina antik kentin agorası kentin kuzey doğusunda yer alan limanın güneyindedir. Agora olarak düşünülen alanda Dor düzenli sütuna ait bir parça ve sütun başlığı ele geçmiş ve bu mimari blokların agoranın stoasına ait olabileceği sanılmaktadır. Antik kentin tiyatrosu ise akropol olarak düşünülen tepenin güneybatısında denize bakar şekilde doğu batı doğrultusunda doğudaki yamaçta yer alır. Bu alanın üst kısımlarında ana kayanın oturma düzeni şeklinde işlendiği anlaşılmıştır[2].

Myrina Nekropolü, kentin kuzeydoğusundaki tepelik alanın üzerine ve kente bakan güney yamaçlardan düz alana kadar geniş bir yer tutar. Myrina Nekropolünde, Atina Fransız Okulu tarafından kazı çalışmaları yapılmış ve 1880-1882 yılları arasında gerçekleştirilen kazılarda çoğunlukla Hellenistik Dönem'e ait mezarlar açılmıştır. Mezarlar gruplandırıldığında 6 ayrı tipoloji göstermiştir. Bunlar, dörtgen çukur tarzındaki mezarlar, yuvarlak formlu çukur formlar, mezar odalarına sahip formlar, kesme blok taştan oluşturulmuş formlar, taş lahit ve pişmiş toprak lahit formdur. Açılan bu mezarlarda yüzlerce mezar hediyesi bulunmuştur ve bu buluntular çeşitlilik göstermektedirler. Özellikle, gündelik yaşamda kullanılan eşyalar, yemek ve içecek ile ilgili kaplar, koku kapları ve kentin atölyelerinde üretilmiş pişmiş toprak figürinleri, kandiller, sikkeler, aynalar, iğneler ve mezar hediyeleri bunlar arasındadır. Kazılar sırasında ele geçen 1000 kadar figürin arasında

[1] Strabon XII. 3, s. 21
[2] Çekilmez, 2019, s. 54

tanrı, erkek, kadın, çocuk ve hayvan formları görülür. Bunların yanı sıra grotesk ve komedi formunda figürinler ile masklar da bulunmaktadır.

Canlı varlıkları örnek alan, her yere taşınabilen, küçük insan ya da hayvan tasvirleri, üç boyutlu küçük sanat eserleri figürin olarak adlandırılır[3]. Figürinler en fazla pişmiş topraktan (terracotta) üretilmiştir. Çoğunlukla sırsız, kırmızımsı kilden yapılmış ve az ısıda pişirilmiş, gereçleri ve figürinleri belirtmek için kullanılır. Pişmiş toprak figürinler ve kap kacaklar, günlük yaşamda kullanılan eşyaları yapan çanak çömlekçilerden ziyade heykeltıraşların eserleridir[4]. Figürinler daha çok adak amaçlı kullanılmışlardır. Figürinlerin adak amaçlı kullanımları kutsal alanlar yanında mezarlarda da görülür. Mezara bırakılan bir figürin, mezar sahibi kişinin öbür dünyaya giderken ona eşlik edebilmesi için onunla birlikte gömülen bir eşya olması yanında, öteki dünya tanrılarıyla bağlantılı özel bir anlama da sahiptiler. Ayrıca, mezar sahibinin mesleğini belirten figürinler de mezarlara konulmuştur[5]. Bu tür sembolik anlamları yanı sıra usta bir üretimin işareti olarak kabul edeceğimiz ve prestijli olan insan biçimli figürinler, ev içerisindeki hayatında veya toplum içerisinde sosyal rolüne ve insanlar arasındaki iletişim gücü taşıyan ayırt edici eşyalar olarak değerlendirilmişlerdir.

Myrina Nekropolünden ele geçen figürünler dünyanın farklı ülkelerindeki müzelerde sergilenmektedir. Bu müzeler; Bergama müzesi, Atina müzeleri, Boston Güzel Sanatlar müzesi, İngiltere British müzesi, Amerika′da bulunan Cincinnati Müzesi ve Almanya Kassel müzesi, Fransa Paris'teki Louvre müzesi, Amerika'daki New York Metropolitan Sanat müzesi ve Walters Sanat müzesidir.

Çalışmanın başlıca amacı, bu müzelerde yer alan Myrina figürinleridir. Çalışmada ulaşılan kaynaklar yardımıyla bu figürinlerin stil özellikleri yanında tipolojileri de ortaya konulmuştur. Tipolojik olarak sınıflandırılan figürinler, diğer bölge ve kentlerde bulunan benzer örneklerle karşılaştırılmıştır bunun sonucunda bölgeler ve kentler arası etkileşim

[3] Yetilmezsoy, 2006, s. 4
[4] Savage ve Newman, 1992, 288
[5] Higgins, 1969, s. 8

ortaya konulmuştur. Myrina figürinlerine ait kaynakların incelenmesi sonucunda ulaşılan verilere göre, çalışma içerisinde değerlendirilen figürinlerle ortak özelliklerin birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında, mezar hediyesi olarak bırakılan figürinler sayesinde o dönemin ölüm anlayışı ve öteki dünya inancı belirlenmiştir. Bu amaçla da figürin tipleri üzerinde ikonografik değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmamıza konu olan figürinlerin biçim özellikleri ve bulundukları kontekstler sayesinde hangi dönemde ve nerede üretildiği belirlenmiştir. Tezimde izlediğim yöntem yakın benzer figürinlerle yapılan kıyaslamalar, stil ve biçim tarzları, üretim özellikleri, ikonografik gelişimler ve kontekste yer alan diğer buluntular değerlendirilerek yapılmıştır.

1.1. Konu

"Myrina Koroplastik Eserleri" adlı tez çalışmasının konusu, çeşitli müzelerde sergilenen Myrina figürinleridir. Myrina Nekropolünde, Atina Fransız Okulu tarafından kazı çalışmaları yapılmış ve 1880-1882 yılları arasında gerçekleştirilen kazılarda çoğunlukla Hellenistik Dönem'e ait mezarlar açılmıştır. Kazılar sırasında ele geçen 1000 kadar figürin ele geçmiş Avrupa ülkerine götürülmüş ve o ülkelerin müzelerinde sergilenmektedir. Tezimizde bu müzelerde yer alan figürinler incelenmiş ve sonuçlara ulaşılmıştır.

1.2. Amaç

Bu tez çalışmasının temel amacı, Avrupa müzelerinde sergilenen Myrina Koroplastik eserlerinin bir araya toplanarak incelenmesi, stil özellikleri yanında tipolojileri de ortaya konulmasıdır. Tipolojik olarak sınıflandırılan figürinler, diğer bölge ve kentlerde bulunan benzer örneklerle karşılaştırılacak bunun sonucunda bölgeler ve kentler arası etkileşim ortaya konulacaktır. Çalışma dahilinde, mezar hediyesi olarak bırakılan figürinler sayesinde o dönemin ölüm anlayışı ve öteki dünya inancı belirlenecektir. Figürinlerin biçim özellikleri ve bulundukları kontekstler sayesinde hangi dönemde ve nerede üretildiği tespit edilecektir.

1.3. Kapsam

Bu tez çalışması, Myrina nekropol kazılarında ele geçirilen, Bergama müzesi ve Avrupa müzelerine götürülen Myrina üretimi figürinlerin tespit edilip bir araya toplanarak değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bergama müzesi yanında, Berlin Altes müzesi, Biritish museum, Cincinnati Sanat Müzesi, Louvre müzesi, New York Metropolitan Sanat müzesi, Boston Sanat müzesi, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesinde ve Walters Sanat Müzesinde Myrina figürinleri teşhir edilmektedir. Myrina figürinleri genel olarak Aphrodite, Demeter, Eros, Nike, Eros-Aphrodite Grupları, Satyr ve Siren tipleri, tanrı/tanrıçalar, komedi masklı aktör, grotesk, köle tipleri, kadın-çocuk grupları, çoklu kadınlar, genç kızlar ve Ephebeler, erkek-kadın grupları, masklı kadınlar başlıkları altında gruplandırılabiliriz. Üretilen bu figürler, Hellenistik Dönem öncesi Klasik ve Arkaik Dönemde üretilen pişmiş toprak figürinlerine benzerlik göstermektedirler. Bu dönemde Aphrodite, Dionysos, Athena, Apollon, Eros ve Uçan Nike en çok ve yoğun olarak üretilen figürlerdir.

1.4. Yöntem

Tezimde izlediğim yöntem ilk önce Myrina figürinlerinin hangi müzelerde yer aldığını tespit etmek olmuştur. Bu müzelerdeki eserler bir araya toplanmış müze bazında sınıflandırma yapılmıştır. Daha sonra farklı antik kentlerden ele geçen benzer figürinler tespit edilmiştir.. Yakın benzer figürinlerle yapılan kıyaslamalar, stil ve biçim tarzları, üretim özellikleri, ikonografik gelişimler ve kontekste yer alan diğer buluntular değerlendirilerek yapılmıştır. Belirlenen eserler geniş çaplı değerlendirilmiş toplanan veriler, sistematik bir şekilde sınıflandırılarak bir katalog oluşturulmuştur. Her bir süsleme türü için örnekler, tarihleri ve bulundukları yerler belirtilmiştir. Analiz ve Değerlendirme: Oluşturulan katalogdaki eserler analiz edilerek figürinlerin kil özellikleri, formları, kronolojik gelişimi, bölgesel farklılıkları ve kültürel ve dinsel anlamları üzerinde durulmuştur.

2. MYRİNA KENTİ ve TARİHÇESİ

Myrina antik kenti bugün, İzmir ili, Aliağa ilçesi Çaltılıdere mahallesinde yer almaktadır. Antik dönemde, Çandarlı Körfezi (Elaitikos) kıyısında ve Güzelhisar Çayı'nın (Koca Çay) ağız kısmında yer alan Myrina[6], Beriki Tepe ve Öteki Tepe adı verilen iki tepelik alan üzerine kurulmuş bir liman kentidir[7].

Herodotos, Gryneion ile birlikte on iki Aiol kenti arasında belirttiği Myrina'nın bulunduğu bölgenin yerleşim açısından Ionia'ya göre daha elverişli ancak iklim bakımından elverişsiz olduğunu belirtir.

"(…) πόλιες εἰσί, αἵδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισαι Νέον τεῖχος, Τῆμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη, Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια. αὗται ἕνδεκα Αἰολέων πόλιες αἱ ἀρχαῖαι. μία γὰρ σφέων παρελύθη Σμύρνη ὑπὸ Ἰώνων. ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δυώδεκα αἱ ἐν τῇ ἠπείρῳ".

Aiolis kentleri şunlardır; Phrikonis olarak da bilinen Lerisai, Neon Teikhos, Temnos, Killa, Notion, Aigiroessa, Pitane, Aigai, Kyme, Myrina, Gryneion'dur. Bunlar eski Aiol kentleridir. Aiollerin on bir kenti vardır. Çünkü Aiol kentlerinden biri, Smyrne, Ionialılar tarafından onların elinden alınmıştır[8].

Ksenophon, Gongylos ve Gorgion ismindeki iki kardeşin Thibron'a bağlılık yemini ettiklerini, Gorgion'un GambrionPalaegambrion'un, Eretrialı Gongylos'un ise (MÖ. 399 yıllarında) Myrina ve Gryneion'un hükümdarı olduğunu Hellenika adlı eserinde belirtir. Ayrıca Gongylos, daha önce Pers yönetimini kabul ettiği için bu kentlerin ödül olarak verildiğini de söylemektedir.

[6] Bean, 1997, s. 87
[7] Umar, 1993, s. 598
[8] Hdt. 1. s. 149

(…) προσεχώρησαν δὲ αὐτῷ καὶ Γοργίων καὶ Γογγύλος, ἀδελφοὶ ὄντες, ἔχοντες ὁ μὲν Γάμβριον καὶ Παλαιγάμβριον, ὁ δὲ Μύριναν καὶ Γρύνειον. δῶρον δὲ καὶ αὗται αἱ πόλεις ἦσαν παρὰ βασιλέως Γογγύλῳ (…)[9].

Strabon, Ephesos, Smyrna, Kyme ve Myrina antik kentlerinin amazonlar tarafından kurulduğunu ve Myrina kentinin kurucusu amazonun isminin verildiğini belirtir[10]. Strabon, kentin adını aldığı Myrina adlı amazonun ayrıca at kullanmadaki başarısı ve hızından bahseder.

(…) ἐντεῦθεν δ᾽ εἰς Μύριναν τετταράκοντα στάδιοι, τὸ δ᾽ ἴσον ἐντεῦθεν εἰς Γρύνιον (…) εἶτ᾽ ἄκρα μετὰ τετταράκοντα σταδίους, ἣν καλοῦσιν Ὕδραν, ἡ ποιοῦσα τὸν κόλπον τὸν Ἐλαϊτικὸν πρὸς τὴν ἀπεναντίον ἄκραν Ἁρματοῦντα. (…) ἐγκολπίζοντι δὲ Μύρινα ἐν ἑξήκοντα σταδίοις, Αἰολὶς πόλις ἔχουσα λιμένα, (…) εἶτα πολίχνιον Γρύνιον καὶ ἱερὸν Ἀπόλλωνος καὶ μαντεῖον ἀρχαῖον καὶ νεὼς πολυτελὴς λίθου λευκοῦ, στάδιοι δ᾽ ἐπ᾽ αὐτὴν τετταράκοντα.

Oradan (Kyme'den) ise Myrina'ya uzaklık kırk stadiondur; oradan (Myrina'dan) da Grynion'a aynı mesafe vardır. Adai'dan kırk stadion sonra Hydra adını verdikleri bir burun yer alır. Hydra Burnu, karşısındaki Harmatoon/Harmateon Burnu ile Elaitikos Körfezi'ni oluşturur. Elaitikos Körfezi'nden altmış stadion içeri ilerleyen, bir limana sahip olan Aiolis kenti Myrina'ya ulaşır. Myrina'dan sonra kuzeye doğru eski bir kehanet merkezi olan tanrı Apollon'un kutsal alanı ve mermerden inşa edilmiş bir tapınak bulunan Grynion kentine ulaşılır. Akhaların Limanı'ndan bu kasabaya uzaklık kırk stadiondur[11].

Yaşlı Plinius, Aiolis kentlerini sıraladığı 5. kitabının 32. bölümünde, Kyme kentinden sonra kuzeyinde yer alan Myrina antik kentinin ilk isminin "Sebastopolis" anıldığı, kentin yaklaşık 40 stadium kuzeyinde Gryneion yerleşiminin olduğunu belirtmektedir[12].

[9] Ksen. Hell. 3. s. 1
[10] Strab. 11. s. 5
[11] Strab. 12. s. 8
[12] Plin. Nat. Hist. 5, s. 32

Tacitus, bir deprem sonucunda Anadolu'da bulunan on iki kentin zarar gördüğünü, sonrasında Hierokaesarea, Myrina, Kyme ve Tmolos'un vergiden muaf tutulduğunu belirtir.

"*Aynı yıl Asia'nın on iki kalabalık kenti, gece yer hareketiyle yıkıldı. Caesar, bu kentlerin, Roma Kamu Hazinesi'ne veya İmparator Hazinesi'ne beş yıl boyunca gönderdikleri vergileri geri gönderdi. Hiero Caesaria'nın, Myrina'nın, Cyme'nin, Tmolus'un aynı süre boyunca gönderdiği vergilerle ayağa kaldırılmasına ve yıkılan kentlerin mevcut durumlarını görecek ve onları eski haline getirecek bir görevlinin gönderilmesine Senatus tarafından karar verildi. Praetor'lardan Marcus Ateius seçildi"*[13].

Stephanos Byzantinii'ye göre Myrina, Lemnos'da bir kenttir.

Μύρινα, πόλις ἐν Λήμνῳ. Ἑκαταῖος Εὐρώπῃ. ἔστι καὶ τῆς Αἰολίδος ἄλλη. ἀπὸ Μυρίνης ἀμφότεραι ἢ ἀπὸ Μυρίνου. τὸ ἐθνικὸν Μυριναῖος, Μυριναία δὲ ἐπὶ τῆς χώρας, καὶ οὐδετέρως Μυριναῖον.

Hekataios onu Avrupa'ya yerleştirir. Aiolis'te de başka bir Myrina kenti vardır. Her ikisi de adlarını Myrine'den ya da Myrinos/Myrines'ten almıştır. Halkı, Myrinaios/Myrinalı sıfatını kullanır. Kentin egemenlik bölgesine ise Myrinaia denir. Neutrum'u da Myranaion'dur[14].

Smith'e göre ise Myrina antik kenti, Myrinus ismindeki bir kişi tarafından diğer Aiolis Bölgesi kentlerinden daha önce kurulmuştur. Smith, büyük bir limanı ile Myrina'nın çok güçlü ve küçük bir kent olduğunu, Tiberius ve Traian Dönemi'nde kentte depremler olduğunu ancak kentin eski gücüne tekrar kavuştuğunu belirtir[15]. Umar, Myrina'nın bazı yazıtlarda "Mourina" şeklinde geçtiğini, Myrina isminin Luwice olduğunu, kentin adının "yüce ana yurdu" anlamına gelen "Mura-wana'dan geldiğini belirtmektedir[16]. Baltazzi ise Myrina ve Gryneion'un Pergamon topraklarının sınırları içinde kaldığını düşünmektedir[17]. Sevin, Gryneion'un güneybatısındaki kentin Elaitikos Körfezi'nde ve Titnaios Çayı'nın

[13] Tac. Ann. 2. s. 47
[14] Steph. Byz. 413
[15] Smith 1854: Myrina maddesi.
[16] Umar, 1993, s. 341
[17] Baltazzi, 1881, s. 283-284

kenarında yer aldığını, Amazonlar kraliçesi tarafından kurulduğunu belirtir. Myrina antik kenti, Attika-Delos Birliği'nin ilk üyelerindendir. MS. 17 yılındaki depremde hasar alan kente yardım eden imparator Tiberius için kentin adı Sebastepolis olarak değiştirilmiştir. Sevin ayrıca kentte MS. 106 yılında da bir deprem olduğunu ve bu deprem sonrasında kentin önemini kaybettiğini, MS. 4. ve 5. yüzyılda ise kentin Ephesos'e bağlı bir piskoposluk merkezi olduğunu aktarmaktadır[18].

Freely, Aiolis Bölgesi kentlerini anlattığı kitabında Myrina'nın Elaitikos Körfezi'nde, Güzelhisar Çayı'nın kenarındaki konumundan yola çıkarak antik kent konusundaki görüşlerini belirtir. Araştırmacıya göre kent Pitane, Elaia ve Gryneion gibi Aiol göçlerinden önce kurulmuştur. Myrina adının bir amazon kraliçesinden geldiğini ve bu ismin Homeros'un İlyada adlı eserinde geçtiğini tespit etmiştir. Buradaki nekropol alanında yapılan kazılar sonucunda çok sayıda Hellenistik Dönem mezarı ve buluntusu ele geçmiştir. Özellikle Tanagra tipindeki figürinler ile birlikte dönemin tanrı ve tanrıçaları, günlük yaşamdan kişiler, tiyatro konulu kişiler, hayvanlar ve benzeri formda figürlerin bulunduğunu eklemektedir[19]. Bean, Attika-Delos Birliği'ndeki kentin bir talent ödediğini, MS. 17 yılındaki deprem sonrasında Tiberius'un kente yardım ettiğini ve kentin isminin Sebastepolis olarak değiştiğini ancak sonra tekrar Myrina olarak anıldığına değinmektedir. Araştırmacı, kentin hemen kuzeyinde bulunan Gryneion'un zamanla bağımsızlığını yitirip Myrina'ya bağlandığını, kentin Gryneion'daki Apollon tapınağı nedeniyle önemli olduğunu belirtmektedir. MS. 106 yılında geçirdiği deprem sonrası Hristiyanlığın yükselişiyle birlikte kentin kutsal yerlerinin önemini kaybettiğini aktarmaktadır[20].

Stark, Myrina antik kentinden kalan kalıntılar arasında eski duvar molozları ve yüzeyde çanak-çömlek parçaları gördüğünü aktarmaktadır. Limanın kalıntılarına değinen araştırmacı, dört adet kırık sütun parçası gördüğünü belirtmektedir. Köylülerin, öküz arabalarıyla, bu antik kentten yüzeydeki blokları taşıdıklarını aktarmaktadır. Stark, köylülerden yüzeyde bulunan blokları almamalarını rica ettiğini anlatmaktadır[21]. Sayce,

[18] Sevin, 2001, s. 77
[19] Freely, 2004, s. 88
[20] Bean, 1997, s. 87
[21] Stark, 1956, s. 55

akropol olarak tanımlanan Beriki Tepe'nin, Myrina kentinin zengin ailelerinin mezarlık alanı olarak kullanıldığını belirtmektedir[22].

Ramsay ise Güzelhisar Çayı'nın kuzey kıyısında, Kalabasar adı verilen denize yakın bir tepede kentin yer aldığını belirtmektedir. Bu tepenin kenarlarının düzeltilerek teraslama yapıldığından ve bunun üzerinde Hellentistik Dönem duvar kalıntısı bulunduğunu söylemektedir. Duvarın genellikle yatay yönde örülü olduğuna ama bazen bu hattın düzensiz büyüdüğüne değinmektedir[23].

[22] Sayce, 1882, s. 221
[23] Ramsay, 1881, s. 277

3. MYRİNA'DA YAPILAN ARAŞTIRMA ve KAZILAR

Myrina'nın 1870 yılında keşfi Aristides Baltazzi'nin Kalabasar'da yer alan bu geniş çiftlik arazisinde, burada çalışan köylüler tarafından gerçekleşir[24]. Bu keşifte tesadüfen ortaya çıkan mezarlarda dikkate değer bir şeyler bulunamadığı gibi, mezarlar büyük ölçüde tahrip edilmiştir[25]. Birkaç yıl sonra bölgeye gelen, A. Baltazzi'nin ağabeyi, E. Baltazzi (1827-1887) köylülerin gösterdiği terrakota figürin başlarının, o dönemde yeni yeni tanınan Tanagra figürinleri gibi değerli olabileceklerini düşünerek arazilerindeki birkaç alanda kazı çalışmaları gerçekleştirir[26]. Epaminondas Baltazzi bu kazılardan topladığı figürinlerle Aristides Baltazzi'nin küçük bir koleksiyon sahibi olmasını sağlar[27]. A. Baltazzi ve E. Baltazzi, ellerindeki bu koleksiyonu Pergamon antik kentinde kazı çalışmalarını yürüten ve 1874 yılında Aliağa'ya ziyarete gelen Gustave Hirschfeld'e (1847-1895) gösterirler. Baltazzilerin elinde bir kısım figürin bulunmaktadır. Şöhreti kısa sürede yayılan figürinler nedeniyle köylüler, bölgede gizli gizli kazılar yapmaya başlamışlar ve çok sayıda mezar açmışlardır. Ele geçirdikleri eserler İzmirli tüccarlar aracılığıyla Atina'ya ve Avrupa'ya kaçırılır[28].

Pergamon'daki çalışmalarının ardından Olympia kazıları için Yunanistan'a çağrılan G. Hirschfeld burada, 1874 yılında gördüğü ve çok etkilendiği Myrina figürin koleksiyonundan bahseder[29]. Atina Fransız Okulu'nun ve Louvre Muzesi'nin de ilgisini çeken bu yeni seri figürinin şöhreti Avrupa'da çoktan yayılmıştır. Bu yeni keşif üzerine Salomon Reinach (1858-1932) G. Hirschfeld ve Edmond Pottier (1855-1934)[30] ile görüşerek bilgi edinmeye çalışır[31]. G. Hirschfeld, S. Reinach'a verdiği seyahat günlüğü kopyalarında Baltazzilerle karşılaşmasını, kendisine gösterilen büyük ve güzel figürinleri ve diğer tüm nesneleri basit tanımlarıyla anlatmıştır. Günlüklerden Aristides Baltazzi'nin, G. Hirschfeld'in önünde bir grup mezar açtırdığı da anlaşılmaktadır. Bu mezarlardan ele geçen buluntuları da günlüğüne yine rapor halinde eklemiştir. Bu sırada A. Baltazzi Alman bilim

[24] Pottier vd., 1887, s. 1
[25] Reinach, 1888, s. 199
[26] Duchêne ve Matthieux, 2007, s. 13
[27] Duchêne, 2002, s. 385
[28] Pottier vd., 1887, s. 2
[29] Baltazzi, 2013, s. 35
[30] Aymerich, 2007, s. 1098-1100, 1073-1075
[31] Duchêne, 2002, s. 389

adamına bir kaç eser hediye etmekten de geri kalmaz[32]. Aynı zamanda, 1878 yılında Paris'teki dostu arkeolog Waddington'a da bir grup figürin göndererek, bunlara bir değer biçmesini rica eder[33].

Atina Fransız Okulu ve Louvre Müzesi bu yeni grup figürinlerle karşılaşma fırsatını kolluyorken, A. Baltazzi İstanbul'daki Fransız Büyükelçisi Hughes Fournier (1821-1889)'e kendi arazilerinde bulunan bu antik kentte kazı yapmaları için Fransız arkeologların oluşturacağı bir ekibi memnuniyetle kabul edeceğini söyler[34]. Bu öneri arkeolog olan Dışişleri Bakanı W. H. Waddington (1826-1894)'a ve Atina Fransız Okulu Müdürü Paul Foucart'a (1836-1926) iletilir[35]. Atina Fransız Okulu zaten bekledikleri bu fırsatı iyi değerlendirerek Osmanlı Hükümeti'nden hem Myrina'da ve Myrina güneyinde yer alan Kyme arazisini de içine alan bir kısımda kazı yapmak için 1 yıllık izni alır[36]. İlk kazı sezonu 1880 yılının 10 Temmuz'undan Eylül ayının sonuna kadar sürer[37]. E. Pottier defterine kentin kaba bir krokisini çizer ve Çayalan deresini, liman civarındaki kalıntıları krokisinde belirtir[38]. Kazılar, kentin Hellenistik ve Roma Dönemi Nekropolünde, figürin buluntuların ele geçtiği kısımlarda yapılmaya başlanmıştır[39]. 16 Temmuz 1880 yılı Cuma günü ilk mezar açılır[40]. Temmuz ortalarından Ağustos ortalarına dek E. Pottier ve S. Reinach kazıyı birlikte yürütürler. A. Baltazzi'nin küçük kardeşi Demosthenes Baltazzi (1836-1896) kazıda Osmanlı Hükümeti'nin gözlemcisi olarak çalışmaktadır[41]. E. Pottier S. Reinach'a yazdığı bir mektupta, yeni çalışmaya başladığı alanda sekiz mezar açtığını ve bu mezarlardan 200'e yakın iyi durumda figürin ele geçtiğini anlatmaktadır[42]. Ekim ortasında İzmir'de ilk eser paylaşımı yapılır.

[32] Duchêne ve Matthieux, 2007, s. 19
[33] Duchêne, 2002, s. 385
[34] Pottier vd., 1887, s. 13
[35] Duchêne ve Matthieux, 2007: 14
[36] Le Roy, 1996, s. 376
[37] Mulliez, 2007, s. 1074
[38] Duchêne, 2002, s. 386
[39] Mathieux, 2011, s. 184
[40] Duchêne, 2002, s. 386.
[41] Pottier vd., 1887, s. 2-5
[42] Duchêne ve Matthieux, 2007, s. 21

E. Pottier, ilk paylaşımın hasılatını yine 18 Ekim 1880 tarihli mektubunda S. Reinach'a keyifle aktarmaktadır; "*Okul'a 180 tüm, aşağı yukarı 80 onarılacak figürin içeren 2 büyük kasa, senin de tanıdığın bezemeli kapları, oldukça güzel kapaklı bir tütün kabı (?), iki büyük kil testi, kurşun Kyklad kabı, bronz bir kap içeren 2 küçük kasa ve 4 kasa kafatası taşıyorum*"[43].

İkinci kazı sezonu 1880 yılında Kasım ve Aralık aylarında, D. Baltazzi'nin başkanlığındaki bu süreçte gerçekleştirilmektedir. S. Reinach ise ancak yıl sonuna doğru Myrina'ya geri döner ve Haziran 1881'e dek kazılara devam eder. 1881 yılının Ekim'inde, yeni paylaşım döneminde, yine buluntuların büyük bir kısmı A. Baltazzi'nin cömertliği sayesinde yine Atina'ya gider[44]. Üçüncü kazı sezonu E. Pottier tarafından, Ekim 1881 yılından Nisan 1882 yılına dek gerçekleştirilir. Dördüncü ve son kazı sezonu Eylül ve Ekim aylarında gerçekleştirilir. Bu son sezon kazıcılar için verimli, fakat aynı zamanda hüzünlü bir sezondur[45]. 1883 Ocak ayında İzmir'de son kez eser paylaşımı gerçekleştirilir. Bu sırada Osmanlı Hükümeti'nin verdiği kazı izni son bulmuştur. Süreci uzatmak isteyen Atina Fransız Okulu'nun yeni kazı izin başvurusu Osmanlı Hükümeti'nce reddedilir[46]. 1884'de yenilenen "Eski Eserler Kanunu" ile eski eserlerin yurtdışına çıkarılması yasaklanmış, kazı yapan araştırmacıların bulunan eserlerde hak talepleri de engellenmiştir. Kazı ekibi için olumsuz sayılan bu şartlar altında Myrina'daki araştırmalar bir daha başlamamak üzere durdurulur[47].

3 yılda dört sezonu içeren kazılar sırasında, 4-5 bin mezar açmışlardır[48]. Bu sayı S. Reinach'ın 1887 yılında yayınladığı kitabında 6 bin olarak belirtilmektedir. Açılan bu mezarlardan 1.500'den fazla heykelcik ve başka mezar sunuları ele geçtiği aktarılmaktadır[49]. Mezarlarda bulunan eserlerin korunma durumu ve nicelikleri, mezar stelleri ve en nihayetinde figürinler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Tanagra figürinlerinin ilgi gördüğü bir anda, yeni bir koleksiyon olarak ortaya çıkıveren bu yeni figürinlerin tüm teknik

[43] Duchêne, 2002, s. 402
[44] Duchêne ve Matthieux, 2007, s. 34-35
[45] Mulliez, 2007, s. 1074
[46] Pottier vd., 1887, s. 16-17
[47] Mulayim, 2009, s. 188
[48] Duchêne ve Mathieux, 2007, s. 7
[49] Baudat, 1953, s. 1

özellikleri incelenmiş ve başka merkezlerle ayrıntılı şekilde karşılaştırmaları yapılmıştır. Yine mezar hediyeleri olarak ele geçen bronz nesneler, camlar, lüks üretim sofra kapları gibi tüm diğer buluntular ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır[50].

Bergama Müzesi'nce 1970 yılında Myrina antik kentinde kurtarma kazıları yapılmış ve yine daha önceki kazılarda olduğu gibi mezarlarda çok sayıda Hellenistik Dönem'e tarihlenen pişmiş toprak heykelcik bulunmuştur. Yapılan kazılarda bulunan çok sayıdaki pişmiş toprak figürin Bergama Müzesi'nde sergilenmektedir[51].

1980 yılı Kestel kazısı kapsamında bulunan bir mezarda ele geçen figürinlerin Myrina üretimi oldukları düşünülmektedir[52]. Lagona, 1982 yılındaki "Anadolu'nun Batı Kıyısının Topografisi ve Kyme Kazı Kampanyası" başlıklı çalışma kapsamında Larissa, Myrina ve Gryneion antik kentlerinde topografik araştırmalar yürütmüştür. Özellikle Bean'in yayınlarından yola çıkılarak kentin daha önce tanımlanmayan bölümlerinde araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Liman ve bu yapıyla bağlantılı bir dalgakıran ve yuvarlak planda bir kule tespit edilmiştir. Yüzey araştırmalarında seramik parçaları, bronzdan bir yüzük ve fırında pişirilmiş seramik parçalarına rastlanmıştır[53]. Aynı araştırmacı tarafından Kyme limanında yapılan kazılar sonucunda bulunan kalıntılar ile Myrina limanı karşılaştırılır ve benzer oldukları belirtilmektedir. Treversari, Bosio ve Zaccaria Ruggiu tarafından 1982 yılından itibaren jeofizik ve arkeolojik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Özellikle Güzelhisar Çayı ve deniz arasındaki düzlükte kalıntıların yoğunlaştığı, Beriki Tepe'nin doğu yamacında tiyatroya ait olduğunu düşüdükleri kalıntıların tespit edildiği belirtilmektedir. Ayrıca kentin stratejik bir noktada konumlandığı ve Kyme kenti ile ilişkili olduğu düşünülmektedir[54]. 1985 yılı Notion kazıları kapsamında daha önce yapılan araştırmalardan bahsedilirken Athena Tapınağı'nın batısındaki portiğin gerisindeki depolarda diğer buluntularla birlikte Pergamon, Smyrna ve Myrina stilinde figürinler bulunmuştur[55].

[50] Pottier vd., s. 1887
[51] Sarıoğlu, 2006, s. 28, 85.
[52] Erdemgil, 1981, s. 63
[53] Lagona, 1983, s. 45
[54] Lagona, 1984, s. 89, 246
[55] Atalay, 1986, s. 70-75

1986 yılında yayınlanan arkeolojik ve jeolojik çakmaktaşlarının karşılaştırmalı olarak elektron spin rezonans (ESR) yöntem ile incelenmesi adlı çalışmada Myrina buluntusu bir alabastron incelenmiştir. Yapılan çalışmada MÖ. 6. ve MÖ. 4. yüzyıllar arasına verilen opak beyaz ve eflatun renkli camdan yapılmış alabastron üzerinde radyografik çalışmalar gerçekleştirilmiştir[56]. 2001 yılında ise Erkanal ve İren tarafından Myrina'nın yakınındaki Hatundere Köyü çevresi, Musabey Köyü, Menemen ve Sakaltepe'de yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir. 2001-2003 yılları arasında aynı araştırmacılar tarafından kuzey İzmir-Menemen araştırmaları kapsamında diğer merkezlerle birlikte Myrina ve Gryneion'u da kapsayan Güney Aiolis bölgesi yüzey araştırmalarına devam edilmiştir[57]. 2011 yılında tamamlanan "Aliağa ve Çevresindeki Arkeolojik Yerleşimlerin CBS ile Mekânsal Analizi" adlı çalışmada, Gryneion, Myrina, Kyme, Temnos, Larissa ve Neonteikhos olmak üzere altı adet Aiolis bölgesi yerleşimi incelenmiştir. Araştırmacıya göre Myrina, Gryneion'un güneybatısında, Çandarlı Körfezi'nin koyunun sonunda iki tepe üzerine ve bu tepelerin yamaçlarında yer almaktadır. Doğudaki Beriki Tepe (63 m), batıdaki ise Öteki Tepe (51- 59 m) dir. Kent, MS. 17 yılındaki depremde büyük zarar görmüş, Roma imparatoru Tiberius yardım etmiş, MS. 106 yılında geçirdiği ikinci depremden sonra önemini yitirmiştir. Araştırmacı ayrıca Lagona ve ekibinin 1982 yılında gerçekleştirdiği incelemelere değinmektedir. Bu incelemelere göre uzun bir dalgakıran ve yuvarlak bir kule tespit edilmiştir. Ayrıca Beriki Tepe'nin doğu yamacında tiyatro olabileceği saptanmıştır. Araştırmacıya göre liman Öteki Tepe'nin kuzey doğusundaki kıyıda yer alır. Beriki Tepe'de yer alan surlara göre kentin akropolisinin burası olması gerektiği belirtilir. Ayrıca kentin tarım alanının Kayaalan Ovası olduğu, ova etrafındaki Bozdevlit Tepe (ovanın kuzeyinde 207 m), Değirmen Tepe (ovanın güneyinde 78 m) ve Uzunburun Tepe (ovanın doğusunda 97 m) gibi tepeler ile bu tepelerin yamaçlarında yerleşim alanlarının olması gerektiği belirtilmektedir[58].

2011 yılından itibaren Prof. Dr. Nurettin Öztürk tarafından Myrina'nın yanı sıra Gryneion antik kentinde de yüzey araştırmalarına başlanmıştır[59]. Son olarak 2015-2019 yılları arasında Prof. Dr. Murat Çekilmez tarafından yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir.

[56] Tuğrul vd., 1986, s. 81-86, Res. 11 - 12.
[57] Erkanal Öktü ve İren, 2004, s. 245
[58] Pişkin, 2011, s. 50-54
[59] Öztürk, 2012, s. 151-161

Yapılan yüzey araştırmalarında Myrina ile Gryneion'un çevresindeki arkeolojik alanların tespiti ve kültürel mirasın belgelenmesi amaçlanmıştır. Tarla, kanal kesiti, yol, kaçakçı çukuru, mülkiyet durumu, bitki örtüsü ve yüzey görünürlüğü göz önünde tutularak yüzey araştırması bölgesi olarak adlandırılan arkeolojik alanları farklı bölümlere ayırarak bu bölümlerin sınırlarının belirlenerek haritalara işlenmesi planlanmıştır. Her bir bölümün yüzey buluntuları oldukları yerde korunması esasına uygun olarak belgelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda 2015 yılından itibaren antik kentlerin tanınması, geleceğe yönelik planların oluşturulması ve arkeolojik alanların tanımlanması planlanmıştır. Yapılan ilk çalışmalarda Myrina antik kentinin kabaca sınırları belirlenmiştir. Çalışmalara göre kent, deniz kenarında ve Güzelhisar (Titnaios) çayının denize döküldüğü yerde Öteki (Kalabassary/ Kalabasar) Tepe, Beriki (Apar) Tepe, Andız Tepe, Sarıkaya, Kömürcü ve Kalem Tepe adlı alanlar üzerinde yer almaktadır. Kentin territoriumunu belirlemeye yönelik araştırmalara ise halen devam edilmektedir. 2015 yılında araştırma çalışmalarının başlamasıyla birlikte arkeolojik alanlar tanımlanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda Myrina antik kenti Kalabasar (Öteki) Tepe'nin kuzey yamacındaki teraslarda araştırmalara başlanmıştır[60].

2021 yıllında başlanılan Myrina Beriki Tepe olarak adlandırılan alanda İzmir Müzesi başkanlığında ve Doç. Dr. Yusuf Albayrak'ın bilimsel sorumluluğunda arkeolojik kazılar devam etmektedir. Bu kazılarda bir sikke definesi yanında yüze yakın seramik parçaları ve Myrina'ya özgü onlarca figürin parçası ele geçmiştir[61].

[60] Çekilmez, 2017a, s. 29, 30
[61] Albayrak, 2023, s. 17

4. FİGÜRİNLER

Canlı varlıkları örnek alan, her yere taşınabilen, üç boyutlu küçük sanat eserleri ve küçük boyutlu insan ya da hayvan tasvirleri figürin olarak adlandırılır [62]. Heykelcik olarak tanımlanan figürinler insanlık tarihi süresince pek çok amaçla kullanılmıştır. Genellikle mezar hediyesi ve adak törenlerinde görülen figürinler malzeme olarak taş, ahşap, pişmiş toprak ve çeşitli madenlerden yapılmıştır[63]. Figürinler, bütün canlıların tarih boyunca tasvir edilme şeklinden biridir. Latince "figura" kelimesinden türemiştir ve taş, kil ve benzeri malzemelerden yapılan insan ve hayvan tasvirlerinden oluşan küçük sanat eserleridir. İnsan şeklinde yapılan figürinlerde, kadın formunda üretilmiş figürinlerin erkek şeklinde üretilmiş figürinlere oranla sayıca çok fazla olduğu ve daha çok kadın tanrılara adak olarak adandığı görülmektedir[64].

Özellikle antik dünyada dinsel amaçlı sunular yapılmak üzere üretilmiş olan figürinler büyük boyutlu heykellerin maddi olarak fazla pahalı olması dolayısıyla ekonomik anlamda alım gücü düşük olan insanların tercih ettikleri sunulardır[65]. Boyutsal olarak küçük oldukları için kolay taşınabilmektedirler ve üç boyutlu bir özelliktedirler. Dinsel anlam taşıyan adak eşyası ya da hediye olarak üretilmelerinin yanında bazı figürinlerin oyuncak olarak kullanılmış olduğu görülmüştür[66]. Figürinler üretilmelerine neden olan tüm bu gereksinimlerin yanında daha önce üretilip kaybolmuş bazı büyük heykellerin ve heykel gruplarının küçük modelleri olarak ta üretilmişlerdir. Kayıp olan bu heykel ve grupları hakkında bilgi vermeleri bakımından önemli eserlerdir. Figürinler üretildikleri dönemin din, kültür, sanat ve ekonomik yapısını göstermesi ve üreten toplumların sosyal hayatı hakkında bilgiler sunması açısından da önemli eserlerdir[67].

[62] Yetilmezsoy, 2006, s. 4
[63] Saltuk, 1997, s. 64
[64] Perçin, 2019, s. 14
[65] Doğan Gürbüzer, 2019, s. 301
[66] Zoroğlu ve Çalık Ross, 2001, s. 26
[67] Serim, 2000, s. 7

Figürinler, ele geçirildikleri mekanların özelliklerinden yola çıkılarak, Prehistorik Çağlardan itibaren insanların önemli sayıp kutsal kabul gördükleri objeleri göstermek ve aynı zamanda sanatsal duyguları yansıtmak amacıyla üretilmiş oldukları anlaşılmaktadır[68]. İnsanlık tarihi kadar eski olan figürinlerin tarihi gizem ve sırlarla doludur. Figürinlerin genel anlamda ne ifade ettikleri, zaman içerisinde amaçlarının değişime uğramasıyla birlikte, araştırmacılarca çok fazla yorum yapılan ve üzerinde ortak karara bağlanamayan tasvirlemeler olmuşlardır[69].

Figürinler zaman içerisinde yapıldıkları malzemeler ve üretim teknikleri bakımından gelişim göstermiş, anlamsal bakımından da değişime uğramıştır[70]. İnsanoğlu tarihi ile hemen hemen birebir olarak aynı gelişimi gösteren figürin yapımı insanların avcı, atıcı ve toplayıcı yaşamdan yerleşik hayata geçtikleri Neolitik Dönemle birlikte artış göstermiştir. Anadolu'da Neolitik Dönem'in başlangıcından itibaren pişmiş toprak figürinler görülmeye başlamıştır. Diğer kutsal sayılan kült eşyalarına göre daha ucuza yapılmaları ve küçük boyutları olmaları nedeniyle kolay taşınabilir olmalarından dolayı çok fazla alanda görülmüş ve kullanılmışlardır[71].

Figürinler en fazla pişmiş topraktan (terracotta) üretilmiştir. Terracotta, İtalyanca terra (toprak), cotta (pişmiş) kelimelerinden türetilmiştir. Türkçe'deki karşılığı "pişmiş toprak'tır. Genellikle sırsız, kırmızımsı kilden yapılmış ve düşük sıcaklıkta pişirilmiş, bu gereçleri ve figürleri tanımlar. Pişmiş toprak figürinler, günlük yaşama hizmet eden gereçleri üreten çanak çömlekçilerden ziyade heykeltıraşların eserleridir[72].

Özellikle insanların ekonomik olarak alım güçlerinin azalmasıyla birlikte sanatçıların oyuncak yapımına yöneldiği görülmektedir. İlk olarak oyuncakların MÖ. 3000'de Mısırda yapıldığı bilinmektedir. Bu oyuncakların üretimi, Yunanistan'da Boeotia'da MÖ. 8 ile 7.

[68] Higgins, 1969, s. 9
[69] Insoll, 2017, s. 5
[70] Çokay Kepçe 2011, s. 11
[71] Serim, 2000, s. 1
[72] Savage ve Newman, 1992, s. 288

yüzyıllara tarihlendirilmiştir. Bu oyuncakların formu çan biçiminde olup gövde dışındaki unsurların da çarkta biçimlendirildiğini ve oyuncakların bacaklarının hareketli olduğu belirtmiştir. Akdeniz ve yakın çevresinde Neolitik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar sürekli üretimi yapılan terrakotta figürinlerin ilk üretimlerine Minos, Miken ve Kıbrıs medeniyetlerinde görülmektedir. Geç Geometrik Dönem'de ise sayıca daha da arttığı fakat özgün, net ve yeteri kadar üretimin MÖ. 7. yüzyılda Yunan Anakarası, Adalar ve kolonilerde başladığını bilinmektedir[73]. Arkaik Dönem'de yapılmaya başlanan anıtsal heykeller İlk Çağlar süresince dinsel ve sosyal olarak önemli eserler olmuştur. Büyük boyutlu mermer heykeller ile birlikte diğer bir üç boyutlu eser grubu olan pişmiş toprak figürinler de aynı dönemlerde üretilmeye devam etmiştir[74].

Figürinler, anıtsal heykellerin üretiminden önce görülmelerine rağmen, onlarla benzer bir kronolojiye sahiptirler. Bu iki plastik sanat arasında işlevsel ve anlamsal farklar vardır. En önemli fark materyal ve üretim tekniğindedir. Büyük ölçekteki mermer heykelleri yaptıran ve onlara sahip olan insanlarla pişmiş toprak figürinleri yapan ve sahip insanlar arasındaki sosyal farklılıklar oldukça belirgindir[75]. Pişmiş toprak figürinlerin mermer heykellere göre daha yaygın olmaları, onların tipolojik ve kullanımsal açıdan daha verimli değerlendirilmelerini sağlamaktadır. Figürinlerin konutlardan kutsal mekanlara, nekropollerden çöplüklere kadar çok geniş alanlarda bulunmaları, üretildikleri malzemenin kolaylıkla elde edilebilir ve fiyat olarak ucuaz olması ile bağlantılıdır. Bu da, figürinleri sosyal sınıf ayrımı olmaksızın çok sayıda insan için ulaşılabilir yapmaktadır. Figürinler, antikçağ sanatının günlük yaşamının "ortak statü nesneleri" olarak kabul edilirler[76]. Büyük boyutlu heykeltıraşlık eserleri daha çok sergileme ve izleyici tarafından nasıl algılandığına yöneliktir. Bu figürinler, diğer küçük ölçekteki eserlerde olduğu gibi kullanımları açısından değerlendirilirler. Bu figürinler, büyük boyutlu mermer heykelleri maddi olarak yaptıramayan kişilerin ucuz sunularıdır. Bu nedenle pişmiş toprak figürin sunuları kutsal alanlarda çoğunlukla bulunmaktadır. Aynı zamanda evlerde dinsel bir nesne, mezarlarda mezar sahiplerinin koruyucusu ve arkadaşı olarak kullanılmışlardır. İnsan figürü betimlemede en çok başvurulan yollardan biri olarak pişmiş toprak figürinler, mermer, metal gibi diğer malzemelerden üretilen imgelere oranla farklı konuları sunabilmektedir. Bu

[73] Doğan, 2005, s. 15
[74] Picazo, 2008, s. 57
[75] Boardman, 2001,s. 10
[76] Picazo, 2008, s. 60

eserler, daha çok insanların günlük yaşamını yansıtır ve özellikle hayat döngüsünü meydana getiren olaylarla bağlantılıdır[77]. Figürinler, antikçağda birleşen iki kategori, sanat ve zanaat arasında aracılık yapmaktadırlar[78].

Klasik Dönem figürinlerinde en fazla görülen tipoloji, kökenini Arkaik Dönem'e uzanan ve sonrası dönemlerde kullanılmaya devam eden oturan giyimli kadın tipleridir. Geç Arkaik Dönem'den başlayıp Klasik Dönem koroplastiğinde de görülen bu tip, heykellerden bağımsız olarak tutucu bir geleneğin ifadesi ile frontal pozda, polos giyimli, eller dizlerin üzerinde ya da göğüste tasvir edilmeye devam etmektedir[79]. Dönemin bu kadın figürinlerinde başlar yumuşak işlenmiştir. Saçlar ortadan ayrılarak geriye taranmış ya da kulakları kapatacak şekilde gevşek toplanmıştır[80]. Erken Klasik figürin saç modasındaki bir başka uygulama ise polos takmış figürinlerdir. Başa takılan polos, tanrısallığı ifade eden bir başlık tipi olarak pek çok tanrı ve tanrıçanın simgesi olarak görülmektedir[81]. MÖ. Geç 5. yüzyıl-erken 4. yüzyıllara tarihlenen pişmiş toprak figürinler, heykeltıraşların genellikle ilgilenmediği çok çeşitli konulardır. Bunlar arasında özellikle dikkat çekenler, tiyatrolarda giyilen giysiler ve yüze takılan masklar hakkında bilgiler öğrendiğimiz aktör figürinleridir. Ayrıca, dansçı figürinleri, bir sonraki Hellenistik Dönem'e zirveye ulaşacak olan göz alıcı giyimli ayakta kadın figürinleri ve günlük yaşama ait tasvirler de koroplastik sanatında yerini almıştır[82].

Hellenistik Dönem'in pişmiş toprak figürinleri birçok ilke imza atar. Figürin üretiminde kalıp kullanımının artmasıyla çeşitli ve orijinal formlar ortaya çıkmıştır. Farklı tiplere ait insanlardan, bakıcı, balıkçı, sarhoş yaşlı kadın, kambur kişiler gibi yeni tür farklı değerler sanatta ilk kez ortaya çıkmıştır[83]. Anadolu'da yeni Hellenistik merkezler ve buralardaki sanatsal üretimler koroplastik eserlerin gelişmesine katkı sağlamıştır. Pişmiş toprak figürinlerde önemli bir grup, büyük boyutlu heykeltıraşlıktan esinlenen ve en tanınmış örnekleri Smyrna'dan gelen yaldızlı kil figürinlerdir[84]. Büyük boyutlu

[77] Picazo, 2008, s. 60
[78] Erlich, 2015, s. 156
[79] Merker, 2000, s. 42
[80] Fischer, 2008, s. 32
[81] Brøns, 2017, fig. 35-36
[82] Boardman, 1996, s. 180, no. 170-171
[83] Burn, 2004, s. 23
[84] Boardman, 1996, s. 242-243, no. 241.

heykellerdeki gerçekçiliğin figürinlere yansımasını, grotesk, mask ve farklı ırktan kişilerin yarı portrelerinde görebiliriz[85]. Aynı zamanda bazı popüler çalışmaların "küçük ölçekli" modelleri, masada dekorasyon objesi, kutsal alanlarda adak ve mezarlarda ölü hediyeleri işlevlerinde kullanılmak üzere üretilmiştir[86].

Hellenistik Dönem pişmiş toprak figürinleri heykellerle karşılaştırıldığında günlük yaşamla ilgili daha çok bilgi verir. Özellikle kadın kıyafetlerindeki detaylar pişmiş toprak üzerinde boyanın da yardımıyla rahatça gösterilebilmekteydi. Diğer yandan, figürinlerin başlarında yer alan, güneşten koruma amacı taşıyan geniş kenarlı, yüksek ve konik biçimli şapkalar ve de serinlemek için kullanılan yaprak formlu yelpazeler gibi aksesuarlar da o dönemin modası ve yaşam biçimi hakkında bilgi vermektedir[87]. Dönemin erken evrelerinde, khiton üzerine derin bir kıvrımı olan himation giymiş ayakta kadın figürinleri Geç Klasik Dönem özelliklerini göstermektedir. Bu formlarda ağırlık ayaklar arasına verilmiş ancak daha serbest görünen bacak, yan ve arkadan çok bir parça daha önde tasvir edilmiş olmakla birlikte khiton'un bacaklar arasındaki basit kıvrımı pişmiş toprak figürinlerde MÖ. 5. yüzyıla uzanan bir durumdur[88]. Dönem koroplastiğinde iki tip figür özel olarak popülerdir; ilki Pergamon ve çevresindeki büyük ölçekli mermer heykeltıraşlık eserlerinin giysi stilindeki ustalığı yansıtan, giyimli, genellikle ayakta duran kadın figürleri, ikincisi ise Nike ve uçan Eros betimleridir[89].

Hellenistik Dönemde figürin ve heykellerin ne amaçla yapıldıklarına dair birtakım farklılaşmalar görülür. Ekonomik olarak mermer heykelleri satın alan kişiler ile daha ucuz olan pişmiş toprak figürinlerin alıcıları farklı zenginliğe sahiptir. Ancak Hellenistik Dönem'de değişen sosyal ve ekonomik koşullar sayesinde pişmiş toprak figürinlerin de zenginler tarafından da satın alındığı görülmektedir. Bu durum, Hellenistik Dönem'de figürin kullanım alanlarının gelişmesi ile bağlantılıdır. Figürinlerin adak olarak kullanımının yanı sıra ev içi kullanım da oldukça yaygınlaşmıştır[90].

[85] Boardman, 1996, s. 243
[86] Işın, 2007, s. 62-55
[87] Boardman, 1996, s. no. 240
[88] Burr-Thompson, 1952, s. 129
[89] Burn, 2004, s. 127
[90] Burn, 2004, s. 106

Roma Dönemi pişmiş toprak figürinleri, sayıca çok, çeşitli ve günlük yaşama yönelik ve dinsel ikonografiyi yansıtırlar. Yapım teknikleri açısından önceki dönemlerle benzerlik gösteren Roma pişmiş toprak figürinlerindeki en önemli özellik koroplastların tanınmasıdır. Roma İmparatorluğu'nun belli bölgelerinde özellikle Küçük Asya ve Gallia'da koroplastlar, figürinlerini ve diğer pişmiş toprak üretimlerine imza atmışlardır. Figürinlerin kaidelerinde ve arka yüzlerindeki yazılar, imza, monogram ve harf olarak görülür ve belirli atölyeleri tanımamıza, figürinleri tam olarak tarihlememize ve bu koroplastlar tarafından yapılan tiplerin yayılım alanlarını belirlememizi sağlarlar[91]. Roma figürinleri üç temel alanda görülürler; Birincisi, kutsal alanlar ve tapınaklarda adak olarak dinsel kullanım, ikincisi, eve ait kült objeleri, süsleme amaçlı ya da çocuklara oyuncak olarak ve son olarak da mezar nesneleri olarak kullanım şeklindedir. En fazla örülen tipler, Hellenistik Tanagra olarak adlandırılan tipler, Aphrodite, Eros, Bacchus ve Minerva gibi tanrı tanrıça gruplarıdır. Ayrıca, çocuklu kadın tasvirleri, genelde evlerde bulunmuş evsel külte ait ya da dekoratif olarak kullanılmış objeler de fazlaca ele geçmiştir. Bunun yanında, büstler, teatral ve sportif motifler, realistik figürler, hayvanlar, erkekler ve erkek çocukları da bu figürinler arasındadır[92].

Figürinlerin, mezarlarda, evlerde ve kutsal mekanlarda kullanıldığı arkeolojik arkeolojik kazılar sayesinde öğrenmekteyiz. Figürinlerin kullanımına dair çeşitli görüşler bulunur; Bir figürin altar (sunak) üzerine bırakılmış ise dini bir anlam, bir figürin parçalanarak bothros (çukur) alanlarına atılmış, açık alanlarda kırık ise dünyevi bir anlam taşımaktadır[93]. Buna göre, bu figürinler birer adak eşyası olmalıdırlae[94]. Kutsal görülen figürinler, zamanla malzeme ve yapım tekniklerinde gelişim göstermişse taşıdıkları anlamlarda da değişimler göstermiştir. Bunlar çoğunlukla adak objeleri olarak kullanılmışlardır. İlk yapıldıkları günden itibaren, kendi içerisinde sanatsal açıdan bir gelişim ve değişim gösteren figürinlerin, yapılma amaçları da zamanla değişim ve farklılaşım göstermiştir. Arkeolojik kazılarda ele geçen figürinlerin kullanım amaçlarının tespit edilmesinde bulundukları yer ve konteksleri önemlidir[95]. Anadolu'nun figürin ve idolleri, Kıbrıs ve Kyklad figürin ve idollerine göre çok az mezar buluntularıdır.

[91] Erlich, 2015, s. 155
[92] Besques, 1986, s. 26-28
[93] Silek, 2010, s. 29
[94] Higgins, 1969, s. 9
[95] Çokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, s. 12

Anadolu'daki idol ve figürinlerin çoğu tapınaklarda, evlerin içinde ve yıkılmış blokların arasından, taş toprak yığıntıları içerisinden pek çok eşya ile birlikte ele geçmiştir[96].

Figürinlerin bazılarının aracı objeler olabileceği de akla gelmiştir. Üretilip kıyafet ile donatılan ya da farklı bir uygulama yapıldıktan sonra kendileri için ya da aracı olarak görülen obje özelliği kazanmış olma ihtimalleri vardır. Figürinler öncelikle bir şekilde giydirilmeli ya da adak olarak sunulmalıydı. Öteki dünyaya ya da ilahi varlıklara bir adak görevi üstlenen figürinlerin üretilmesi, bilerek kırılması ve atılması mümkündür[97].

Figürinler adak amaçlı kullanımları kutsal alanlarda ve mezarlarda görülmektedir. Mezarda ele geçmiş bir figürin, mezar sahibinin diğer dünyaya yolculuğunda ona eşlik edebilmesi için beraberinde bırakılan bir eşyası olabileceği gibi, yer altı tanrılarıyla ilgili özel bir anlam da taşımaktadır. Ayrıca, bazen mezar sahibinin mesleğini belirten figürinler de mezarlara bırakılmıştır. Antik Çağ'da mezarlardaki kalıp yapımı üretilen figürinler, ölüye ağıt amaçlı yas tutan kadınlar olarak üretilmişlerdir[98].

Taşıdıkları sembolik anlamları dışında ustalıklı üretimin bir belirtisi olarak görebileceğimiz ve prestij objesi olan insan formlu figürinler, aile yaşamında veya toplumsal olarak sosyal duruma ve insanlar arasındaki iletişim gücüne sahip belirleyici obejeler olarak tanımlanmaktadır. Günlük kullanım gereçleri çanak, çömlek, vazo kapların tersine figürin ve idoller, sosyal belirleyiciliği ve iletişimi arttıran etkiye sahiptir. Toplum içerisindeki belirleyiciliği, insanlar arasındaki iletişim açısından önemli bir rol üstlenmesi ve ritüellerde sembolik anlamlar taşıyor olması antropomorfik formlu objelerin üretiminin sayıca artmasına neden olmuştur[99].

[96] Silek, 2010, s. 29
[97] Hodder, 2006, s. 9
[98] Higgins, 1969, s. 8
[99] Özdemir vd., 2012, s. 18

4.1. Figürinlerin Teknik Özellikleri

Terrakotta[100] figürinlerin ham maddesi olan kil[101] "*hidratlı alüminyum silikat içeren toprak"* olarak tanımlanmaktadır. Kil, çamura göre farklı malzemeler içermesi nedeniyle daha kolay şekil alabilmektedir[102]. Dere ve çay yataklarından elde edilen kil bazı işlemlerden geçirildikten sonra içerisine katkı maddeleri de konularak üretim için kullanılmıştır. Kil yatağından alınan toprağın, içinde bulunan yabancı maddelerden temizlendirilmesi için büyük tekne ya da havuzda suya konularak içerisindeki taş ve kayaç parçacıklarının dibe çökmesi sağlanır[103]. Sonrasında ikinci bir havuza konulur ve burada çamur şeklini alan kilin üzerinde ortaya çıkan ince yağlı tabaka kil perdahlama ve yapıştırma işlemlerinde kullanılmak için alınır. Kalan kil kalıplara konulduktan sonra güneşte kurutularak hamur haline dönüştürülür ve serin bir yere konuluru[104]. Kil yatağından koroplastın *(koroplastes, koroplathos*) kullanımına kadar kilin geçirdiği evreler eserlerin kalitesini belirler. Kilin hazırlanma sırasında seramik yapımında kullanılacak kil ile figürin yapımında kullanılacak kilin aynı yöntemlerle arındırılmasına rağmen, figürin hamuru yapımında şamot, kum veya taşçık gibi yabancı maddelerin kile katılması nedeniyle seramik hamurunun yapısından farklılık gösterdiği görülür[105].

Kilin içerisinde gerekli malzemeler yoksa sonradan bu maddeler konulmaktadır. Figürin ve diğer pişmiş toprak objelerin üretiminde eserin yapılacağı boyuta göre içerisindeki katkı maddeleri farklılık göstermektedir. Bu katı maddeleri, pişirme ve renk uyumu sağlamak için aşı boyası, fırınlamada çekmeyi önlemek için %15 kadar kum, çatlamaya karşı için taşçık, kayaç döküntüleri, pişmiş toprak kapların kırık parçaları, ot ve samandır. Figürinlerin malzemesindeki mika ise toprağın özünde bulunup temizlenme şekline göre yoğunluğu değişiklik göstermektedir[106].

[100] Burr Thompson, 1963, s. 1 vd.
[101] Çekilmez, 2017, s. 1 vd.
[102] Çokay Kepçe ve Gerçekler, 2011, s. 11
[103] Tavukçu A, 1997, s. 24
[104] Çevik, 2019, s. 3
[105] Higgins, 1954, s. 2
[106] Çevik, 2019, s. 1-4

Kil içerisindeki mikanın oranı, yapısı ve rengi elde edildiği yatağa göre farklılıklar taşımaktadır. Figürinlerin hamur özelliklerine göre hangi kil yatağına ait olduklarını belirlemek zor olsa da, üretildikleri bölgeleri ortalama bir özelliğini ortaya koymaya yardımcı olabilir[107]. Kırmızımsı sarı renkli kil, Geç Arkaik Dönem'den Hellenistik Dönem'e kadar geniş bir zaman diliminde kullanırken, kırmızı renkteki kil, Geç Arkaik Dönem'e tarihlendirilen açık kırmızı kil rengine Olgun Klasik Dönem'e tarihlendirilmektedir. Gri renk kil ise geç dönemlerde (MÖ. 180 – MS. 1. yüzyıl) görülür[108].

Terrakotta yapım teknikleri elde yapım, çarkta üretim ya da kalıptan alınma üretimde uygulanan farklı örneklerle zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğramıştır. Üretim aşamasında bu tekniklerden biri uygulanabileceği gibi iki tekniğin bir şekilde uygulandığı örneklerde mevcuttur. Erken Dönem terrakottaların dinsel etki ile iç içe olduğu bu nedenle yeni teknikler keşfedilse de eski geleneğe bağlı kalındığı bilinmektedir. Bu durum terrakotta üretiminde kalıp vb. gibi işçiliği kolaylaştıran yeni gelişmelere geçişi zorlaştırmıştır[109].

Figürinlerde yapılan buhar deliği, terrakotta figürinin pişirme esnasında kırılmaması ya da çatlamaması için içerisindeki suyun buhar yolu ile tahliye edilmesini sağlayan ve genellikle eserin arka yüzündeki dikdörtgen, kare, oval ya da nadiren üçgen olan delikler olarak tanımlanmaktadır. Dairesel formlu pişirme delikleri, Erken Hellenistik Dönem'de ortaya çıkmıştır. Bu pişirme deliği tipi, Myrina ve Pergamon üretimi pişmiş toprak figürinlerde, İÖ 2. yüzyıldan Roma İmparatorluk Dönemi'nin içlerine kadar sıklıkla kullanılan uygulamalar arasındadır. Figürinlerde kaideler görülmektedir. Dönem ve atölyeler arasındaki farklılıklar sebebiyle kaide tipleri de çeşitlilik göstermektedir. Geniş profilli kaide Hellenistik Dönem'de görülmektedir. Bu tipteki kaide, figürinin ayaklarına göre daha geniş tutulmuş ve kaide üzerinde figürinden başka boş yerler kalmıştır[110]. Figürinlerin boyandığı görülmektedir. Figürinlerin vücut detayları ve elbiselerini ayrıt edebilmek ve bunun yanında kilin uzun yıllar boyunca bozulmadan kalabilmesi için figürinlerin fırınlanmadan sonra boyandığı bilinmektedir[111]. Pişmiş toprak figürinler

[107] Higgins, 1954, s. 12
[108] Mollard ve Besques, 1963, s. 68
[109] Çevik, 2019, s. 1-4
[110] Çekilmez, 2017, s. 1 vd.
[111] Çekilmez 2017, s. 1 vd

fırınlanma işleminden önce kırmızı, kahverengi ya da beyaz renkli kireç astarla sıvanır ve fırınlandıktan sonra boya ya da altın yaldız ile renklendirilir[112]. Renklendirme, antik çağ sanatının vazgeçilmez bir unsurudur[113].

Terrakotta figürinlerin dayanıklı olabilmeleri için mutlaka pişirilmesi gerekmektedir. Sadece figürinlerin pişirilmesi için özel bir fırın tespit edilememiştir. Fırınlar hem seramik hem de figürinlerin pişirilmesi için kullanılmıştır. Terrakottalar 750° ile 950° arasında değişen bir sıcaklıkta pişirilmektedir. Zamandan ve yakıttan tasarruf sağlamak amacıyla genellikle düşük ısılar tercih edilmiştir[114].

Terrakotta figürinler üzerinde imza ve koroplast kısaltmaları yer almaktadır. Bu işaretler eseri yapan koroplastların çalıştıkları atölye ya da atölye sahiplerini belirtmektedir. Atölyede çalışan kişi sayısına göre üretim yoğunluğu farklılık göstermektedir. Üretimin oldukça yoğun olduğu tanınmış merkezlerde eseri üretenle atölye adına imzalayan kişiler farklı olabilmektedir. Atölyeler, Korinth, Olynthus, Akragas ile Tarentum gibi bazı yerlesimlerde kalıp ve nadiren pigment kütlelerinin ele geçmesiyle tanımlanmıştır[115]. Atölyelerde üretim yapan zanaatçıların terrakottaları imzaladıkları ele geçen figürinler sayesinde ispatlanmıştır. Rhodos ve Atina atölyelerinde kaliteli terrakottalar üreten erken dönem sanatçıları tam olarak bilinmezken, "popüler siparişler için standartlaşmış ürünler" üreten koroplastlardan birçoğunun toplu üretimin olduğu MÖ. 60 yıllarında imzalarını atmaya başladıkları bilinmektedir[116].

[112] Çevik 2019, s. 12
[113] Çokay Kepçe ve Gerçekler, 2011, s. 2 vd.
[114] Çevik, 2019, s. 11
[115] Higgins, 1969, s. 2 vd.
[116] Webster, 1950, s. 3 vd.

4.2. Koroplastik ve Koroplast

Figürinin ham maddesi olan kilden sanat eseri üreten özellikle heykelcik yapan sanatçıya "*koroplast"* ismi verilmektedir[117]. Antik dönemde terracotta figürin ustalarına koroplast denilmektedir[118]. Nihal Durnagölü 2020 yılı Ağustos ayı'nda yayınladığı doktora tezinde koroplasttan bahsederken; "Mukaddes kitaba göre, Tanrı ilk koroplastdı ve insanı toprağın tozunda yarattı. Yunan mitolojisine göre ise "Prometheus insan ırkını kilden yarattı" şeklinde bir ifade kullanmış[119]. Anadolu'da pek çok koroplast bulunmakla beraber MÖ. 2. yüzyıl sonu ve MÖ. 1. yüzyılın başından itibaren koroplastlar isimlerini ve monogramlarını ürettikleri figürinlerin arkalarına yazdıkları bilinmekle beraber bu monogram ve isimlerden tespit edilmiş en önemli merkez Aiolis Bölgesi'nde yer alan Myrina'dır[120]. Koroplastik sanatında Myrina Kenti'nin ön plana çıkmasında koroplastların katkısı fazladır, fakat koroplastların becerileri MÖ. 262 yılında Pergamon krallığına bağlanması ve Pergamon'daki sanattan etkilenmiş olmalarıdır. Pergamon'a bağlandıktan sonra iki kent arasındaki yoğun ilişkiler Myrina'daki sanatın da gelişmesine ve üretilen eserlerdeki kalitenin artışına neden olmuştur[121].

Koroplast olarak adlandırılan sanatçıların üretmiş olduğu eserlere ve bu üretim sanatına "*Koroplastik*" denilmekte ve küçük ölçekli olan bu koroplastikler ise figürinlerdir[122]. MÖ. 7. yüzyılda geniş bir alanda yayılım gösteren koroplastik tipleri, içi boş ve pişirimi daha kolay olan büyük ölçekli çark üretimi figürinlerdir. Kronolojik olarak tarihin en erken dönemlerinden itibaren üretimi devam eden figürinlerin (koroplastik sanatının) kronolojisinin heykel sanatının kronolojisinin gelişimiyle birbirine paralellik gösterir[123].

[117] Boardman, 2001, s. 10
[118] Fırat, 2004, s. 15.
[119] Durnagölü, 2020, s. 23
[120] Çekilmez, 2015, s. 383
[121] Canay, 2000, s. 99
[122] Canay, 2000, s. 20
[123] Durnagölü, 2020, s. 25

Koroplastik alanında ilk çalışmalar 19. yüzyılda başlamış, Tanagra ve Myrina atölyelerinde üretilen figürinlerin ele geçmesiyle dikkat çeken bir konu olmuştur[124]. İlk araştırmaların yayınları, daha çok müze ya da özel koleksiyonlarda bulunan figürinlerden estetik görünümünü güzel olan ve bütün şekildekileri ele aldıkları tipolojiye, kronolojiye ve üretim coğrafyasına göre sınıflandırmışlardır. Heykeltıraşlık eserleri ile karşılaştırmalı stil kritiği ile özelliklerini ve tarihini belirledikleri, çizim, gravür ve nadiren fotoğraflarla desteklenmiş büyük kataloglardan oluşmaktadır[125]. Tarihsel olarak popülaritesini her dönem daha da artıran koroplastik sanatı Hellenistik Dönem'de gelişimine artmıştır. Bunun nedeni ise, Kıta Yunanistan'da bulunan en önemli koroplastik merkezlerinden olan Tanagra atölyelerinin Anadolu'daki benzeri olan Myrina'nın Geç Hellenistik Dönem ve Erken Roma Döneminde aktif üretim yapan atölyelerinin Anadoluda bulunan diğer koroplastik atölyelerine öncülük etmesiyle ilgilidir[126].

Koroplastikler üzerindeki koroplast monogram ve imzalarına göre, Anadolu'da yapılan arkeolojik kazılarda belirlenem 40 isim ve 20 monogram ile Myrina atölyesi ilk sırada gelmektedir. Myrina'dan sonra, Pergamon, Smyrna, Priene, Patara, Parion, Kyme, Tralleis, Troia ve Stratonikeia'da önemli üretim merkezlerdir[127]. Figürinleri üreten koroplastlar veya atölyelerin tanınabilmesi açısından figürinlerde kullanılan gerek isim gerekse monogram formundaki imza geleneği önemli yer tutmuştur. Koroplastikler üzerindeki imza kullanımı ilk defa Hellenistik Dönem'de görülmektedir. İmzalar, eseri üreten koroplastlara değil koroplastların çalıştıkları atölyelere ait olup bu atölyelerin sahiplerini göstermektedirler. Hellenistik Dönem sonrası Roma İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu'daki atölyelerde koroplastların ürettikleri eserleri imzaladıkları arkeolojik kazılarca ispatlanmıştır. Koroplastiklerdeki imzalar, monogram ve işaretler daha çok eserlerin arka yüzlerinde ya da kaidelerine işlenmiştir. Bu işaretler bizlere eserlerin üretildikleri dönemin özelliklerini ve üretilmiş tiplerin dağılımlarını belirlememiz açısından bilgiler sunmaktadır[128]. Eserler üzerindeki bu imzalar, sayesinde kentlerde üretim yapan atölyeler, bu atölyelerin aktif olarak üretim yaptıkları zaman dilimi ve sahip oldukları stil özellikleri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Koroplastikler üzerinde yer alan bu imza

[124] Perçin, 2019, s. 15
[125] Kekule, 1878, s. 23
[126] Durnagölü, 2020, s. 30
[127] Çekilmez, 2015, s. 383
[128] Durnagölü, 2020, s. 141

ve monogramlar üretim yapan atölye ve stil özellikleri belirlenmesi yanında eserin tarihlenmesinde, üretimi yapan koroplastın bağımsız mı ya da herhangi bir atölye bünyesinde mi çalıştığı noktasında ve çevre kentlerdeki bağlantıları hakkında da bilgi vermesi açısından önemlidir. Neredeyse bütün antik dönemi kapsayan koroplastik sanatı Roma İmparatorluğu'na kadar süregelen uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır. Fakat bu üretim süreci içerisindeki koroplastiklere işlenen ve gelenekselleşen imzalar MS. 2. yüzyılda Batı Anadolu'da büyük ölçüde sona ermiştir[129]. A monogramı koroplast imzasının Myrina'da üretim yapan Aglaophon adlı koroplast/atölyeye ait olduğu, Dio kısaltmasını kullanan Dionysios adlı koroplastın muhtemelen Smyrna kökenli olabileceği sanılmaktadır. Myrina'da iki örnekte de görülen Phoiniks adlı koroplast imzasının ise Tralleis dışında bir üretim merkezini göstermelidir[130].

Myrina, Tanagra, Atina, Aleksandria, Priene, Pergamon, Samos, Thessaloniki, Ainos, Tarsus ve Samothrake vb. gibi merkezler, yoğun ve önemli eserler vermiş merkezlerdir ancak bu merkezlerin ilk tanıtılan üretimleri, kaçak ya da sistemsiz kazılarla buluntu kontekstlerinden koparılmış stratigrafik olmayan bulgulardır ve dünya müzelerine ve koleksiyonlara dağılmıştır. Terrakotta figürinlerin kontekstleri ile ilgili verilerin ayrıntılı olarak değerlendirilmesinin koroplastinin anlaşılmasında büyük önem taşıdığı anlaşılmıştır[131].

[129] Çekilmez, 2014, s. 141-142
[130] Çekilmez, 2017, s. 99-116
[131] Işın, 2007, s. 110

4.3. Koroplastik Boyamacılığı

Antik Dönem'de görülen boya ve boyamacılık ile ilgili mimari, duvar, mezar, lahit, heykel gibi birçok eserin boyanması hakkında materyal ve teknik açısından onlarca araştırma ve sonrasında çalışma gerçekleştirilmiştir. Yeni ve henüz araştırma aşamalarında olan Koroplastik boyamacılığında diğer öğelere göre daha az araştırma yapılmıştır. Antik dönemdeki pişmiş toprak figürinleri kapsayan koroplastik terimi onların yapılma amaçlarını, nerelerde kullanıldıklarını ve yayılım gösterdiği bölgelerini değerlendiren bir alt bilim dalıdır. Bronz Çağı'ndan başlayıp Klasik Döneme uzanan ve de Helenistik Dönemde çeşitli eserler ortaya koymuş bir alandır. Antik Yunan kaynaklı Miken koroplastiği, Attika koroplastiği, Rodos koroplastiği, Halikarnassos koroplastiği, Tanagra koroplastiği ve Myrina koroplastiği gibi çok çeşitli koroplastik ürünleri veren merkezler bulunmaktadır[132]. Terakota figürinlerin son şekil verme işlemleri yapıldıktan ve fırınlanmadan sonra boyanma işlemeleri yapılmaktadır. Koroplastik eserlerdeki kullanılan kil ile bir renk verilmektedir. Ancak detay ve genel hatlardaki renklendirme aşamaları sonradan eklenen renk tonları ile de ayrıca sağlanmaktadır. Her ne kadar terakota figürinler fırınlanma sırasından sonra kazıma ve oyma teknikleriyle eser üzerinde gereken detaylar verilse de Roma heykel sanatı eserlerinde görüldüğü gibi istenilen vurgu ve detaylar boya ile verilmiştir. Kullanılan renk maddeleri bakımından da mermer heykeller ile çok fazla ayrışma göstermemiştir. Genelde terakota figürinlerde kullanılan kilin ve kilin içerisine karıştırılan mika katkısının kalitesi ve parlaklığı ile doğru orantılı olarak koroplastik eserlerde uygulanan renkler canlılık kazanmıştır[133].

Koroplastik eserlerin boyanmalarında en çok kullanılan renk kırmızı ve sarı aşıboyasıdır. Toprak bazlı olan renklerin çok fazla kullanıldığı koroplastik eserlerde kömür bazlı siyahlar da görülmüştür. Kırmızı aşıboyası çoğunlukla zincifre katkılıyken pembe tonlar zincifre ile tebeşir tozu katkılı kurşun karbonat ve kurşun hidroksit karışımından elde edilen beyaz kurşun karışımını karıştırarak elde etmişlerdir[134].

[132] Richardson, 1991, s. 12-16
[133] Richardson, 1991, s. 16-22
[134] Ferruzza, 2016, s. 203, 204

5. MÜZELERDEKİ MYRİNA KOROPLASTİK ESERLERİ

Myrina'dan ele geçen figürinler yurt dışına götürülmüş ve bugün Avrupa'daki çeşitli müzelerde sergilenmektedir. Bergama müzesi yanında, Berlin Altes müzesi, Biritish museum, Cincinnati Sanat Müzesi, Louvre müzesi, New York Metropolitan Sanat müzesi, Boston Sanat müzesi, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesinde ve Walters Sanat Müzesinde Myrina figürinleri teşhir edilmektedir. Figürinlerin sayısının fazla olması nedeniyle her bir müzeden bir veya ikişer esere yer verilmiştir. Ancak bu çalışmamızda Atina Ulusal Arkeoloji Müzesinden 1, Bergama müzesinden 17, Berlin Altes müzesinden 9, Biritish museumdan 10, Boston Sanat müzesinden 2, Cincinnati Sanat Müzesinden 1, Louvre müzesinden 13, New York Metropolitan Sanat müzesinden 5 ve Walters Sanat Müzesinden 2 eser olmak üzere toplamda 60 eser irdelenerek tüm eserler üzerinden genel bir değerlendirme yapılarak Myrina figürinlerinin tipolojik özellikleri, konteksti ve ikonografik özellikleri belirlenecektir.

5.1. Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi

Atina Ulusal Müzesinde yer alan 1 eser ele alınmıştır.

Dans Eden Menad Figürini; Yüksekliği 35,2 cm, maksimum genişlik 15,5, maksimum derinlik 9,5 cm'dir (Resim 1). Arkada kabaca üçgen şeklinde bir havalandırma deliği vardır. Heykelcik birkaç parça halinde kalıplanmış olup, aksesuar süslemelerinin çoğu (defne meyvesi, küpeler, saç bukleleri vb.) el yapımıdır ve pişirilmeden önce ana gövdeye yapıştırılmıştır. Figür sol bacağıyla ayakta durmaktadır ve öne doğru eğilmiş, vücudun ağırlığı sağ bacağın üzerindedir. Doğru ve güçlü modellemeyi tam olarak göstermek ve ayrıcalıklı bakış açısı sağlamak için baş hafif eğik şekilde sağa dönüktür. Sol kolu yukarı kaldırılmış, sağ kolu aşağıda, dinamik bir duruştadır. Bu duruş şekli Myrina'daki bazı Eros ve Nike heykelciklerine benzer. İkonografik özelliklere sahip olsa da, orijinalinde çalmaya hazır ziller tutuyor olabilir. Ayrıntılı bir kıyafet giydiği için ilk bakışta bir Maenad olarak tanımlanması oldukça açık. Sarmaşık yapraklı bir taç ve göğüs boyunca hayvan derisi

bulunan bir baş bandı takmıştır. Alnında, kildeki hafif çıkıntılı çizgiler geniş bir fileto temsilini çağrıştırıyor[135].

5.2. Bergama Müzesi

Bergama müzesinden 17 eser ele alınmıştır. Bu eserlerde Nike ve Eros figürinleri ağırlıktadır.

Nike Figürini; Ayakta, yarı çıplak, Nike figürinidir (Resim 2). Ayaklara dek uzanan bol dökümlü bir peplos giymiştir. Baş hafifçe sola çevrilidir. Başının iki yanından arkada toplanan saçların üzerinde yüksek bir polos görülür. Sol omzun arkasında kanat izi görülür. Sağ kol öne doğru uzatılmış ve dirsekten bükülmüş, sol kol da dirsekten bükülerek yukarı kaldırılmıştır. Sağ bacak geride ve kıvrımlı elbisenin arasından görülmektedir. Sol bacak ise ieride, dizden hafifçe bükülmüştür. Peplosun kıvrımları, kalça hizasından ve sol yanında kol altından aşağıya dökülen kısımlarda kalın formda işlenmiştir. Sol bacağın öne hareketi nedeniyle bacağın üzerinden iki yana dağılan kıvrımlarda kalın kıvrımlar şeklinde verilmiştir. Başındaki polos, küpeler, boyun, el bilekleri ve sağ üst bacak üzerinde altın yaldız görülmektedir. Elbisenin tamamında pembe ve beyaz renkler görülür. Yüksekliği 23,5 cm ve genişliği 12,5 cm'dir. Yarı döküm tekniğinde iki ayrı kalıpta yapılmıştır.

Nike Figürini; Ayakta, yarı çıplak, Nike figürinidir (Resim 3). Yarı döküm tekniğinde iki ayrı kalıpta üretilmiştir. Sağ kol ve sol kolun dirsekten aşağısı yoktur. Sol kol yana açılmıştır. Sağ bacak sabit ve hareketdir, sol bacak bir adım ileride dizden hafifçe bükülmüştür. Göğüsleri açıkta bırakan peplos giyimlidir. Elbisenin kalın kıvrımları sol bacağın hareketine göre arkaya ve yanlara doğru dağılmaktadır. Hamur rengi, kırmızımsı sarı hamur üzerine kalın macun kıvamında beyaz astara sahiptir. Yüksekliği 25 cm, genişliği 10 cm, baş yüksekliği 3,1 cm ve baş genişliği 3 cm'dir. MÖ. 200-150 tarihlidir.

[135] Bourgeois vd., 2023, s. 3007

Nike Figürini; İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde yapılmıştır (Resim 4). Göğüslerinin altından itibaren eksiktir. Saçlar kavun dilimi tarzında ense üzerinde toplanarak bir topuz oluşturmuştur. Başın üstünde ince bir saç bandı vardır. Dolgun yüz, ağız küçük ve kapalıdır. Yukarı kaldırılan sağ kol dirsekten bükülmüştür. Sol kol ise yana açılmış, dirsekten yukarı bükülerek öne uzatılmıştır. Üzerinde sağ göğsünü açıkta bırakaran ve sol omzunda düğmeyle tutturulan ve göğüsden aşağı uzanan bir giysi görülmektedir. Hamur rengi, kırmızımsı sarı hamur üzerine kalın macun kıvamında beyaz astara sahiptir. Yüksekliği, 14,7 cm, genişliği 15 cm, baş yüksekliği 4 cm ve baş genişliği 3,1 cm'dir. MÖ. 200-150 tarihlidir.

Uçan Eros Figürini; İki ayrı kalıptan yapılmış uçan Eros figürinine ait parçadır (Resim 5). Baş, kanatlar ve omuzlar vardır ve diğer bölümleri kayıptır. Başını sola yukarıya doğru çevirmiştir. Kanatlar omuzların arkasından yanlara ve yukarı doğru açılmıştır. Kanat tüyleri kalın ve belirgin işlenmiştir. Hamur Rengi: Kırmızımsı sarı hamur üzerine kalın macun kıvamında beyaz astara sahiptir. Yüksekliği 7 cm, genişliği 9,6 cm, baş yüksekliği: 2,3 cm ve baş genişliği 2,1 cm'dir. MÖ. 200-150 tarihlidir.

Uçan Eros figürini; Figür, kanatsız, ayakta ve yarı çıplaktır (Resim 6). Bel arka kısmı işlenmemiş bir ucu sol bacağın yanından aşağıya uzatılmış olan kıvrımlı bir kumaş parçası sarılıdır. Başını hafifçe sağına çevirmiş, dalgalı saçları kulak üzerinden aşağı sarkıtılmıştır. Başının üzerinde bir çelenk görülür. Gözler büyüktür ve ağız küçük, kapalı şekilde verilmiştir. Sağ kol dirsekten bükülerek yukarı doğru uzatılmıştır. Vücuda paralel olarak yana açılan sol kol, dirsekten bükülerek öne doğru uzatılmıştır. Omuzlar arkasındaki kanatlar kırılmıştır. Çıplak olan üst gövde üzerinde altın yaldızla yapılmış takı benzeri bir detay görülür. Bu uygulama kollarda ve üst bacaklarda da vardır. Vücudun tamamında yer yer pembe renk saptanmıştır. Saçlarda, kırık kanat üzerinde, üst gövdede, kollarda ve bacaklarda altın yaldız görülmektedir. Hamur Rengi: Kırmızımsı sarı hamur üzerine kalın macun kıvamında beyaz astara sahiptir. Yüksekliği 34 cm ve genişliği 8,5 cm'dir. MÖ. 200-150 tarihlidir.

Uçan Eros Figürini; Ayakta uçan Eros figürinidir (Resim 7). Yarı çıplaktır ve baş, hafifçe sağına çevrilmiştir. Başın örterek aşağıya doğru uzanan kumaşın sağ ucu sol omzun üzerine sarılıdır ve göğüs kısmını da örtmektedir. Göz kapakları şişkin, ağız küçük ve kapalıdır. Sağ kol dirsekten bükerek öne göğüs hizasında uzatılmış, sol kol ise vücuda paralel, dirsekten bükülerek hafifçe öne doğru uzatılmıştır. Sağ bacak önde, sağ ayak parmak ucunda iken, sol bacak arkaya doğru uzanır ve sol ayak da parmak ucundadır. Baş üzerinden aşağıya inerek omuzları da saran kumaşın üzerinde, sol omzun arkasındaki kırık kanat parçasında, karın üzerinde ve üst bacakta altın yaldız görülür. Dizden aşağısında siyah, kollarda ve yüzde pembe renk boya kalıntısı tespit edilmiştir. Hamur rengi, kırmızımsı sarı hamur rengi üzerine kalın macun kıvamında beyaz astara sahiptir. Yüksekliği 35 cm ve genişliği 9 cm'dir. MÖ. 200-150 tarihlidir.

Ayakta Giyimli Kadın Figürini; Ayakta giyimli kadın figürininde hafifçe sağa çevrilen başta bir band yer alır (Resim 8). Küçük yüz dolgundur, ağız küçük ve kapalı şekildedir. Khiton üzerine himation giyimli olan kadının vücudunun üst kısmı ve kolları himation ile örtülüdür. Himationun altında görülen sağ kol, dirsekten bükülerek belin sağına yaslanmıştır. Sol kol da yine himationun altında vücuda paralel olarak aşağıya uzanır ve kalçanın solunda kumaş kıvrımlarının tutar. Sol el himationun altından görünmektedir. Sağ bacak sabit ve hareketsiz, sol bacak ise bir adım yana açılmıştır. Himation, omuzlardan öne doğru bırakılmıştır. Hamur, açık kırmızı hamurlu, kalın macun kıvamlı beyaz astar üzerine yer yer sarı ve pembe boyalıdır. Yüksekliği 24,1 cm, genişliği 9,2 cm, baş yüksekliği 3,1 cm ve baş genişliği 2,6 cm'dir. MÖ. 250-200 tarihlidir.

Ayakta Giyimli Kadın Figürini; Khiton üzerinde himation vardır (Resim 9). Başını sola ve hafifçe yukarı kaldırmıştır. Himaton başını örtmektedir. Himation başın üzerinden omuzlara, oradan sol göğsü açıkta bırakarak aşağıya iner, sağ tarafı sola doğru hafifçe sarılmış ve her iki uç sol elin üzerinden aşağıya dökülmektedir. Himationun altında kalan sağ kol dirsekten bükülerek başın sağ yanından gelen himationu tutar. Yine himationun altındaki sol kol dirsekten bükülerek öne doğru uzatılmış ve vücudun solunda toplanan himationu tutmaktadır. Sol bacak ise sabit ve hareketsizdir. Himation altından görülen khiton ise düz kıvrımlara sahiptir. Açık kırmızı hamurlu, kalın macun kıvamlı beyaz astarlı, iyi

pişmiş, mika, kum, kireç ve taşcık katkılıdır. Yüksekliği 24,5 cm, genişliği 9,8 cm, baş yüksekliği 3,5 cm'dir. MÖ. 250-200 tarihlidir.

Ayakta Giyimli Kadın Figürini; Khiton ve himation giyimli ayakta duran kadın figürinidir (Resim 10). Baş sağa çevirmiş ve hafifçe aşağıya eğilmiştir. Sol kol dirsekten bükülerek sol el bel üstündedir. Sağ kol vücut ile aynı hizada aşağıya uzanır ve sağ yanındaki sütun üzerine konmuştur. Sol bacak sabit ve hareketsizken sağ bacak dizden bükülerek öne uzatılmış, sağ ayak parmak ucundadır. Himation neredeyse vücudun tamamını örtmektedir. Khiton ise ayakların hemen üzerinde az bir kısımda görülür, kıvrımlar düz ve derin işlenmiştir. Himation kolların ve belin hareketine uyumlu olarak farklı boyutlarda ve yönlerde kıvrımlara sahiptir. Hamur Rengi: Açık kırmızı hamurlu, kalın macun kıvamlı beyaz astarlıdır. Yüksekliği 24,5 cm ve genişliği 9,7 cm'dir. MÖ. 250-200 tarihlidir.

Ayakta Giyimli Kadın Figürini; Ayakta, giyimli kadın figürini, iki ayrı kalıp yapımıdır (Resim 11). Khiton üzerine himation giyimlidir. Saçlar yanlara doğru taranarak alın üzerinde ikiye ayrılmıştır. İnce uzun yüzlü, etli göz kapakları, elmacık kemikleri ve sivri bir çene yapısı vardır. Elbise altında kalan sol kolu arka tarafta belinin sol arkasındır. Elbise kıvrımları aşağıya doğru genişlemektedir. Sağ bacak yanda, elbise altında kalan sol bacak vücudun ağırlığını taşır şekildedir. Hamur Rengi: Açık kırmızı hamurlu, kalın macun kıvamlı beyaz astarlıdır. Yüksekliği 21 cm, genişliği 8 cm, baş yüksekliği 3 cm ve baş genişliği 2,5 cm'dir. MÖ. 250-200 tarihlidir.

Ayakta Giyimli Kadın Figürini; Ayakta, giyimli kadın figürinii başını sola çevirmiş omzundaki kuşa bakmaktadır (Resim 12). Sağ kol baş hizasında, dirsekten bükülerek yana açılarak yukarı kaldırılmıştır. Sol kol ise dirsekten bükülerek ile ve yana doğru açılmıştır. Figürinin gövdesi kalın kıyafetin altında sade şekildedir. Kıyafet kıvrımları kalın, hareketsiz ve derin verilmiştir. Hamur rengi, açık kırmızı hamurlu, kalın macun kıvamlı beyaz astarlıdır. Yüksekliği 25 cm, genişliği 11 cm, baş yüksekliği 3,1 cm ve baş genişliği 2,6 cm'dir. MÖ. 250-200 tarihlidir.

Ayakta Giyimli Kadın Figürini; Baş ve boyun sağına sağa dönüktür (Resim 13). Saçlarda kavun dilimi saç stili görülür ve başın üzerinde bağlanmış bir saç bandı vardır. Khiton ve himation giyimlidir ve himation omuzlardan vücudu sarmaktadır. Kollar ve bacakların büyük bir kısmı himationun altında kalmıştır. Sağ kol hafifçe dirsekten bükülmüş ve vücut ile aynı hizade aşağıya uzanır. Sol kol ise dirsekten bükülerek vücudun solunda, himationun uçlarını tutar. Kalın kumaş olduğu için vücut hatları görülmemekle birlikte sağ bacağın bir adım yana açıldığı görülmektedir. Sol bacak ise sabit ve hareketsizdir. Himationun üzerinde farklı kıvrımlar görülür ancak khitonun görünen kısımlarında kıvrımlar düz ve hareketsizdir. Hamur rengi, açık kırmızı hamurlu, kalın macun kıvamlı beyaz astar üzerine yer yer sarıdır ve pembe boyalıdır. Yüksekliği 22,5 cm, genişliği 8,5 cm, baş yüksekliği 3 cm ve baş genişliği 2,3 cm'dir. MÖ. 250-200 tarihlidir.

Ayakta Erkek Figürini; Ayakta, neredeyse tamamen çıplak erkek figürinidir (Resim 14). İki ayrı kalıpta yarı döküm tekniğinde yapılmıştır. Parça bir kumaşın sol omuz üzerinden sarkıtılarak sağ omuz üzerinde bir fibula ile tutturulmuş olan pelerini andıran bir çeşit elbise giymiştir. Başın üzerinde bir çelenk yer alır. Saçlar başın iki tarafından dalgalı şekilde omuzlara uzanır. Yüz dolgun, ağız küçük ve hafif aralıktır. Sol kol ileri şekilde dirsekten yukarı doğru bükülmüştür. Sağ bacak sabit, sol bacak arkaya doğru açılarak sol ayağın yanına basar şekilde verilmiştir. Hamur rengi kırmızımsı sarı hamur üzerine kalın macun kıvamında beyaz astarlıdır. Yüksekliği 15,5 cm ve genişliği 4 cm'dir. MÖ. 200-150 tarihlidir.

Aphrodite Figürini Başı; Baş hafifçe sağa çevirillmiş, saçlar başın arkasına doğru dalgalar halinde toplanmıştır (Resim 15). Başın hemen üzerinde bir bant bağlanmıştır. Gözler şişkin, ağız küçük işlenmiş yüz hatları ince ve uzun verilmiştir. Hamur, açık kırmızı hamurlu, kalın macun kıvamlı beyaz astar üzerine yer yer sarı ve pembe boyalıdır. Yüksekliği 6 cm ve genişliği 3 cm'dir. MÖ. 150-100 tarihlidir.

Kadın Başı; Döküm tekniğinde yapılmış baş hafif sağa dönüktür (Resim 16). Saçlar dalgalı ve kısadır. Yüz dolgun, göz kapakları şişkin, ağız küçük ve kapalıdır. Hamur rengi, kırmızımsı sarı hamur üzerine kalın macun kıvamında beyaz astarlıdır. Yüksekliği 7 cm ve genişliği 5,1 cm'dir. MÖ. 150-100 tarihlidir.

Kadın Başı; Başını hafifçe soluna çevirmiş, saçlar ortadan iki yana ayrılmış, dalgalı şekilde başın arkasında toplanmıştır (Resim 17). Başında yüksek bir polos vardır. Kulaklarda küpeler görülmektedir. Hamur Rengi: Açık kırmızı hamurlu, kalın macun kıvamlı beyaz astarlıdır. Yüksekliği 6,5 cm ve genişliği 3,7 cm'dir. MÖ. 150-100 tarihlidir.

Eros figürinine ait sol kanat parçası; Kanatlardaki tüyler farklı ölçülerde verilmiştir (Resim 18). Hamur rengi, kırmızımsı sarı hamur üzerine kalın macun kıvamında beyaz astarlıdır. Astar üzerinde krem ve mavi renkler görülür. Yüksekliği 12,8 cm ve genişliği 7,6 cm'dir. MÖ. 200-150 tarihlidir.

5.3. Berlin Altes Müzesi

Berlin Altes Müzesinde incelenen 9 eser, bir ayakta Herakles, bir dans eden Nike, bir havaya yükselen Nike, bir havaya yükselen Attis, bir tane atların çektiği araba üzerinde Eros, bir ayakta genç kız, bir örtülü ayakta genç kız, bir dans eden kadın ve bir köle figürinidir.

Herakles Figürini; Ayakta ve çıplak işlenen Herakles figürini başını yukarı kaldırıp sağa çevirmiştir (Resim 19). Figürün kısa ve dalgalı sacları, gür dalgalı bıyık ve sakallar ortadan ikiye ayrılmıştır. Gözler badem şeklinde ve açık, göz kapakları etli, burnu geniş ve uzun, ağzı kapalı ve küçük, boynu kısa, omuzları dik ve güçlüdür. Sportif ve kaslı vücutta sol bacağının hareketine bağlı olarak figürün beli hafifçe soluna eğiktir. Dizden bükülüp yana acılan sol bacak hareketli verilirken, sağ bacak hareketsizdir ve vücudun ağırlığını taşımaktadır. Herakles sağ eliyle olasılıkla gürzünü tutarken, sol kolunda ise aslan postu sarılıdır.

Dans eden Nike figürüni; Ayakta dans eder şekilde tasvir edilen Nike, başını yukarı kaldırmış ve soluna doğru eğmiştir (Resim 20). Alın üzerinden ikiye ayrılan saçlar arkaya doğru taranmıştır. Üzerinde sol göğsünü açık bırakan ayak bileklerine kadar uzanan bir giysi vardır. Giysi bel üzerinde kat yaparak öne doğru dökülmüştür. Ayakları tamamen kapatan giysi yanlarda bir yelpaze oluşturmuştur. Kollar her iki yana açılmış, sol ayak öne atılmış dans eder pozisyonda verilmiştir. Figürin 23.7 cm yüksekliğindedir.

Havaya Yükselen Nike; Kanatlar yanlara doğru açılmış havaya yükselir pozisyonda tasvir edilmiştir (Resim 21). Başını hafif öne eğmiş, saçlar alın üzerine düşürülmüş ve baş üzerinde ikiye ayrılarak geriye doğru taranmıştır. İnce bir peplos giymiş, havaya yükselir şekilde olduğu için sağ bacak önde arka bacak geride olduğu için elbisesi de arkada bir yelpaze şekli oluşturmuştur. Bu yelpaze şeklinde kıvrımlar oluşmuştur. Sağ kol ileriye doğru uzatılmış ve dirsekten yukarı bükülerek yukarıya kaldırılmış, sol kol ise öne ileri doğru uzatılarak dirsekten bükülerek hafif yukarı kaldırılmıştır.

Havaya Yükselen Attis; Kanatlar yanlara doğru açılmış havaya yükselir pozisyonda tasvir edilmiştir (Resim 22). Başını hafif öne eğmiş, ucu sivri bir polos takmıştır. Giymiş olduğu peplos, belden yukarsını kapatmış, göbek üstünde kemer şeklinde bağlanmış ve göbeği açıkta bırakmıştır. Arkada belden aşağı sarkan kıyafeti bacaklarında kıvrımlar oluşturarak ayak bileklerine kadar inmiştir. Sağ kol ileriye doğru uzatılmış ve dirsekten yukarı bükülerek yukarıya kaldırılmış, sol kol ise öne ileri doğru uzatılarak dirsekten bükülerek hafif yukarı kaldırılmıştır.

Atların Çektiği Araba üzerinde Eros; İki atın çektiği, 6 ispitli bir araba üzerinde oturmuş şekilde Eros tasvir edilmiştir (Resim 23). Atlar ve araba bir platform üzerinde yer alır. Atların pozisyonu arabanın hareket halinde olduğunu göstermektedir. Oturur şekildeki Eros'un sol kanatı ileri doğru açık şekildedir. Saçlar alın üzerinde taranmış ve geriye doğru verilmiştir. Başında çelenk şeklinde büyük bir şapka bulunur.

Ayakta Genç Kız Figürini; Beli sağ tarafına eğik ve kalçası sağ tarafına dik şekilde durmaktadır (Resim 24). Omuzlarından ayakuçlarına kadar uzanan elbisenin omuzdan kalçaya kadar vücudunu sarıp, göbek altından genişleyerek dikey şekilde dökülen kalın kıvrımlarla ayakuçlarına indiği görülür. Giydiği elbise tüm vücudunu kapatmaktadır. Başını öne hafif sağa eğmiştir. Saçlar kavun dilimi şeklindedir ve başında ince bir diadem bulunur.

Örtülü Genç Kız Figürini; Alın üzerindeki saçları hariç tüm vücudu sıkı sıkıya tamamen örtülüdür (Resim 25). Eller, kollar, bacaklar ve ayaklar elbise altında kalmıştır ve elbise kıvrımlarına göre seçilebilmektedir. Açıkta kalan saçlar, geriye taranmış ve arkada örtü altında bir topuz oluşturmuştur. Başını hafif öne eğmiş şekildedir.

Dans Eden Kadın Figürü; Tüm vücudu sıkı sıkıya tamamen örtülüdür (Resim 26). Eller, kollar, bacaklar ve ayaklar elbise altında kalmıştır. Başını öne eğmiş, vücut belden yukarısı yan tarafa çevrilerek dans eder pozisyonu verilmiştir. Sol kolunu öne ileri uzatmış, sağ kolunu dirsekten bükerek hafif öne uzatılmıştır. Vücut hareketlerine bağlı olarak elbise kıvrımlar oluşturmuştur.

Köle Figürini; Ayakta ve giyimli şekildedir (Resim 27). Başını öne eğmiş şekildedir ve saçlar alın üzerinde, yanlarda geriye doğru taranmıştır. Kolları kısa, dizlerin altına kadar uzanan bir giysi giymiştir. Belde bir kemer oluşturulmuş, belden aşağıda giysi kıvrımları belirgindir. Kollar iki yanda vücut hizasında aşağı bırakılmıştır.

5.4. Boston Sanat Müzesi

Boston Sanat Müzesinden iki eser incelenmiştir. Bunlar Lir çalarak uçan Eros ve Siren figürinleridir.

Lir ile Uçan Eros; Lir ile uçan Eros sağ elinde bir plektron kullanarak lir çalıyor (Resim 28). Arkasında uçuşanan bir himation ve kafasına kalın bir çelenk takıyor. Kanatlarda, gövdede ve perdede pembe ve beyaz astar, lir, saç ve sırtta kırmızı, sağ kanatta sarı, kanatlarda mavi, lir, kanatlar ve çelenk üzerinde siyah renktedir. Yüksekliği 10.7 cm'dir.

Siren Figürini; Çıplak kanatlı Siren figürininde saçlar alnında oldukça yüksek tutulmuştur (Resim 29). Büyük kanatlar omuzlardan ayaklara kadar uzanır. Eller ve ayaklar kayıptır. Kollarını dirsekten yukarı bükerek ileri doğu uzatmıştır. Kanat tüyleri oldukça detaylı verilmiştir. Yüksekliği 23.2 cm'dir.

5.5. British Museum

British Museum'de incelenen 10 eser, bir Uçan kanatlı Nike, bir Dionysos'un bir keşişini taçlandıran Afrodite, bir Silenos ve genç Dionysos, bir Herme'ye yaslanmış bir genç, bir Ayakta duran kadın, bir erkek çocuğu, bir kanepede oturan iki kadın, bir tane dövüşen iki gladyatör ve iki aktör figürinidir.

Uçan kanatlı Nike; Kanatları ve eller yukarı kaldırılmış uçar pozisyondadır (Resim 30). Muhtemelen bir kuşak veya çelenk (artık yok), göğüslerinin altından uzun bir üst kuşakla kuşaklanmış ve sol göğsünü çıplak bırakacak şekilde sağ omzuna tutturulmuş peplos giyiyor. Sağ bacak alt perdeden kurtulmuş şekildedir. Sade alçak stephane ve yuvarlak damla küpeler takılmıştır. Malzeme, kahverengi kil (çok altın ve gümüş mikalı), beyaz kaplamadır. Yüksekliği 25 cm'dir.

Dionysos'un bir keşişini taçlandıran Afrodite; Dionysos'un bir keşişini taçlandıran Afrodite figürinidir (Resim 31). Kalıp yapımıdır. Elindeki sarmaşık çelengi Dionysos'un keşişinin başına yerleştirmek için yana doğru kaldırılmıştır. Vücut sol omzunun üzerinde himation dışında çıplaktır. Saçları kavun dilimi tarzında düzenlenmiş ve arkada topuz yapılmış ve birkaç kez fileto ile sabitlenmiştir. Küpeler takmış, sağ uyluğunda kırmızı yıldız (muhtemelen bir dövme) vardır. Herm bir üzüm salkımıyla süslenmiş dairesel kaide üzerinde duruyor, herm başı sakallı ve küçük pololarla taçlandırılmış, heykelin saçları çift sıra salyangoz kabuğu bukleler halinde düzenlenmiş ve omuzlar üzerine düşürülmüştür. Malzeme, turuncu-kahverengi kil (mikalı), beyaz kaplamadır. Yüksekliği, 23.30 cm'dir.

Silenos ve genç Dionysos; Komposizyonda okuma dersi olmalıdır, belki de Silenos genç Dionysos'a talimat veriyor (Resim 32). Kel kafalı, kalkık burunlu, şiş göbekli satir bir taburede oturuyor ve ayaklarını bir tabureye dayamış şekildedir. Vücudunun alt kısmına bol dökümlü himaition giymiş, sol eli kucağında, sağ kolunu yanında duran önünde tuttuğu bir parşömenden okuyan çıplak çocuğun omzuna dayamıştır. Malzeme, her iki figüründe, turuncu-pembe kil (mikalı). Yükseklik, 11.50 cm, ağırlık 98 gr, genişlik 7 cm ve derinlik 5.50 cm'dir.

Sağında bir Herme'ye yaslanmış bir genç; Sol elini başına kaldırılmış (belki kalın noktalı çelengi kafasına yerleştirmiş), sağ eli sağ omzuna dayamış bir hurma dalı tutmaktadır (Resim 33). Sağ omzuna tutturulmuş ve sırtından aşağı sarkan, esasen çıplak vücudunu çerçeveleyen bir klamis giymiştir. Herm'in başı sakalsız, uzun kıvırcık saçlıdır (genç adama çok benziyor). Herm'in yanında yerde yatan belirsiz bir şekle sahip bir kavanoz (belki hydria) yer alır. Genç, muzaffer bir atlet olarak gösteriliyor gibi görünüyor. Malzeme, turuncu-kahverengi kil (biraz mikalı), beyaz astarlıdır.

Ayakta duran kadın; İki kolu da yanlarda açılarak dirseklerden kıvrım yaparak yukarı kaldırılmıştır (Resim 34). Üzerinde ayaklara kadar uzanan ve ayakları da kapatan bol dökümlü şeffaf bir giysi vardır. Bu duruş, Pliny'nin bahsettiği Praxiletes'in (Afrodit Pselioumene) MÖ. 4. yüzyıla ait tam boyutlu bir heykelinden kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte, 'Pselioumene'nin anlamı, Yunanca 'pselion' kelimesinin çeşitli şekillerde

kolye, kolçak veya halhal olarak çevrilmesiyle tartışmalıdır (Liddell-Scott yalnızca son iki seçeneği verir). Bu heykel tipinin Praxiteles'in Pselioumene'si ile özdeşleştirilmesi bu nedenle şüphelidir. Yüksekliği, 28.40 cm'dir.

Erkek Çocuğu; Sağ eli yanında vücuda yapışık şekilde, sol eli himation içinde ve göğsünün üzerinde uzanmıştır (Resim 35). Himation yere uzanmış ve yaprak şeklindeki tokayla sağ omzuna tutturulmuştur. Çocuk üzerinde oklarla dolu bir sadak taşıyor. Sırtının üst kısmı kuğu veya kaz başı şeklinde bir kulpla süslenmiştir. Alnına saçak şeklinde dökülmüş kısa kıvırcık saçlar, iri ve kaba hatları, ağır kapaklı gözleri var. Himation üzeri gül-kökü, etli portakal rengindedir. Arkasında pişmiş toprak üreticisi Diphilos'un imzası vardır. Malzeme, kahverengi kil (biraz mikalı), beyaz astarlıdır. Yüksekliği 24 cm'dir.

Bir kanepede oturan iki kadın; Bu iki kadın (belki Demeter ve Persephone) olarak tasvir edilmiştir (Resim 36). Minderlerle rahat bir şekilde donatılmış ve tekstillerle kaplı bir kanepe üzerinde oturmaktadırlar. Seyircinin sağındaki kadın daha yaşlı, sağ eli kanepede, sol eli sağ göğsünün üzerinde, arkadaşına doğru öne doğru eğilmiş durumdadır. Sağ göğsünü açıkta bırakan khiton ve başının üzerine çekilmiş himation giymiştir. Saçları kavun dilimi şeklinde düzenlenmiştir. Ayağında arkası topuzlu stilde olan kalın tabanlı bir sandalet vardır. Malzeme, oldukça koyu kahverengi kil (mikalı), beyaz astar. Yükseklik 21 cm, genişlik: 27.40 cm, derinlik 9.70 cm ve ağırlık 903 gr'dır.

Dövüşen iki gladyatör; Her biri kenarlı tüylü miğfer takmıştır (Resim 37). heH birinin sol kollarında küçük bir kalkan var (soldaki figür yuvarlak kalkanı tutuyor, sağdaki figür ortası nervürlü kare kalkanı tutuyor) ve sağ ellerinde düz kılıç vardır. İzleyicinin sağındaki figür kılıç kolunu kaldırıyor ve rakibinin boynuna bir darbe indiriyor. Sol el figürün miğferinde kırmızı ve mavi, sol el figürünün sağ alt bacağında kırmızı). Malzeme, açık grimsi kahverengi kil (yer yer kalsit katkılı (mikalı). Yüksekliği, 13.50 cm'dir.

Grotesk figürini; Sağ kolu dirsekten yukarı doğru kırılarak ileri uzanmış, sol eli kalçasındadır (Resim 38). Himation sol omzunun üzerinde ve vücudunun alt kısmında bol dökümlüdür. Figürün kafası aşırı büyük ve son derece çirkindir. Kel, alın çizgili, kalın

dudaklı, çıkıntılı kulaklar, büyük kancalı buruna sahiptir. Dudaklar kırmızıdır. Malzeme, kahverengi ila soluk kahverengi kil (biraz mikalı), beyaz kaplamadır. Yükseklik 112 mm, ağırlık 99 gr, genişlik 82 mm ve derinlik 50 mm'dir.

Aktör; Bu figür belki de Yeni Komedya vekilidir (Resim 39). Üstünde himation bulunan, sol kolunu örten ve sağ omzunun altından geçen khiton giymiştir. Taktığı maske yaşlı bir adama aittir (saçsız, ağır kırışıklı, şaşı gözlü ve uzun kare kesimli) sakallı). Omuzlarına flamalar sarkan, meyve ve sarmaşık yapraklarından birinin üzerine kalın bağlı bir çelenk takmış ve sandalet giymiştir. Maskede alt çelenk ve flamalar kırmızıdır. Malzeme, turuncu-kahverengi kil ve biraz mikalıdır. Yükseklik 190 mm, ağırlık 176 gr, genişlik 58 mm ve derinlik 53 mm'dir.

5.6. Cincinnati Sanat Müzesi

Cincinnati Sanat Müzesinden sadece 1 eser incelenmiştir.

Kanatlı Eros; Kanatlar her iki yanda açık ve havada durur şekildedir (Resim 40). Tamamen çıplak olan eros, sağ kolunu yukarı kaldırmış, sağ elinde tuttuğu bir kaptan sol elinde tuttuğu bir kaseye içki döker şekildedir. Saçlar tam ortadan ikiye ayrılarak arkaya doğru taranmıştır. Sağ bacak önde, sol bacak geride verilmiştir.

5.7. Louvre Müzesi

Louve müzesinde ele alınan 14 eserden altı tanesi Eros, iki tanesi Nike, bir tane para keseli genç, bir tane dans eden kadın, bir tane ayakta erkek, bir tanesi Artemis Apollon grubu, bir tanesi klinede oturan üç kadın ve bir de maskeden oluşmaktadır. Eros figürinleri farklı şekillerdedir; Afrodite'ye ayna tutan Eros, iki tane ayakta Eros, iki tane Eros Ephebos ve Eros Kitharoidos (Lir Çalan).

Ayakta Eros Figürini; Kanatlar yanda açık şekilde verilmiştir (Resim 41). Kanat tüyleri farklı ölçülerde ve detaylı şekilde verilmiştir. Sağ kolu dirsekten bükülerek ağza uzatılmış, işaret parmağı ile dudağı üzerindedir. Sol eli ile de kıyafetini bel üzerinde tutmaktadır. Üzerindeki kıyafet diz kapaklarına kadar uzanmaktadır. Manto türü kıyafeti üzerinde meyveler vardır Yüksekliği 15 cm, genişlik; 8.5 cm ve derinliği 6 cm'dir. Kalıplama, hazırlama, yaldız (tunik üzerinde izler) tekniği kullanılmıştır.

Ayakta Eros figürini; Kanatlar yanda açık şekilde verilmiştir (Resim 42). Kanat tüyleri farklı ölçülerde ve detaylı şekilde verilmiştir. Sağ kolu dirsekten bükülerek ağza uzatılmış, işaret parmağı ile dudağı üzerindedir. Sol eli ile de kyafetini bel üzerinde tutmaktadır. Üzerindeki kıyafet diz kapaklarına kadar uzanmaktadır. Manto türü kıyafeti üzerinde meyveler vardır. Malzeme: kil (mikalı pembe bistre kil). Teknik, kalıplama, hazırlama, yaldız (tunik üzerinde izler) şeklindedir. Yüksekliği 15 cm, genişliği 8.5 cm ve derinliği 6 cm'dir.

Afrodite'ye ayna tutan Eros; Eros çıplak şekilde verilmiştir (Resim 43). Sağ omzu üzerinde kapaklı bir ayna taşımaktadır. Buna göre de ağırlık nedeniyle vücut S şeklindedir. Saçlar dalgalı ve kulaklar üzerinden boynuna kadar inmektedir. Sağ omzunda ayna altında pelerin arkada beline kadar inmektedir. Yüksekliği 18.3 cm ve genişliği 12.1 cm'dir.

Eros Ephebos Tipi; Ayakta Eros çıplak verilmiştir, sadece sol omuz üzerinde kıvrımlı bir pelerin bacaklara kadar iner (Resim 44). Sağ kol yana açılarak dirsekten yukarı kaldırılmış, sol kol ise pelerinini tutarak arkada belinin üzerine koymuştur. Kanatlar yukarıda ve açık şekildedir. Başı hafif sağa yukarı çevrilidir.

Eros Ephebos Tipi; Ayakta Eros çıplak verilmiştir (Resim 45). Başını hafif yukarı kaldırmış ve uzaklara bakar bir şekildedir. Kanatlar yukarıda ve açık şekildedir. Sağ bacak önde arka bacak biraz geride kalmıştır. Vücut hatları belirgin şekilde dikkat çeker.

Eros Kitharoidos (Lir Çalan); Ayakta kasıklar üzeri çıplaktır (Resim 46). Kasıklar altında sarmal şekilde bir kıyafet ayaklara kadar uzanmaktadır. Bir direk üzerinde duran lire yaslanmış şekildedir. Baş öne sağa eğiktir. Sağ eli ile belinde oluşan elbise sarmalını tutarken, sol ile liri tutmaktadır. Kanatlar açık şekildedir.

Ayakta Nike figürini; Kanatlar yanlara doğru açılmış havaya yükselecek pozisyonda verilmiştir (Resim 47). Başını hafif sola öne eğmiş, saçlar baş üzerinde ikiye ayrılarak geriye doğru taranmıştır. İnce bir peplos giymiş, sağ bacak önde arka bacak geride olduğu için elbisesi de arkada bir yelpaze şekli oluşturmuştur. Bu yelpaze şeklinde kıvrımlar oluşmuştur. Sağ kol ileriye doğru uzatılmış ve dirsekten yukarı bükülerek yukarıya kaldırılmış, sol kol ise öne ileri doğru uzatılarak dirsekten bükülerek hafif yukarı kaldırılmıştır. Tekniği döküm ve havalandırma deliği (arkada trapez) vardır. Malzemesi kil (mikalı pembe bistre kil). Yüksekliği 33 cm, genişliği 17.2 cm ve derinliği 9.4 cm'dir.

Ayakta Nike figürini; Kanatlar yanlara doğru açılmış pozisyonda verilmiştir (Resim 48). Başını hafif sağa öne eğmiş, alın üstündede ikiye ayrılan saçlar arkaya doğru taranmıştır. Saçlar üzerinde bir saç bandı bulunur. İnce bir peplos giymiş, sağ göğsü açıkta kalmış, sağ bacak önde arka bacak geride olduğu için elbisesi de arkada bir yelpaze şekli oluşturmuştur. Bu yelpaze şeklinde kıvrımlar oluşmuştur. Sağ kolunu yana uzatarak dirsekten yukarı kaldırmış, sol kolda yana aşağı doğru açılmıştır. Yüksekliği 27.8 cm'dir.

Dans Eden Kadın; Ayakta dans eder şekilde vücut hareketleri verilmiştir (Resim 49). Tunik üzerine, onu bir palto gibi tamamen saran uzun bir peçe takan, ancak tuniğe rağmen şeffaflığı dar bir şekilde verilmiştir. Tunik altında kalan sağ kol dirsekten bükülerek yukarı kaldırılmış, sol kol bele yaslanmıştır. Vücut hareketine tunik kıvrımları ince ve kalın olarak verilmiştir. Yüksekliği17.5 cm, genişliği 10, cm ve derinliği 4.5 cm'dir.

Ayakta Erkek Çocuk Figürini; Ayakta çıplak çocuk figürininde baş öne eğilmiş yere bakar şekildedir (Resim 50). Saçlar alın üzerinden her iki yanda arkaya doğru toplanmış ve alın üzerinde bir topuz yapmıştır. Omuzlarına attığı pelerin sağ omzu kapatma ve arkadan aşağı inmekte, vücudun önü çıplak bırakılmıştır. Sağ kol vücuda yapışık şekilde aşağı uzanmakta

ve elinde bir kap tutmaktadır. Sol kol ise dirsekten bükülerek yukarı kaldırılmış, göğüs üzerinde bir nesne tutmaktadır. Sağ bacağı yanında başını yukarı kaldırılmış bir ördek yer alır. Teknik, kalıplama, hazırlama, boyama (saçta ve tabanda kırmızı-kahverengi boya, cilt tonunda kırmızı boya, lotus tomurcuğu ve fibula üzerinde sarı boya, chlamys üzerinde pembe boya), havalandırma deliği (arkada oval). Malzeme, kil (pembe bistre kil). Yüksekliği 23 cm, genişliği 6.2 cm ve derinliği 5.3 cm'dir.

Artemis ve Apollon Figürin Grubu; Ayakta ve yan yana Artemis ve Apollon (Resim 51). Her iki figür de giyimli bir platform üzerinde durmaktadırlar. Elindeki sadak kendisine bakan bir geyik nedeniyle Artemis olmalıdır. Diğer figür ise bir altlık üzerinde duran bir liri tutmaktadır. Lir nedeniyle Apollon olmalıdır. Ayrıca Artemis Apollon birlikteliğini pek çok tasvirde görmekteyiz. Yüksekliği 10 cm ve genişliği 7.5 cm'dir.

Bir Kline üzerinde oturan 3 kadın Figürin grubu; Kadınlar yan yana ve neredeyse birbirlerine yapışık şekilde oturmaktadırlar (Resim 52). Kadınlar tüm vücutlarını saran kıyafetler giymiştir. Oturan kadınlar biri kithara çalmaktadır ve ileri doğru bakmaktadır. Başlarında sarmal şeklinde yüksek polos yer alır. Lir çalan kadın hariç diğer iki kadın elleri dizleri üzerindedir. Belden yukarı şeffaf olduğu için vücut hatları seçilebilmektedir.

Mask; Erkek maskesi kalıplama, hazırlama, boyama (çenede pembe boya izleri; arka tarafta kırmızı boya) ile yapılmıştır (Resim 53). Ağız ve gözler oyulmuş şekildedir. Ağız büyük ve açık şekildedir. Yuvarlak ve büyük gözlerdeki göz bebekleri oyularak verilmiştir. Alında saçlar ters dik üçgen şeklinde aşağı sarkmaktadır. Saçlar başın her iki yanında dalgalı işlenerek verilmiştir. Başında meyvelerden oluşan bir taç vardır.

5.8. Metropolitan Museum

Metropolitan Müzesinden bulunan, bir Uçan Eros, bir Uçan Nike, bir kucağında bebek tutan kadın, bir tanrıça ve bir kadın başı olmak üzere toplam beş eser incelenmiştir**.**

Uçan Eros Figürini; Eros, kalın çelenk çelenk şeklinde bir pelerin giyer ve bu pelerin sadece bel kısmını örtmektedir (Resim 54). Vücudun diğer yerleri çıplaktır. Kollar öne doğru uzatılmış ve dirsekten hafif yukarı doğru kaldırılmıştır. MÖ. 3. yüzyılın sonlarından itibaren Myrina'da uzun bir geçmişi olan kanatlı bir ergen genç olarak tasvir edilir. Bu incelikle işlenmiş pişmiş topraktan yapılmış üslup muhtemelen MÖ. 2. yüzyılın ilk yarısında gelişen Bergama heykeltıraşlık okulunun etkisini yansıtmaktadır. Figürin 25.7 cm yüksekliğindedir.

Uçan Nike; Kısmen dökümlü bir kıyafet giymiştir (Resim 55). Sağ göğsünü açıkta bırakan giysi sol omuz üzerinden aşağı doğru inerek ayak bilekleri üzerinde sonlanır. Sol bacak biraz öne doğru atılmıştır. Geride kalan sağ bacak ve üst kısımlarda kıyafet bol döküm yapmıştır. Sağ kol yana doğru uzatılmış ve dirsekten yukarı doğru kaldırılmıştır. Sol kol ise ileri öne uzatılmış ve dirsekten hafif yukarı kaldırılmıştır. Saçlar örülüdür ve başında polos benzeri bir başlık vardır.

Kucağında bebek tutan kadın; Sol omzunda oturan bir çıplak çocuk figürü bulunan giyimli bir kadın figürüdür (Resim 56). Başında bir örtü yer almakla birlikte alın üzerine düsen saçlar geriye doğru taranmıştır. Başı öne eğiktir ve çocuğun sol eli sol yanağı üzerindedir. Kadın ayaklara kadar uzanan bir kıyafet giymiştir. Kourotrophos tipindeki figürin kalıp yapımı ve içi boştur. Yüksekliği 21.4 cm'dir.

Kadın Başı; Figürinin boynunun bir kısmı ve başı dışında kırık ve eksiktir (Resim 57). Başını hafifçe soluna çevirmiş, sola eğimlidir ve boynu düzdür. Saçlar ortadan iki yana ayrılmış, dalgalar halinde başın arkasında toplanmıştır. Saçların üzerinde bir stephane/polos takmaktadır. Saçların altında görülen kulaklar da ise yuvarlak formlu küpeler görülmektedir. Kafa kalıp yapımı ve içi boştur. Arkası kalıplıdır. Yüksekliği 4.1 cm'dir.

Bir Tanrıça Figürini; Başını hafif sole öne eğmiştir (Resim 58). Saçlar alın üzerinden kıvrımlı şekilde verilen arkada toplanmıştır. Başında yüksek bir polos vardır. Figür, polos başlığı nedeniyle büyük olasılıkla bir tanrıçayı temsil ediyor. İkonografi açısından, perdelik pozu ve düzenlemesi daha çok Afrodit'in temsillerine benzerken, Persephone'nin özelliği olan bu tür pololar, tipik olarak Tyche tarafından giyilen duvar taçlarından çok farklıdır. Her iki kol da dirsekten kırıktır. Sol tarafında yer alan bir platforma yaslanmaktadır. Göğüs üzerinden boynuna kadar çıplaktır. Üzerinde bol dökümlü ve kıvrımlı bir giysi vardır. Yüksekliği 24 cm'dir.

5.9. Walters Sanat Müzesi

Amerika'da bulunan Walters Sanat Müzesinden bulunan bir Nike ve para keseli genç figürini olmak üzere toplam iki eser incelenmiştir.

Nike; Ayakta Nike figüründe baş soluna doğru hafif eğiktir (Resim 59). Saçlar bukle şeklinde geriye taranmış ve arkada küçük bir topuz oluşturulmuştur. Ayaklara kadar uzanan giysisinin etek kısmı arkada kıvrımlar oluşturmuştur. Ön bacak ön çıplak şekilde arka bacak ise giysi altında kalmıştır. Sağ kol ileri uzatılmış dirsekten yukarı kaldırılmış, sağ kol aşağı doğru vücut hizasında uzatılmıştır. Bu zarif Nike

bu kumaşın iyi bir temsilidir. Bu figürün karmaşık bükülmüş pozu ve rüzgarda savrulan giysinin ajitasyonu açıkça Helenistik döneme aittir ve MÖ. 2. yüzyılın sonlarında yaratılan "Samothrace'nin Kanatlı Zaferi'ne (Louvre Müzesi) benzemektedir. İki kolun arkasında bir zamanlar kanatların takılmış olduğu bir yarık vardır. Figürin 10 cm yüksekliğindedir.

Para Keseli Genç; Sol kolu bir sütuna yaslanmış bir genç figürinidir (Resim 60). Genç, dikdörtgen bir kaide üzerinde duruyor ve sol omzunun üzerine yere kadar uzanan uzun bir pelerin vardır. Sağ koluyla cinsel organı önünde pelerini tutar. Sağ ayaktaki bacağı pelerinle örtülü, sol serbest bacağı dışarı bakıyor. Üst gövdesi de çıplaktır. Gençliğin mutlu, çok dost canlısı bir yüzü var. Kalın, kıvırcık saçlarının üzerine kalın bir çelenk takıyor. Sol destekli elinde uzun, açıkça şişkin bir para çantası tutuyor. Güzel korunmuş beyaz, kırmızı ve kahverengi boyalıdır. Yüksekliği 16.2 cm'dir.

Müzelerdeki incelediğimiz Myrina figürinleri; Aphrodite figürini başı, Dionysos'un bir keşişini taçlandıran Afrodithe, Silenos ve genç Dionysos, HeraklesfFigürini, uçan Eros figürini, lir ile uçan Eros, 2 Eros Ephebos tipi, Eros Kitharoidos (lir çalan), kanatlı Eros, ayakta Eros figürinleri, atların çektiği araba üzerinde Eros, Afrodithe'ye ayna tutan Eros, Eros'a ait kırık sol kanat parçası, Nike figürini, ayakta Nike figürini, Dans eden Nike figürüni, havaya yükselen Nike, uçan kanatlı Nike, havaya yükselen Attis, dans eden Menad figürini, ayakta giyimli kadın figürinleri, bir kanepede oturan iki kadın, bir kline üzerinde oturan 3 kadın figürin grubu, Grotesk figürini, kadın başları, ayakta genç kız figürini, örtülü genç kız figürini, dans eden kadın figürini, köle figürini, Siren figürini, sağında bir Herme'ye yaslanmış bir genç, erkek çocuğu, dövüşen iki gladyatör, aktör figürini, para keseli genç, ayakta erkek çocuk figürini, Artemis ve Apollon figürin grubu, kucağında bebek tutan kadın ve bir masktır.

Myrina'da ele geçen Aphrodite figürinleri mezar hediyesi olarak Anadolu'da yaygın olarak görülmektedir[136]. Myrina pişmiş toprak figürinleri arasında "Oriental Aphrodite" tipi, ilk kez Pottier ve Reinach tarafından tespit edilmiştir[137]. Daha sonra Higgins tarafından, Oriental Aphrodite figürinleri üç sınıfa ayrılmıştır: (1) Saç stili olarak kavun dilimine sahip oturan çıplak figürinler, (2) yüksek ve gösterişli bir başlıklı, yüksek tabanlı sandaletli ve çok fazla takısı bulunan oturan çıplak figürinler, (3) ikinci grupta yer alan figürin tipinin aynı aksesuar ve sandalete sahip fakat giyimli versiyonu[138] şeklindedir.

Myrina'da ele geçen figürinlerden Dionysos**,** doğa, bağ ve şarap ile bağlantılı görülmüştür. Arkaik Dönem'de genellikle yaşlı, bıyıklı ve uzun sivri sakallı, başında çelenk olan Dionysos, Hellenistik Dönem'le birlikte genç ve uzun saçlı verilmiştir[139]. Dionysos'un mahiyetindeki satyrler, menadlar, silenoslar ve pan pek çok sanat dalında, Dionysos ile birlikte tasvir edilmiştir[140]. British Müzesinde bulunan Silenos ve genç Dionysos figürin grubunda Genç Dionysos çıplak tasvir edilmiştir.

[136] Korkut, 2005, s. 154, 155
[137] Pottier ve Reinach, 1887, s. 27-32
[138] Higgins, 1969, s. 115, 116
[139] Çekilmez, 2012, s. 51
[140] Smith, 2002, s. 132

Herakles figürinin, kısa ve dalgalı saçlar, gür ve dalgalı bıyık ile sakallar ortadan ikiye ayrılmıştır. Gözler badem şeklinde ve açıktır. Göz kapakları etli, burun geniş ve uzun, ağız küçük ve kapalı, kısa boyun, omuzları dik ve güçlü şekildedir. Kaslı vücutta sol bacağının hareketine göre figürünün beli hafifçe soluna eğiktir. Dizden bükülerek yana açılan sol bacak hareketli iken, sağ bacak hareketsiz olarak vücudun ağırlığını taşımaktadır. Sağ bacağı hareketli, başı sağına, beli ise soluna döndürülerek kontrapost hareket verilmiştir. Sol koluna aslan postu sarılıdır.

Myrina'da mezarlarda yoğun olarak ele geçen Eros figürinlerde çıplak olarak tasvir edilmiştir. Vücut hatlarında çocuksu çizgiler görülen genç uçan Eros figürinleri, kaideye sahip olmaları, ellerinde tuttukları nesneler ve farklı ikonografik özellikleri ile özel bir grup oluşturmaktadırlar. Erken dönemdeki katı duruşların tersine Hellenistik Dönem'de Eros figürinleri günlük yaşamla bağlantılı düşünülmüştür. Eros figürinleri, diğer figürinler gibi tip olarak Klasik Dönem örnekleri gibi üretilmiştir. Uçan genç Eros, bazen çıplak, bazen yarı giyimli olarak büyük ve dışarıya doğru açık şekilde kanatları ile tasvir edilmiştir. Koroplastik'te Eros ephebos ile Victoria ve bazende taşıdığı atribülerle Attis arasında bağlantı kurulmuştur. Özellikle Myrina'da MÖ. 2. yüzyılda aynı dönem heykeltıraşlık sanatındaki gelişmeler modaya uygun olarak koroplastikte de ön plana çıkıp, mitolojik figürler ve karışık figür grupları işlenmiştir. Bu gruplardan en çok Eros islenenler arasındadır[141].

Nike figürinleri çoğunluğunda, kanatlı ve giyimli şekilde tasvir edilmişlerdir. Kanatlar açık hava yükselir ya da uçar şekildedirler. Kollar her iki yana açıktır. Kimi örnekler polos ve ya yüksek bir stephane takmış, kimileri de başlıksızdır. Başlıksız örneklerde saçları kavun dilimi şeklinde ayrılmış, geriye doğru taranan saç, arkada topuz yapılmıştır. İnce bir bant takmıştır. Genel olarak tam ortadan ayrılan saçlar geriye taranmış ve arkada topuz şeklinde toplanmıştır. Dolgun bir yüze sahiptir. Boyun uzun tutulmuş, omuzlar ise vücuda göre dar verilmiştir. Peplos giyimli olan örneklerde, elbiseden sıyrılan sağ bacağı geride ve hareketsiz verilirken, sol bacak hareketli olup öne doğru uzatılmış, dizden hafif kırılmıştır. Sol bacağının hareketi sebebiyle elbise gerilmiş ve sol yanında

[141] Uhlenbrock, 1990a, s. 138

aşağıya doğru kalın kıvrımlar oluşmuştur. Her iki omuzda tek düğmeyle tutturulan peplos, sağ koltuk altından itibaren ayağa kadar vücudun sağ tarafını açıkta bırakmıştır.

Attis figürini, taktığı Frig başlığı başın ön tarafını açıkta bırakmakta ve başlığın uçları omuzlara inmektedir. Omuzların arkasında yana açılan ince-uzun ve ucu kıvrık kanatlar hareketlidir. Vücudunun üst kısmıyla birlikte başını da soluna çeviren figürün yüzü yuvarlak ve dolgundur. Kısa ve dalgalı saçlar başlığın altından alına dökülmüştür. Gözler kısık, burnu küçük, dudaklar etli, ağzı ise küçük ve kapalıdır.

Myrina'da ele geçen Menad figürini dans eder şekildedir. Ayrıca dans eden kadın figürinleri de vardır. Antik Yunan sanatının en dikkat çekici kadın temsilleri arasında yer alan Maenadlar (veya Bacchantlar) Tanrı Dionysos'a taparlar ve vahşi yaşamlarıyla tanınırlar[142].

Myrina'da ayakta giyimli kadın figürinleri sıklıkla görmekteyiz. Ayakta duran figürinler, genellikle khiton üzerine himation giyimlidir. Bazı figürinlerde üzerine giymiş olduğu himation başını da sarmaktadır ve saçları himation altında kalmıştır. Yine bazı örneklerde Sağ kol elbise içerisinde, belinin önünde, sağ bacağının üzerinde durmaktadır. Elbise altındaki sol kolunu belinin sol arkasına dayamış ve dirseğinden bükmüş, burada elbise kıvrımlarını tutmaktadır. Sol bacak geride ve hareketsiz, sağ bacak önde hafif dizden kırılmış ve sağ yana açılmıştır. Sağ ayakucu elbise altından dışarıya çıkmıştır. Khiton kıvrımları kaideye kadar uzanmaktadır. Başın örtülmediği örneklerde kavun dilimi şeklindeki saçları önden arka tarafa doğru tarafa doğru ve ense üzerinde topuz oluşturmuştur. Ayrıca saçlar bir bant yardımıyla da tutturulmuştur. Çoğu örnekte boyunlar ince ve uzun verilmiştir. Kimi figürinlerin arka yüzünde, belinin üzerinde dikdörtgen formlu büyük bir pişirme deliği yer almaktadır.

[142] Bremmer, 2005, s. 194

Kanepe’de oturan kadın figürlerinde, oturan kadınlar biri kithara çalmaktadır. Bu kadın heykelciği büyük boyutlu heykeltraşlık eserlerinden de tanıdığımız üzere bir Musa olmalıdır[143]. Kithara ya da lyra tutan Mousa bazen Erato bazen de Terpsichore tipinde özdeşleştirilmiştir. Fakat vazo resimleri üzerinde yer alan yazıtlarda görüldüğü üzere her müzik aletinin farklı Mousai tarafından kullanılabileceği görülmektedir[144]. Herkulaneum kentinde ele geçen bir duvar resmi Musalar ve onların atribütleri konusunda bilgiler sunmaktadır. Bu verileri göre, Kithara Erato ile Lyra ise Terpsichore ile özdeşleştirilmektedir. Aynı tipoloji içine dahil edebileceğimiz bir örnek Smintheion kentinden ele geçen bir figürindir[145].

Genellikle en ünlü buluntu yeri olan Yunanistan'ın Boeotia kentindeki Tanagra’dan (modern Schimatari) sonra Tanagra figürinleri olarak anılsa da, bu tür figürinler antik dünyanın diğer yerlerinde, Küçük Asya'daki Myrina ve Smyrna (modern İzmir) dahil olmak üzere bulunmuştur. Figürinlerin en yaygın biçimleri genç kadınları otururken, ayakta dururken veya zarif bir şekilde hareket ederken tasvir eder, ancak erkekleri veya çocukları gösteren örnekler de vardır. Figürinler, mezar armağanları, adak eşyaları, dekoratif nesneler ve belki de oyuncaklar olarak kullanılmıştır. Parçaların saçları, giysileri, derileri ve mücevherleri başlangıçta boyanmıştır, ancak renklerin çoğu günümüzde solmuştur.

[143] LIMC V1, 1-2, s. 657 vd
[144] Pinkwart, 1965, s. 175, Dip. Not 639
[145] Öztepe, 2003, s. 81

6. SONUÇ

Hellenistik Dönem'de önemli ve tanınan bir figürin üretim merkezi olarak bilinen Myrina'da, yaklaşık MÖ. 300 yıllarına tarihlendirilen pek çok mezardan ele geçen pişmiş toprak figürinler, Tanagra figürinlerinden örnek alınarak üretilmişlerdir. MÖ. 262 yılında Myrina antik kentinin Pergamon Krallığına katılmasından sonra pişmiş toprak figürinlerin üretiminin altın çağı başlamıştır. Üretilen bu figürler, Hellenistik Dönem öncesi Klasik ve Arkaik Dönemde üretilen pişmiş toprak figürinlerine benzerlik göstermektedirler. Bu dönemde Aphrodite, Dionysos, Athena, Apollon, Eros ve Uçan Nike en çok ve yoğun olarak üretilen figürlerdir[146].

Myrina figürinleri ise genel olarak Aphrodite, Demeter, Eros, Nike, Eros-Aphrodite Grupları, Satyr ve Siren tipleri, tanrı/tanrıçalar, komedi masklı aktör, grotesk, köle tipleri, kadın-çocuk grupları, çoklu kadınlar, genç kızlar ve Ephebeler, erkek-kadın grupları, masklı kadınlar başlıkları altında gruplandırılabiliriz.

Myrina'da ele geçen Aphrodite figürinleri mezar hediyesi olarak pek çok merkezde görülmektedir[147]. Aphrodite figürinleri kadın, erkek ve çocuk mezarlarında ele geçmiştir[148]. Bunun nedeni tanrıçanın khitonien kimliği ile ilgilidir[149]. Bu inanışa özünde khitonik kabul edilen tanrı/tanrıçaların ölen bireylerin öteki dünyada rahat ve sorunsuz bir yaşam verdikleri kabul görmüştür[150]. Mezarlara bırakılan Aphrodite figürinleri önemli sanat eserlerinin birer kopyaları olarak yapılmış ve mezar sahibinin sosyal statüsü yansıtılmıştır. Toplumdaki konumlarının vurgulanması yanında, belki de öteki dünyada refakat edereki teselli edici bir görevi üstlenmişlerdir. Ayrıca tanrıçanın "yenileyici, yeniden yaratıcı" güçlerinin ölen erkeğe, kadına ya da çocuğa verilebileceğine olan bir umut nedeniyle olmalıdır[151].

[146] Busse, 1996, s. 100
[147] Korkut, 2005, s. 154, 155
[148] Havelock, 1995, s. 110, 111
[149] Korkut, 2005, dip not. 19
[150] Tamsü Polat 2013, s. 360
[151] Işın, 2007, 35

Myrina'da ele geçen Aphrodite figürinlerinin benzerlerini Assos[152], Aigai[153], Tanagra'da[154], Aydın Müzesi[155], Çanakkale Arkeoloji Müzesi[156], Efes Müzesi[157] ve Isparta Arkeoloji Müzesinde[158] görmekteyiz.

Myrina'da ele geçen figürinlerden Dionysos**,** doğa, bağ ve şarap ile bağlantılı görülmüştür. Annesinin ölümlü olması nedeniyle "halka yakın" bir tanrı olarak görülmüş, şarap yapmayı öğreten, şarabın mutlu eden etkisiyle birlikte insanı sarhoş edip kendinden geçirerek yıkım yapan vahşi ve yıkıcı bir tanrı olarak da bilinmektedir. Tanrının khatonik ve gizemli bu "vahşi" yönü, *enthousiasmos* (çoşku) ve *ekstasis* (kendinden geçme) şeklinde olan çeşitli figürlerce yapılan dans ve ritüeller ile kendini göstermiştir[159]. Dionysos'un bu khatonik ve mistik yönü ölüm ile olduğu kadar dönüşüm, değişim ve yeniden doğuş kavramları ile de ilgilidir[160]. Figürinlerdeki Genç Dionysos tipi, Klasik Dönem'in sonunda ortaya çıkmış ve Hellenistik Dönem'in başından itibaren sürekli tercih edilmiştir[161].

Myrina figürinlerindeki Herakles, Arkaik Dönem'de tanrısal özellikleri ile cesurca düşmanlarını mağlup eder durumda resmedilmektedir[162]. Herakles, Olimpiyat oyunlarında atletler için başarı ve zaferi vurgulamaktadır. Ayrıca savaşçıların, askeri zaferleri için Zeus tapınaklarına Herakles heykelcikleri adadıkları bilinmektedir[163]. Miletos Nekropolü'nden bulunan ve MÖ. 2. yüzyıl sonuna tarihlenen Herakles figürini de[164] benzer şekildedir. Herakles sağ elinde gürzü varken sol koluna aslan postu sarılıdır. Sol koluna sardığı aslan postu, MÖ. 440 civarında yapıldığı düşünülen ve Samos Hera Tapınağında bulunmuş,

[152] Çelikel, 2008, Kat. No. 32, Res. 62-64
[153] Dereboylu, 2012, Lev. 19 K.17
[154] Winter, 1903, s. 165, Fig. 4
[155] Çekilmez, 2010, Fig. 3 Kat. No. 3
[156] Kaplan, 2009, Lev. 8 Kat. No. 27-29
[157] Öztürk, 2007, Lev. 2 K4
[158] Çevik, 2019, Lev. 1 K1-K3
[159] Seaford, 2007, s. 70-72
[160] Larson, 2007, s. 126
[161] Head, 1892, s. 253, No. 148-150
[162] Gagarin ve Fantham, 2010, s. 406
[163] Cohen, 1994, 695 vd.
[164] Henninger ve Kossatz, 1977, Lev. 59, no. 1, 2

Myron tarafından yapılan dinlenen Herakles ve Oxford'taki Herakles[165] heykellerinin kopyalarına benzemektedir.

Hellenistik Dönem figürin üretiminde en çok tercih edilen Eros, mitolojik yaratıklardan birisidir. Eros, Aphrodite ile benzer yaratıcı güçleri olan ve Aphrodite'nin görevlerinin tamamlayıcısı olarak kabul görmüştür. Aphrodite ile Hermes'in çocuğu olarak bilinir[166] ve Hesiodos Eros'u, Khaos ve Gaia ile birlikte ilk yaratıcı güçler arasında saydığı görülmektedir[167]. Hellenistik Dönem'de Eros figürinleri çoğunlukla mezar hediyesi olarak ele geçmiştir. Eros figürlerinin mezarlara hediye olarak bırakılmasının nedeni ile ilgili çeşitli öneriler vardır. Mezarlarda ele geçen Eros figürinlerinin, ölen kişileri öteki dünyada koruyan amuletler ya da ölüye yol gösteren rehberler oldukları kabul edilmiştir[168]. Boeotia'da MÖ. 4 ve 3. yüzyıl tarihli figürinler, hareketli yapıları ve duruşları ile ellerinde taşıdıkları nesnelerle uçan genç Eros figürin tiplerinin öncülleri olmalıdır. Erken dönem örneklerine göre Hellenistik Dönem figürinleri daha hareketli yapıları ve duruşlarıyla dikkat çekerler. Hellenistik Dönem'de Eroslar uçuş şekillerine göre ellerinde ayna, patera, çift flüt veya kithara tutmaktadırlar[169]. Eros'un Myrina kentinde görülen figürler yakışıklı yakışıklı olmaları yanında kadınsı ve efemine genç erkek görünümünde tasvir edilmişlerdir[170].

Hellenistik Dönem'le birlikte pek çok kentin nekropollerinde mezar hediyelerinde Eros figürinleri geniş bir yer tutar. Myrina Nekropolü'nden ele geçmiş Eros figürinleri genellikle çocuk mezarlarına bırakılmışlardır[171]. Eros figürinleri bekar ölen genç kızların mezarlarına konulmuştur[172]. Cinsiyet ya da yaş ayrımı vermesinin yanı sıra Eros figürinlerinin ölen bireyi diğer götüren bir ruh taşıyıcı, yol gösterici ve de koruyucu olarak mezarlara bırakıldıkları görüşü ise yaygındır[173]. Myrina'da Eros figürinlerinin üretimi MÖ. 3. yüzyıldan MÖ. 1. yüzyıla kadar sürmüştür[174]. Myrina'daki benzer Eros figürinleri,

[165] Boardman, 1985: fig. 22
[166] Erhat, 1999, s. 106-107
[167] Hesiodos, s. 62
[168] Bobou, 2015, s. 95
[169] Uhlenbrock, 1990, s. 138, No. 25
[170] Britova, 1969, s. 108
[171] Mollard-Besques, 1972, s. 35-65
[172] Rohde, 1968, s. 8
[173] Laumonier, 1956, s. 164
[174] Uhlenbrock, 1990a, s. 138

Aigai'de[175], Atina[176], Çanakkale Arkeoloji Müzesi[177], Efes Müzesi[178], Ephesos[179], Klazomenai[180], Kyme[181], Priene[182], Smyrna[183], Tanagra[184], Tekirdağ Müzesi[185], Teos[186] ve Tralleis'de[187] bulunmuştur.

Figürinler arasında çok fazla yer alan Nike, kanatlı ve hızla uçan bir şekilde, zaferi temsil etmektedir. Nike, başarının simgesidir ve başarı ile üstünlüğün ön plana çıkarılması amaçlanmıştır. Haberci bir tanrıça olarak kanatlı bir şekilde gökten aşağı inerek zaferi getirmesi ona gösterilen önemin vurgulanmasıdır. Zafer olgusu, pek çok toplumda mitolojik konu olarak sıkça işlenmiştir. Tanrı ve tanrıçalar için yapılan tapınaklar, mitolojiler, tören, ayin ve şenlikler, ve de heykeller yardımı ile gündelik hayata yansıtılmıştır[188]. MÖ. 5. yüzyıla kadar tanrıça Nike kanatsız şekilde betimlenmiştir. Bu yüzyıldan sonra Khios'lu heykeltıraş Archermos ve Thassos'lu ressam Aglaophon ilk kez tanrıçayı kanatlı olarak betimlemişlerdir. Bu gelenek çeşitli heykeltıraşlar tarafından sürdürülerek, kanatlı bir varlık olan Nike sanat dallarında sıkça betimlenmiştir. Antik Dönem sonrasında da kanatlı dii heykeller ve benzeri çeşitli betimlemeler çoğunlukla Nike olarak anılmıştır[189]. İstanbul Arkeoloji Müzesinde korunan altı, Louvre Müzesi koleksiyonundaki sekiz, Bergama Müzesinde korunan beş ve Dresden'deki bir Nike heykelci ğinin seri üretim sonucu meydana geldiği düşünülmektedir. Nekropol alanlarından ve mezarlardan bulunan Nike figürinleri, ölen kişileri ellerinde tuttukları çelenkle ödüllendirmeleri nedeniyle tercih edilmiş olmalıdır[190].

[175] Dereboylu, 2012, Lev. 27, K. 71–73
[176] Cartault, 1890, Pl. 1; Winter, 1903, s. 324, No. 5
[177] Kaplan, 2009, Lev. 17, Kat. 59
[178] Öztürk, 2007, Lev. VI. K. 15
[179] Meriç, 2002, Taf. 107. TK. 7, 9, 10, 11
[180] Goldman ve Jones, 1942, V, h-2, Group H. P. 409
[181] Dufkova, 1974a, Pl. 33, T.51-53
[182] Leyanaar-Plaisier, 1979, Pl. 139. Nr. 1074.
[183] Leyanaar-Plaisier, 1979, Pl. 84. Nr. 585 – 593
[184] Winter, 1903, s. 321, Nr. 13, 14.
[185] Güçlü, 2006, Lev.2, Res. 3a-b.
[186] Güllüsaç, 2020, Res. 29, No.456
[187] Çekilmez, 2017, Lev. 39, K. 28
[188] Hunger, 1974, s. 272
[189] Sikes, 1895, s. 282
[190] Çekilmez, 2014, s. 48-51

Berlin Altes Müzesinde görülen figürinde Attis kaynakların bazılarında tanrı, diğerlerinde ise Kybele'nin genç sevgilisi ya da rahip olarak anılmıştır[191]. Frig kaynaklarında Kybele ile birlikte betimlenmeyen Attis, MÖ. 4. yüzyıl ve sonrasına tarihlenen tanrıca ile bağlantılı kültlerde karşımıza çıkmaya başlar[192]. Roma ile Kartaca arasındaki II. Kartaca /Pon Savaşı'nın (MÖ. 218-202) sonrasında Roma'da zor bir dönem görülür. Bu zor dönem, tanrıca Kybele'yi temsil eden kutsal taşın Frigyalı rahipler tarafından MÖ. 204'de Roma'ya götürülmesiyle son bulur[193]. Attis, İmparator Claudius Dönemi'nden itibaren Kybele ile birlikte daha çok tapınım görmüştür[194]. Bitkilerle bağlantılı kültünde Attis, ölen ve sonra yeniden dirilen tanrı olarak görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, Attis figürinlerinin mezarlarda görülmesi öteki dünyada tekrar dirileceği inancına bağlanmaktadır. Külte göre, Attis ilkbahar gelmiş gibi canlanarak öteki dünyada tekrar doğacaktır[195].

Antik Yunan sanatının en dikkat çekici kadın temsilleri arasında yer alan Maenadlar (veya Bacchantlar) Tanrı Dionysos'a taparlar ve vahşi yaşamlarıyla tanınırlar. Bazı ritüellerde ilahi coşkuya kapılabilirler ve çılgınlıklarında, hayvanları ve insanları parçalayabilirler[196]. Arkaik ve Klasik dönem vazo resimlerinde oldukça sık temsil edilmesine rağmen, MÖ. 4. yüzyıl boyunca yalnızca antik Yunanistan'da koroplastik üretiminde (yani pişmiş toprak heykelciklerin üretiminde) Maenad figürleri de ön plana çıkmıştır. Dionysos kültlerinin artan önemi ve Tiyatronun temanın yaygınlaşmasına kesinlikle katkısı olmuştur. Praksiteles'in Maenadları, Roma'da Yaşlı Plinius zamanında[197] Scopas'ın ünüyle kanıtlanmıştır. Atina Ulusal Arkeoloji müzesindeki dans eden Menad, İkonografik özelliklere göre Myrina'daki bazı Eros ve Nike heykelciklerine benzemektedir.

Myrina'da ayakta giyimli kadın figürinleri sıklıkla görmekteyiz. Myrina'daki Helenistik kadın figürinleri kendine özgü bir karaktere sahiptir. Gösterişli giysilerin, küçük başlarının ve sözde "yağ kıvrımları" olan uzun boyunlar ve sıklıkla vurgulu jestler söz konusudur. Bu da pembeler, beyazlar ve yaldızlar için tercih edilen özel bir tercihtir[198].

[191] Çapar, 1978, s. 177
[192] Roller, 1991, s. 143
[193] Albayrak, 2007, s. 175
[194] Baydur, 1998, s. 105
[195] Baydur, 1998, s. 108, 109
[196] Bremmer, 2005, s. 194
[197] Pasquier ve Martinez, 2007, s. 40
[198] Bourgeois vd., 2023, s. 3006

Çoğunlukla üst üste giyilmiş iki kat kıyafet, khiton ve himation giyimli benzer şekildeki figürinler Anadolu atölyelerindeki etkili Tanagra atölyesinin örnekleri olup özellikle Myrina üretimlerinde de karşılaşılmaktadır[199]. Priene[200], Pergamon[201], Aigai[202], Assos[203], Çanakkale Arkeoloji Müzesi[204], Efes Müzesi[205], Tanagra[206], Tralleis[207], ve Pitane'de[208] benzer tipte ayakta ve giyimli kadın figürinleri bulunmuştur.

Kanepe'de oturan kadın figürlerinde Hellenistik Dönem'de başta Myrina olmak üzere pek çok merkezde ancak en çok Batı Anadolu ve Ege adalarındaki merkezlerde bulunan bir tip de literatürde çoğunlukla "Doğulu Aphrodite" olarak anılan, oturan genç kız figürinleridir. Bunlar oturan, çıplak ya da giyimli genç kızlardır. Bu tipin erkek versiyonları da mevcuttur. Figürlerin oturdukları taht veya benzeri mobilya, çok az örnekte kilden yapılmış ve figürinle birlikte korunmuştur. Örneklerin çoğunda ise herhangi bir mobilya görülmemektedir[209]. Bu figürinlerin simgeledikleri varlıklar ve işlevleri konusunda Aphrodite veya Aphrodite'nin Yakın Doğu ve Mısır'daki muadilleri İştar, Astarte, Hator, İsis vb.. tanrıçaların ya da bu tip tanrıçalara hizmet eden görevlilerin, belki de *hierodoulos*ların betimleri oldukları yönündedir. Bu ikinci görüşün en önemli dayanak noktası figürinlerin ikonografik özelliklerinin Yakın Doğu ve Mısır ikonografisi ile benzerlikler taşımasıdır. Literatürde bu tip için kullanılan "Doğulu Aphrodite" ismi bu görüş çerçevesinde ortaya çıkmış olup ilk kez 19. Yüzyılın sonunda Pottier ve Reinach tarafından kullanılmıştır[210].

Myrina'dan grotesk figürinler de ele geçmiştir. Groteskler çoğunlukla küçük boyutlu karikatürize edilmiş yüzler ve bedenleri olan, fiziksel kusurları tasvir eden pişmiş toprak figürinlerdir. Hellenistik Çağ'da anatomisi düzgün olmayan, karikatürize edilmiş ve harika

[199] Dufkava, 1974, s. 112
[200] Rumscheid, 2006, Taf. 35, Kat. No. 1-3
[201] Kielau, 2009, Taf. 32 B 33A, Taf. 33A
[202] Dereboylu, 2012, Lev. 45, K. 177-179
[203] Ergün, 2013, Lev. 10
[204] Kaplan, 2009, Lev. 29, Kat. No. 100-101, Lev. 30, Kat. No. 102-103
[205] Öztürk, 2007, Lev. 13, K. 30-31
[206] Walters, 1903, Pl. XXVII, Pl. XXVIII
[207] Çekilmez, 2014, Lev. 90-92, K. 72-76
[208] Hekimoğlu, 2010, Lev. 10, Kat. No. 16
[209] Nicholls, 1995, s. 438.
[210] Pottier ve Reinach, 1886a, s. 22

olmayan çok fazla çirkinlikte tasvir edilmiş bu grotesk figürinler sadece patolojik değildirler. Grotesk figürler olarak bilinen, komedyen ya da aktör tasvirleri, az sayıda büyük ölçekli mermer ve bronz eserlerde görülmesine rağmen bu tasvirlerin en çok örnekleri pişmiş topraktan yapılmış figürinlerdir[211]. Bergama müzesinden bir örnekte ayakta ve manto giyimli erkek grotesk figürini yer alır. Yuvarlak bir kaide üzerinde ayakta ve manto giymiş şekildedir. Kel, kemer kaşlı, büyük ve geniş burunlu, ağzı ise etli dudak yapısına sahiptir, büyük kulaklı verilmiştir. Şişman bir yapıdadır[212]. Benzer grotesk figürinler Metropolis[213], Pergamon[214], Smyrna[215], Stratonikeia[216] ve Tralleis'de[217] bulunmuştur.

Myrina'da mezarlarda ele geçen erkek maske dini amaçlarla ölen kişiye adanmış ve iple asılmıştır[218]. Masklar, Dionysos kültünün dini birer sembolüdür[219]. Masklar, dramatik olayların çeşitli tiplerini yansıtmak amacıyla MÖ. 5. yüzyıldan itibaren aktörler tarafından yüzlerine takılmıştır. İnsana özgü özelliklerin kendi başına farklı tiplerde görüldüğü felsefi düşüncesini vurgulayan özel maskların görülmesi Hellenistik Dönem'in bir özelliği olarak görünmektedir. Dramatik mask grupları, kendi başına mask modeli formunda olabildiği gibi, bireysel figürinler tarafından takılmış olarak da görülür. MÖ. 4. yüzyıl ve sonrasında tam boy aktör figürinleri popülerliğini korusa da pişmiş toprak model masklar hızla çoğalmaya başlamıştır [220]. İnsan yüzünün aynısı olan ilk maskın MÖ. 470 civarında ortaya çıktığı, ilk olarak yapıldığı malzeme terrakotta maskın ise MÖ. 5. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıktığı bilinmektedir[221]. Tiyatro oyunlarında kullanılan masklar, Antik Yunan tiyatrosunda oyuncuların en önemli objeleridir. Genellikle deri, yün veya alçıdan yapılan bu masklar oyuncunun konuşabilmesi için ağız bölümünde bir açıklık bırakılarak tüm yüzü kapatacak biçimde üretilmişlerdir. Saç ve sakallar tel şeklindeki liflerle oluşturulduktan sonra taranmıştır. Kadın maskları beyaz, erkek maskları ise kırmızı ten renginde boyanmıştır. Bu masklarda, genellikle karikatürize ve grotesk tipler görülür. Aynı zamanda tiyatro eserinin konusuna göre acılı ve neşeli tipler de görülmektedir. MÖ. 6. yüzyıl Attika vazolarında

[211] Mollard-Besques, 1972, s. 176, lev. 248
[212] Çekilmez vd., 2021, s. 99
[213] Meriç, 2003, s. 96
[214] Schmidt, 1994, Taf. 32, No. 172
[215] Winter, 1903, Taf. 438, No. 5
[216] Baldıran, 1990, Res. 222
[217] Çekilmez, 2014, K. 94-96
[218] Schwarzmaier, 2010, s. 1-10
[219] Çekilmez, 2017, s. 1 vd
[220] Burn, 2004, s. 71, fig. 35
[221] Çekilmez, 2017, s. 12

tiyatrolar ile ilgili betimlemelerde ilk defa masklar görülmektedir. Ayrıca masklar, lahitlerin dış yüzeyinde kabartma olarakta kullanılmışlardır[222].

Yüksek Hellenistik Dönem'den ile birlikte koroplast sanatçıları figürinlerin hareket etkinliğini arttırmak ve figürlere daha serbest duruşlar sağlayabilmek için daha çok kalıp kullanmışlardır. Myrina koroplastiği içerisinde çok sayıda örneği bulunan kalıp kullanılarak üretilen çok sayıda büyük boyutlu örneklerin MÖ. 188 yılındaki Apameia Barışı'ndan sonra II. Eumenes Dönemi idaresindeki kültür etkileşimi sonucunda oluştuğu ve bu etkinin MS. 1. yüzyılın ortalarına kadar sürdüğü görülmektedir. Aynı dönemde Tralleis, Pergamon, Priene ve Smyrna gibi Hellenistik Dönem'in önemli koroplastik merkezlerinde de benzer teknikle üretilmiş örnekler vardır[223]. Ön ve arka olmak üzere iki ayrı kalıp kullanılan ve plastik hatlarıyla işlenerek kilin daha kalın cidarlı olduğu Myrina'daki uçan genç Eros figürinlerinin benzer teknikle üretilen diğer örnekleri, Priene′de bulunan ve Hellenistik Döneme tarihlenen Herakles[224] figürini, Pergamon′dan bulunan genç erkek figürinleri[225] Miletos′ta bir mezarda bulunan Herakles figurini[226], Smyrna′dan bulunan Herakles[227] ve atlet figürinleri[228] aynı teknik kullanılarak üretilmiş Geç Hellenistik Dönem örnekleridir.

Myrina figürinlerinin daha düzgün, tebessüm eden hatta gülümseyen yüz ifadelerine sahip, kusursuz hareketler, sabit komposizyon ve düzenlemelerin Myrina kentinde üretimi yapılan koroplastların temel özellikleridir[229]. Myrina'da üretilen figürinlerin kil renginin de pembe olduğu dikkat çeker ve MÖ. 3. yüzyılın sonlarında Myrina'da meydana getirilen figürinlerin Tanagra stilinde oluşturuldukları görülür[230].

[222] Koch, 2001, s. 103, 247
[223] Uhlenbrock, 1990, s. 17
[224] Rumscheid, 2006, Lev. 126 no. 1-3 kat. no. 289
[225] Topperwein, 1976, Lev. 59 no. 404, 411
[226] Henninger ve Kossatz, s. 1977, lev. 59 no. 1-2
[227] Mollard-Besques, 1972, Lev. 220, d-D 1088
[228] Reeder, 1990, s. 84 fig. 73-74
[229] Britova, 1969, s. 116
[230] Busse, 1996, s. 100

Myrina'nın konumu, nekropoliste yapılan çalışmalar, eserlerin korunmakta olduğu çeşitli müzelere aktarılmış olup Myrina figürinlerinin tipolojik özelliklerinin Tanagra ile oldukça benzer olduğu, Anadolu'da ise Kyme, Smyrna ve Priene gibi kentlerin figürin üretimleriyle benzer özellikler taşıdığı görülür[231]. Myrina figürinlerinin MÖ. 3. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle üretildiği ve genellikle MÖ. 190 yılına ait Myrina sikkelerinin bulunduğu mezarların kesin bir kronolojiye sahip olabildikleri ve atölye imzalarına sahip örneklerin sıklıkla ele geçtiği görülmektedir. Tanagra (Boiotia) ve Myrina'da üretilmiş MÖ. 3. yüzyıldan MÖ 1. yüzyıla arasına tarihlenen bir grup terokotta aktör figürini masklı görünümünün canlı bir etkisini göstermekle birlikte bazı durumlarda, gerçek hayattaki yeni komedi aktörlerinin duruşlarını yansıtırlar[232]. Genellikle üst üste iki kat kıyafet, khiton ve himation giymiş olan benzer şekildeki figürinler Anadolu atölyelerindeki güçlü Tanagra ürünleri olup özellikle Myrina üretimlerinde fazlaca karşılaşılmaktadır[233]. Anadolu'daki en önemli koroplastik üretim merkezi yapılan arkeolojik çalışmalar sonunda figürinler üzerindeki sanatçı monogram ve imzaları tespit edilen 40 isim ve 20 monogram ile Myrina kenti ilk sıradadır. Myrina'nın ardından Pergamon, Smyrna, Priene, Patara, Parion, Kyme, Tralleis, Troia ve Stratonikeia'da tespit edilen önemli üretim merkezlerdir[234].

Figürinlerin kaidelerinde genel olarak Geç Hellenistik Dönem'e tarihli kaidelerin Myrina, Patara, Priene, Pergamon, Troia ve diğer kentlerdeki atölyelerde üretilip kullanılmış olan "oval ya da dikdörtgen" kaideler ile ayı olduğu görülmektedir[235]. Myrina Kenti′nde oval ya da dikdörtgen kaide formlar yanında eğri konkav kaide formlarının da bir hayli var olduğu görülmüştür[236]. Koroplastik kaideleri genel anlamda yüksek formdadır ve bu durumun Geç Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri'nde üretilmiş koroplastiklere ait bir özellik olduğu bilinmektedir[237].

Figürinlerin fırınlanması sırasında deformasyonları engellemek için yapılan pişirme deliği için en sık tercih edilen biçimin tıpkı Myrina antik kentinde olduğu gibi oval tarzda olduğudur. Myrina kentinde karşılaşılan dikdörtgen formdaki buhar deliklerinin ise Tanagra

[231] Winter, 1903, s. LXV – LXVII
[232] Burn, 2004, s. 71, fig. 35
[233] Dufkava, 1974, s. 112
[234] Çekilmez, 2015, s. 383
[235] Tavukçu, 2006, s. 40
[236] Günal, 2019, s. 83
[237] Tamsü Polat, 2017, s. 96, 97

üretimi figürinlerde var olan dikdörtgen formlu buhar deliklerinden etkilenilerek oluşturulmuşlardır[238].

Antik Yunan ve Roma döneminde günlük yaşamda önemli rol oynayan pişmiş toprak figürinler daha çok tapınak ve kutsal alanlara adak, mezarlara ise hediye veya koruyucu olarak konulmuşlardır. Anadolu'da da benzer durum görülmektedir. Kazılarda ele geçen kimi örnekler ise, figürinlerin özel evlerde bazen süsleme amaçlı olduğunu, kimileri de evin bir köşesinde yer alan küçük ibadet mekanlarında kült heykelciliği ya da kötü ruhları kovmak için bir çeşit muska görevi üstlendiğini göstermektedir[239]. Myrina'nın mezarlardaki buluntularının farklı türdeki figürinlerin, mezarlarda genel olarak kullanılan bir mezar eşyası (mobilyası) olabileceği sanılmaktadır. Figürinlerin mezarlara konulması geleneği bölgeye ve ölen kişiye göre bile değişiklik gösterdiği görülmektedir[240]. Figürinler en çok kadın ve çocuk mezarlarında kullanılmıştır[241].

Hellenistik Dönem'de koroplast ustaları değil de kentlerin ön plana çıktığını ve bu kentlerden en popüler olanlarından biri de Yunan anakarasında yer alan Tanagra kentidir. Batı Anadolu Yüksek Hellenistik Dönem'de Tanagra kenti önemini kaybetmeye başladıktan sonra Myrina kenti önem kazanmıştır. Üretilen figürinler bire bir Tanagra figürinlerine benzemekle birlikte yöntem olarak incelendiğinde üretilmiş figürinlerin çoğu zaman arkasında yer alan pişirme deliklerinin dikdörtgen değil de oval olmasıyla Atina'da üretilmiş figürinlerin sahip olduğu deliklerden farklıdır. Myrina'da üretilen figürinlerin renk olarak kil renginde, pembe olduğu görülür ve MÖ. 3. yüzyılın sonlarında Myrina'da üretilen figürinlerin Tanagra stilinde oluşturuldukları görülür[242].

Çeşitli müzelerde yer alan eserlerin stil özellikleri açısından değerlendirildiğinde en erken buluntu grubunu dörtgen ve alçak kaide üzerinde, ayakta, üst üste khiton üzerine himation giyimli genç kadın figürinleri oluşturmaktadır. Ayakta ve giyimli genç kadın figürinlerinden oluşan ilk grup MÖ. 250-200 arasına tarihlenmiştir. Tipolojinin ikinci

[238] Güçlü, 2006, s. 15
[239] Higgins, 1969, s. 9
[240] Barret, 2011, s. 36
[241] Huysecom Haxhi-Muller, 2015, s. 234
[242] Busse, 1996, s. 100

grubunu MÖ. 180 sonrasına tarihlenen Eros, Nike, Dionysos ve Aphrodite figürinleriyle birlikte daha çok dini tiplerin seçildiği eserler oluşturmaktadır. Bu grup içerisinde ayrıca ayakta giyimli kadın, erkek ve grotesk eserler de yer almaktadır.

Müzelerdeki eserler Erken Hellenistik Dönem'den başlamak üzere Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi eserlerinden oluşmaktadır. Myrina figürinleriyle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında figürinlerin daha çok Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendikleri görülmektedir.

7. KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Herodotos, *Historiai, Books I-II*, çev. A. D. Godley, Harvard University Press, 1996.

Hesiodos, *İşler ve Günler/Tanrıların Doğuşu*, Çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, 2012.

İstanbul.

Ksenophon, *Yunan Tarihi*, çev. S. Sinanoğlu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999.

Plinius, *Naturalis Historia (Natural History).* Trans. H. Rackham, Cambridge Harvard University Press, 1961.

Strabon, *The Geography of Strabo, Books XIII-XIV*, çev. H.L Jones, Harvard University Press, 1929.

Stephanos, *Byzantinii ΕΘΝΙΚΩΝ,* ed. A. Meineke, Ares Publishers, 1992.

Tacitus, *Annales ab excessu divi Augusti,* ed. Ch. D. Fisher, Clarendon Press, 1906.

Modern Kaynaklar

Albayrak, C. (2007). *Anadolu'da Kybele-Attis Kültü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Ankara.

Albayrak, Y. (2023). "2021 Yılı Kazılarında Ele Geçen Myrina Koroplastik Eserleri", *Arkeoloji ve Sanat* 173: 127-136.

Atalay, E. (1986). "1985 Yılı Notıion Kazıları", *VIII. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2*, Ankara, 69-92.

Aymerich, E. G. (2007). *Les chercheurs de passé 1789-1945 aux sources de l'archéologie,* Paris.

Baldıran, (A). 1990. *Stratonikeia Nekropol Buluntuları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Konya.

Baltazzi, D. (1881). "Borne des Pergaméniens", *Bulletin de Correspondance Hellénique* 5: 283-284.

Baltazzi, G. (2013). “I Primi scavi di Myrina e Kyme e l’attività di Demostene Baltazzi”, *Bollettino dell’Associazione*, Iasos di Caria, No 19, anno, Bologne, 35-38.

Barret, C. E. (2011). *Egyptianizing Figurines from Delos A Study in Hellenistic Religion*, Columbia Studies in the Classical Tradition, Vol. 36. Brill, Leiden.

Baudat, B. (1953). “Terres Cuites de L’Ecole Francais d’Athènes”, *BCH* XXVII 1, 1-45, pl. I-XX.

Baydur, N. (1998). “Attis Kültü ve Tarsus’ta Bulunmuş Attis Terrakottaları”. Ed. G. Arsebuk, M. J. Mellink – W. Schirmer, *Karatepe’deki Işık, Halet Cambel’e Sunulan Yazılar*. İstanbul, 105-113.

Bean, G. E. (1997). *Eskiçağda Ege Bölgesi*, Arion Yayınları, İstanbul.

Besques, S. (1986). *Catalogue raisonné des figurines et reliefs en terre-cuite grecs étrusques et romains. IV. 1. Epoques hellénistique et romaine, Italie méridionale,* Sicile, Sardaigne. Paris.

Boardman, J. (1985). *Greek Sculpture: The Classical Period*. Thames & Hudson, London.

Boardman, J. (1996). *Greek Art*. Thames & Hudson, New York.

Boardman, J. (2001). *Yunan Heykeli Arkaik Dönem*, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul.

Bobou, O. (2015). *Children in the Hellenistic World, Statues and Representation***,** Oxford University Press, Oxford.

Bourgeois, B. -Verri, G. ve Jeammet, V. (2023). “Color and Light: A Hellenistic Terracotta Figurine of a Maenad from Myrina”, *Heritage* 6: 3005–3024.

Bremmer, J. (2005). *Maenads, N. The Oxford Classical Dictionary, 3rd*, ed. Oxford University Press, Oxford, UK.

Britova, N. N. N. (1969). *Grečeskoja Terrakota*, Publishing House Art, Moscow.

Brøns, C. (2017). *Gods and Garments: Textiles in Greek Sanctuaries in the 7th to the 1st Centuries BC*. Oxbow Books, Oxford.

Burn, L. (2004). *Hellenistic Art: from Alexander the Great to Augustus*, British Museum Press, London.

Burr Thompson, D. (1952). “Three Centuries of Hellenistic Terracottas”. *Hesperia* 21/2: 116-164.

Burr Thompson, D. (1963). *Troy, The Terracotta Figurines of the Hellenistic Period: Supplementary Monograph III,* New Jersey: Princeton University Press.

Busse, F. (1996). Hellenistiche Terracotten I. *Asia Minor Studien, Ausgrabungen in Assos 1992*, 21: 139-165, Bonn.

Canay, A. (2000). *Antik Çağ Koroplastik Sanatı ve Bu sanatın Etkileriyle Ortaya Çıkan Günümüz Seramik Örnekleri*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Cartault, A. (1890) *Terres Cuite sGrecques D’Apres Le sOriginaux Des Collections Privees de France et desMusees D’Athenes*, A. Colin: Paris.

Çapar, Ö. (1978). “Roma Tarihinde Magna Mater (Kybele) Tapınımı”, *Anatolia* 29: 167-210.

Çekilmez M. 2010. “Aydın Müzesinden Bir Grup Terrakotta Figürin”, *4. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu,* 4: 150-165.

Çekilmez, M. (2014). *Tralleis Güney Nekropolü Terrakotta Figürinleri.* Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Çekilmez, M. (2015). “Hyllarima’dan Bir Grup Figürin”, *OLBA*, XXIII, 371–395.

Çekilmez, M. (2017). *Tralleis Güney Nekropolü Terrakotta Figürinleri*, Aydın Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Aydın.

Çekilmez, M. (2017a). “Myrina Antik Kenti Yüzey Araştırmaları, Çalışma Alanı, Yapı ve Kalıntılar”, *Myrina ve Gryneion Arkeolojik Yüzey Araştırmaları Belgeler ve Yeni Araştırmalar 1. Cilt,* Ed. M. Çekilmez –E. Dereboylu Poulain, Aliağa Kent Kitaplığı Dizisi 3: 21-40.

Çekilmez, M. (2019). *Myrina Antik Kenti. Aliağanın Antik Kentleri*, M. Çekilmez (Ed.). 45-66, Aliağa Kent Kitaplığı Dizisi: 9, Ankara.

Çekilmez, M –Arinç M. ve Taşpınar, P. (2021). *Bergama Müzesindeki Myrina Terracotta Figürinleri*, Myrina ve Gryneion- 4, Aliağa Kent Kitaplığı 16, İzmir.

Çelikel Ö. Z. 2008. *1985-2006 Yılları Arasında Assos Kazılarından Ele Geçen Mitolojik Tasvirli Terrakottalar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Çanakkale.

Çevik, N. (2019). *Isparta Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Figürinler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Isparta.

Çokay Kepçe, S. ve Özden-Gerçeker, S. (2011). *Kilden Suretler. Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonundan Antik Çağ Terrakotta Figürinleri / Images In Terracotta* - Ancient Terracotta Figurines In The Sadberk Hanım Museum Collection, İstanbul.

Dereboylu, E. (2012). *Aigai Pişmiş Toprak Figürinleri,* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Doğan, E. (2005). *Klaros 2001 – 2003 Yılı Kazılarında Bulunmuş Olan Pişmiş Toprak Kadın Figürinleri,* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Doğan Gürbüzer, E. (2012). *Klaros Kazılarında Bulunmuş Olan Pişmiş Toprak Figürinler ve Kültler Açısından Değerlendirilmeleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi. İzmir.

Doğan Gürbüzer, E. (2019). "Pişmiş Toprak Figürinler ve Anıtsal Heykeller: Bağımsız mı Takipçi mi?", Cedrus, VII: 293–331.

Duchêne, H. (2002). "Aventure archéologique et amitié épistolaire: Edmond Pottier, Salomon Reinach et les fouilles de Myrina", *Journal des Savants*, 379-440.

Duchêne, H. ve Mathieux, N. (2007). *La lettre & l'argile, Autour d'une semaine de fouilles à Myrina*, Dijon.

Dufková, M. (1974). *Kyme Vol. 1.* The Anatolian Collection of CharlesUniversity. Prag.

Dufkova, M. (1974a). "Terracottes", Bouzek, J. (Ed.) Anatolian Collection of Charles University, Kyme I, İçinden (103–133), Universita Karlova, Praha.

Durnagölü, N. (2020). *Stratonikeia Koroplastiği.* Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Denizli.

Erdemgil, S. (1981). "Kestel Kazısı 1980 Yılı Çalışmaları", 3. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 63-66.

Ergün N. (2013). *Assos Batı Nekropolü Buluntuları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı. Çanakkale.

Erhat, A. (1999). *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Erkanal Öktü, A. - İren, K. (2004). "Güney Aiolis Yüzey Araştırması 2003", *22. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1,* 259-270.

Erlich, A. (2015). "Terracottas". Eds: E. A. Friedland – M. Grunow, *The Oxford Handbook of Roman Sculpture*. New York, 155-172.

Ferruzza, M. L. (2016). *Ancient Terracottas From South Italy And Sicily In The J. Paul Getty Museum*, Los Angeles: J. Paul Getty Museum Publications.

Fırat, M. (2004). *Aliağa Kurtarma Kazısından Ele Geçen Pişmiş Toprak Figürinleri,* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Fischer, M. (2008). *The Prostitute and Her Headdress: the Mitra, Sakkos and Kekryphalos in Attic Red-figure Vase-painting ca. 550-450 BCE*. Un-published Master Thesis, University of Calgary, Alberta.

Freely, J. (2004). *The Western Shores of Turkey: Discovering the Aegean and Mediterranean Coasts,* Tauris Parke Paperbacks, London.

Goldman, H. ve Jones, F. (1942). "Terracottas From the Necropolis of Halae", *Hesperia* 11: 365–420.

Graf, F. (2006). "Der Kult des Eros in Thespiai", *Dialog über die Liebe: Amatorius / Plutarch. Eingeleitet,* übersetzt und mit interpretierenden Essays versehen von H. Görgemanns et al., Mohr Siebeck, Tübingen, 191-207.

Güçlü, H. (2006). *Tekirdağ Çevresi Pişmiş Toprak Figürinleri,* Yüksek Lisans Tezi, Trakya

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Edirne.

Güllüsaç, Ş. (2020). "Teos Batı Nekropolisi: 2. ve 3. Evre Gömüleri", *Kubaba,* 29: 63–88.

Günal, B. (2019). *2006 – 2015 Yılları Arasında Kibyra Kazılarında Ele Geçen Terrakotta Figürinler*. Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı (SDÜ ile Ortak), Burdur.

Havelock, C. M. (1995). *The Aphrodite of Knidos and her successors: A historical review of the female nude in Greek art*. Michigan.

Head, B. V. (1892). *A Catalogue of Greek Coins in British Museum, Catalogue of the Greek Coins in Ionia,* The Trustees of the British Museum, London.

Hekimoğlu, H. A. (2010). *İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Pitane Pişmiş Toprak Figürinleri*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Muğla.

Henninger, F. J. ve Kossatz, A. U. (1977). "Zwei Hellenistische Graber der Milesischen Nekropole". *IstMitt* 29: 174-186.

Higgins R. A. (1954). *Catalogue of the Terrakottas in the Department of Greekand Roman Antiquites, Grek 730 - 330 B.C. British Museum I,* Order of theTrusteesPress: London.

Higgins, R. A. (1969). *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum. Volume I - II. Greek: 730 - 330 B.C.,* Oxford (ilk basım 1954).

Higgins, R. A. (1978). *Greek Terracottas,* British Museum, London.

Higgins, R. A. (1969). *Greek Terracotta Figures,* The British Museum Press, London.

Hodder, I. (2006). *Figürinler Hakkında Düşünmek*, Şennur Şentürk (Koordinatör), *Tunç Çağı'nın Gizemli Kadınları* (s. 7-10). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hunger, 1974. *Lexikon der Griechischen und Römischen Mythologie*, Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag.

Huysecom Haxhi, S. ve Muller, A. (2015). "Figurines en contexte, de l'identification à la fonction: vers une archéologie de la religion, Figurines grecques en contexte Presence muette dans le sanctuaire, la tombe et la maison", Presses Universitaires du Septentrion, 421-438.

Insoll, T. (2017). The Oxford Handbook of Prehistoric Figurines. Timothy Insoll (Ed.), *Miniature Possibilities? An Introduction to the Varied Dimensions of Figurine Research (s. 3-16).* Newyork: Oxford University Press.

Işın, G. (2007). *Patara Terrakottaları, Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri*, Patara V.1. İstanbul.

Kaplan, D. (2009). "Frank Calvert Koleksiyonu'undan Bir Grup Oturan Çocuk Terrakotta'ları", *Anatolia*, 36: 127-147.

Karoglou, K. (2016). "The Collection of Greek Terracotta Figurines at The Metropolitan Museum of Art", *Les Carnets de l'ACoSt,* Varia, 1-9.

Kekule, R. (1878). *Griechische Thonfiguren Aus Tanagra*, Berlin, Reimer.

Kielau, S. (2009). *Terrakottenaus Pergamon, Tonfigurenaus Wohnhausern der Stadtgrabung*, Inaugural – Dissertationzur Erlangung des Doktorgrades der Philosophischen Fakultät Der Westfälischen Wilhelms Universität: Münster.

Koch, G. (2001). *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Korkut, T. (2005). "Pisidia'da chthonik Aphrodite kültü", *Adalya*, VIII: 151-156.

Lagona, S. (1983). "Kyme'deki Antik Liman", *1. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 45-50.

Lagona, S. (1984). "Anadolu Sahillerindeki Arkeolojik ve Topografik İnceleme", *2. Araştırma Sonuçları Toplantısı,* 89 - 92.

Lang-Auinger, C. (1999). "Die Terrakottagruppe Eros und Psyche aus dem Hanghaus in Ephesos und das Gegenstück aus Berlin- Beide aus derselben Werkstatt?", *Istanbuler Mitteilungen***,** Sayı: 49: 363-375.

Larson, J. (2007). *Ancient Greek Cults: A Guide***,** Routledge, New York/London.

Laumonier, A. (1956). *Exploration Archéologique de Délos XXIII*, Lesfigurines de terrecuite. Paris: BoccardPress.

Le Roy, C. (1996). "L' Ecole francaise d'Athènes et l'Asie Mineure", *BCH* 120: 373–387.

Leyenaar-Plaisier, P. G. (1979) *Les Terres Cuites Grecques et Romaines*, Catalogue de la Collection du Musee Nationaldes Antiquites A Leiden, Rijksmuseumvan Oudhedente Leiden, Press Pays Bas, Leiden.

LIMC (1988). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae IV I*, Artemis Verlag Zürich und München.

Mathieux, N. (2011). “Myrina: nouvelles données d’une fouille du XIXe siècle”, *Dialogues d’histoire ancienne,* Vol.37, No.2: 183-191.

Meriç, R. (2002). *Spathellenistisch–römische Keramikund Kleinfundeauseinem Schachtbrunnen am Stattsmarkt in Ephesos*, FiE IX/3, Österreichischen Archaologischen İnstitut: Wien.

Meriç, R. (2003). *Metropolis; Ana Tanrıça Kenti*, Mas Matbaacılık. İstanbul.

Merker, G. S. (2000). *The Sanctuary of Demeter and Kore. Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic and Roman Periods Corinth 18-4*. New Jersey

Mollard-Besques, S. (1963). *Catalogue Raisonne des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains II Myrina*. Musee du Louvre et Collestions des Universites de France. Paris.

Mollard-Besques, S. (1972). *Musée national du Louvre, Catalogue raisonné des figurines et reliefs en terre cuite grecs, étrrusques et romains III, Époques* Pişmiş Toprak Figürinler ve Anıtsal Heykeller: Bağımsız Mı Takipçi Mi? *Hellénistique et romaine. Gréce et Asie Mineure*. Paris.

Mulayim, S. (2009). “Kronolojik Notlarıyla 19. yüzyıl Osmanlı Müzeciliği”, *Osmanlı Araştırmaları XXXIV*, İstanbul, 175–201.

Mulliez, D. (2007). *Communications, les Reinachs et l’école francais d’Athènes*, Comptes Rendus des Scéances de l’Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, année, Mars, 1074.

Murray, A. S. (2004) *A History of Greek Sculpture*, Kessinger Publishing Co, London.

Nicholls, R. V. (1995). “The Stele-Goddess Workshop: Terracottas from Well U 13:1 in the Athenian Agora”, *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens***,** Sayı: 64: 409-492.

Özdemir, A. -Bamyacı, A. O ve Çilem, Y. (2012). “Kalkolitik Smintheion (Gülpınar) Buluntusu Antropomorfik Objeler”, *Höyük*, 5: 10-28.

Öztepe, E. (2003). “Smintheion’dan Bir Grup Pişmiş Toprak Heykelcik”, *TTK BELLETEN*, 67 248: 77-92.

Öztürk, F. (2007). *Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Aydın.

Öztürk, N. (2012). "Myrina Gryneion 2011 Yüzey Araştırması", *30. Araştırma Sonuçları Toplantısı,* I, 151-160.

Pasquier, A ve Martinez, J. L. (2007). *Praxitèle; Musée du Louvre, Somogy,* Paris, France.

Perçin, Ö. (2019). *Seleukeia Sidera Terrakotta Figürinleri*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman

Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) Anabilim Dalı, Isparta.

Picazo, M. (2008). "Greek terracotta figurines: images and representations of everyday life". Eds. S. Montón-Subiás – M. Sánchez-Romero, *Engender-ing Social Dynamics: The Archaeology of Maintenance Activities, BAR In-ternational Series 1862*. Oxford, 57-64.

Pinkwart, D. (1965). *Das Relief des Archelaos von Priene und die Musen des Philiskos*, Lassleben, the University of Michigan.

Pişkin, G. (2011). *Aliağa ve Çevresindeki Arkeolojik Yerleşimlerin CBS İle Mekansal Analizi*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Pottier, E. ve Reinach, S. (1887). *La Nécropole de Myrina*, Cambridge University Press, Paris.

Pottier, E. ve Reinach, S. (1886a). *Les Terres Cuites de Myrina***,** Librairie des Imprimeries

Réunies, Paris.

Pottier, E. - Reinach, S. ve Veyrier, A. (1887). *La Nécropole de Myrina*, Tome premiere, Texte et Notices, Paris.

Ramsay, W. M. (1881). *The Historical Geography of Asia Minor*, John Murray, London.

Reeder, E. D. (1990). "Some Hellenistic Terracottas and Sculpture in Asia Minor". *The Coroplast's Art, Greek Terracottas of the Hellenistic Period*. New York, 81-88.

Reinach, S. (1888). *Esquisses Archéologiques*, Paris.

Richardson, C. E. V. (1991). *Ancient Greek Terracottas*, Oxford: Ashmolean Museum Publications.

Rohde, E. (1968). *Griechische Terrakotten,* Tübingen: WasmuthVerlag.

Roller, L. E. (1991). "The Great Mother at Gordion: The Hellenization of an Anatolian Cult". *JHS* 111: 128-143.

Rolley, C. (1999). *La Sculpture Grecque. 2. La Période Classique*, Picard: Paris, France.

Rumscheid, F. (2006). *Die Figurlichen Terrakotten von Priene, Fundkontexte, Ikonographie und Funktion in Wohnhausern und Heiligtumern im Licht antiker Paralelbefunde. Priene I*. Wiesbaden.

Saltuk, S. (1997). *Arkeoloji Sözlüğü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Sarıoğlu, M. A. (2006). *Bergama*, Belleten 15, Bergama Kültür Ve Sanat Vakfı, Bergama.

Savage, G. ve Newman, H. (1992). *An Illustrated Dictionary of Ceramics,* Thames and Hudson Ltd, London.

Sayce, A. H. (1882). "Explorations in Aeolis", *JHS*, 3: 218-227.

Sayın, E. 2019. "Antik Çağ'ın Grotesk Figürinleri", *Gazi Üniversitesi Akademik Sanat Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 6: 28-49.

Seaford, R. (2007). *Dionysos***,** Routledge, London/New York.

Sevin, V. (2001). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, 1. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Schmidt E. 1994. *Katalog der Antiken Terrakotten I,* Martin von Vagner Museum der Universität Würzburg, Mainz.

Schwarzmaier, A. (2010) "Theater Masks", The Art of Ancient Greek Theater, Edt. M.L. Hart, *Paul Getty Museum Publications,* Los Angeles, 42–44.

Serim, F. (2000). *MÖ. 1. Bin Yıl Kuzey Suriye ve Güney Anadolu Pişmiş Toprak Figürinleri*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Sikes, E.E. (1895). "Nike and Athena Nike", *The Classical Review,* 9 (5): 280-283.

Silek, S. (2010). *Seyitömer Höyük İdolleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlu Pınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Smith, W. (1854). *Dictionary of Greek and Roman Geography*, London.

Smith, R. R. R. (2002). *Hellenistik Heykel***,** Çev. A. Yoltar-Yıldırım, Homer Kitabevi, İstanbul.

Stark, F. (1956). *Ionia,* A Quest, John Murray, New York.

Stewart, A. (1990). *Greek Sculpture. An Exploration,* Yale University Press: New Haven, CT, USA; London, UK.

Summerer, L. (1999) "Hellenistische Terrakotten Aus Amisos, Ein Beitragzur Kunstgeschichtedes Pontosgebietes", *Geographica Historica13*, Franz Steiner Verlag: Stuttgart.

Tamsü Polat, R. (2017). *Stratonikeia Akdağ Nekropolü,* Ege Yayınları, İstanbul, 94–112.

Tamsü Polat, R. -Polat, Y. -Yürük, M. B. -Erikan, F. ve Kanbur, N. (2019). "2018 Yılı Yazılıkaya/Midas Vadisi Yüzey Araştırması", *AST*, 3 (37): 233-24.

Topperwein, E. (1976). *Terrakotten von Pergamon*, (Pergamenische Forschungen 3), Berlin.

Tavukçu, A. Y. (1997). *Troas Bölgesi Terrakotta Figürünleri (İ.Ö. 1375-İ.S. 395).* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum.

Tavukçu, Z. (2006). *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları.* Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum.

Tuğrul, B. - Sungur, F. ve Atik, Ş. (1986). "İstanbul Arkeoloji Muzelerindeki Bazl Opak Cam Eserlerin X Işını Radyografi Teknigi ile İncelenmesi", *2. Arkeometri Sonuçları Toplantısı*, 81-90.

Uhlenbrock, J. P. (1990). "The Coroplast and His Craft", *The Coroplast's Art, Greek Terracottas of the Hellenistic Period*. New York, 15-21.

Uhlenbrock, J. P. (1990a). *The Coroplast´s Art. Greek Terracottas of the Hellenistic World*. An

Exhibition (New York) and Publication in Honor of D. Burr Thompson of her 90th Birthday, New Rochelle.

Umar, B. (1993). *Türkiye'deki Tarihsel Adlar: Türkiye'nin Tarihsel Coğrafyası ve Tarihsel Adları Üzerine Alfabetik Düzende Bir İnceleme,* İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

Walters, H. B. 1903. *Catalogue of the Terracotta in the British Museum,* Publisher: BMP, London.

Webster, T. B. L. (1950). *Greek Terracottas,* Vintage Classic King Penguin Book, London.

Winter, F.(1903). *Die Typen der Figürlichen Terrakotten I –II,* Verlagvon W.Spemann: Berlin und Stuttgart.

Yetilmezsoy, D. B. (2006). *Tarih Öncesi Figürinlerin Yorumlanmasında Düşünsel ve Kuramsal Yaklaşımlar,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

Zoroğlu, L. ve Çalık Ross, A. (2001). "Tarsus Terra Cotta Atölyesi", Yazılı Bildiri, *I. Uluslararası Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Eskişehir, 23–28.

İnternet Kaynakları

https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK

https://artsandculture.google.com/asset/myrine-terracotta-standing-heracles

https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-dancers-nike

(https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-levitating-nike

https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-levitating-nike

https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-levitating-attis

https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-eros

https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-standing-young-girl-in

https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-standing-girl-in-coat

https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-statuette-of-a-female-dancer

https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-slave

https://bostonartmuseum.org/myrinafigurines/Erosflyingwithlyre

https://bostonartmuseum.org/myrinafigurines/siren

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1991-0131-1

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1907-0519-6

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1907-0519-4

https://www.britishmuseum.org/collection/search?keyword=GAA3400

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1906-0310-1

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1893-0915-3

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1885-0316-1

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1907-0518-4

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1906-0512-4

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1893-0915-5

http://linkis.com/org/2Hu1O

https://picryl.com/media/draped-eros-louvre-myr139-dfb7ac

https://collections.louvre.fr/ark:/53355/cl010283488

https://boudewijnhuijgens.getarchive.net/topics/terracotta+figurines+from+myrina

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eros_Myrina_Louvre_Myr67.jpg

https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010275153

https://picryl.com/topics/terracotta+figurines+from+myrina

https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010275112

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Winged_Nike_Louvre_Ly1651.jpg

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Veiled_dancer_Louvre_Myr660.jpg

https://collections.louvre.fr/en/ark/53355/cl010281961

https://ceramica.fandom.com/wiki/Myrina?file=Artemis_Apollo_Louvre_Myr199.jpg

https://tr.pinterest.com/pin/53058101832754796

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dionysos_mask_Louvre_Myr347.jpg

https://www.metmuseum.org/art/collection/search/252951

https://www.metmuseum.org/art/collection/search/247495

https://www.metmuseum.org/art/collection/search/241284

ttps://www.metmuseum.org/art/collection/search/244734

https://art.thewalters.org/detail/34282/nike-2

EKLER

Resim 1: Dans Eden Menad Figürini (Bourgeois vd., 2023, Fig. 1)

Resim 2: Nike Figürini (https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK)

Resim 3: Nike Figürini (Çekilmez vd., 2021, Fig. 60)

Resim 4: Nike Figürini (https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK)

Resim 5: Uçan Eros Figürini (Çekilmez vd., 2021, Fig. 45)

Resim 6: Uçan Eros figürini (https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK)

Resim 7: Uçan Eros Figürini (https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK)

Resim 8: Ayakta Giyimli Kadın Figürini (Çekilmez vd., 2021, Fig. 70)

Resim 9: Ayakta Giyimli Kadın Figürini (Çekilmez vd., 2021, Fig. 72)

Resim 10: Ayakta Giyimli Kadın Figürini

(https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK)

Resim 11: Ayakta Giyimli Kadın Figürini (Çekilmez vd., 2021, Fig. 68)

Resim 12: Ayakta Giyimli Kadın Figürini (Çekilmez vd., 2021, s. 183, K32)

Resim 13: Ayakta Giyimli Kadın Figürini (Çekilmez vd., 2021, s. 189, K.35)

Resim 14: Ayakta Erkek Figürini (https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK)

Resim 15: Aphrodite Figürini Başı (https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK)

Resim 16: Kadın Figürini Başı (https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK)

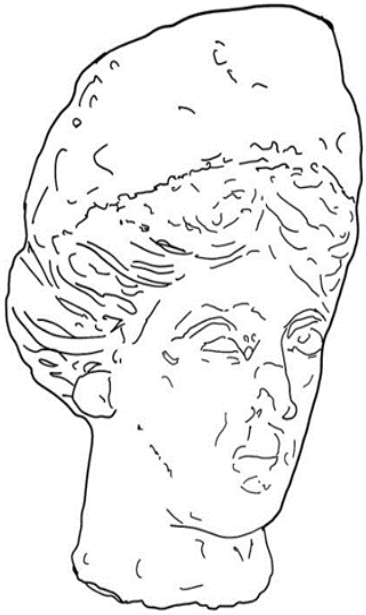

Resim 17: Kadın Figürini Başı (https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BRG01&DistId=MRK)

Resim 18: Eros Figürinine ait Sol Kanat Parçası (Çekilmez vd., 2021, s. 125, K.9)

Resim 19: Herakles Figürini (https://artsandculture.google.com/asset/myrine-terracotta-standing-heracles)

Resim 20: Dans Eden Nike (https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-dancers-nike)

Resim 21: Havaya Yükselen Nike (https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-levitating-nike)

Resim 22: Havaya Yükselen Attis (https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-levitating-attis)

Resim 23: Atların Çektiği Araba üzerinde Eros (https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-eros)

Resim 24: Ayakta Genç Kız Figürini (https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-standing-young-girl-in)

Resim 25: Örtülü Genç Kız Figürini (https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-standing-girl-in-coat)

Resim 26: Dans Eden Kadın Figürü (https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-statuette-of-a-female-dancer)

Resim 27: Köle Figürini (https://artsandculture.google.com/asset/myrina-terracotta-slave)

Resim 28: Lir ile Uçan Eros (https://bostonartmuseum.org/myrinafigurines/Erosflyingwithlyre)

Resim 29: Siren Figürini (https://bostonartmuseum.org/myrinafigurines/siren)

Resim 30: Uçan Kanatlı Nike Figürü
(https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1991-0131-1)

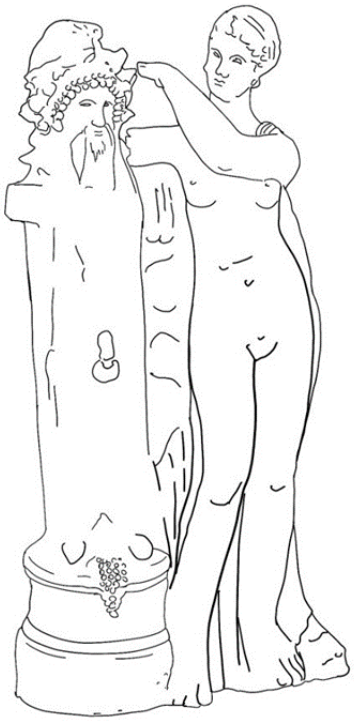

Resim 31: Dionysos'un bir Keşişini Taçlandıran Afrodit Figürü (https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1907-0519-6)

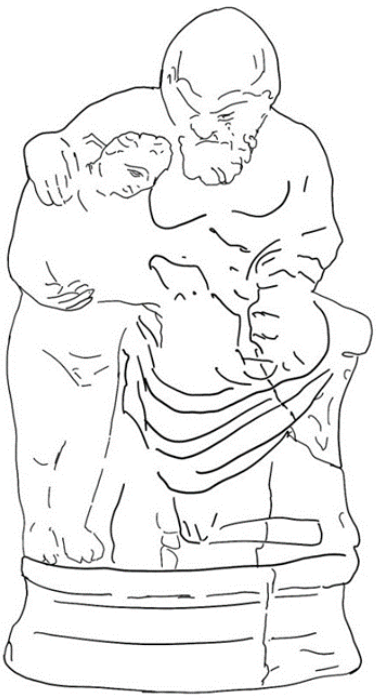

Resim 32: Silenos ve Genç Dionysos (https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1907-0519-4)

Resim 33: Sağında bir Herme'ye Yaslanmış bir Genç Figürin Grubu
https://www.britishmuseum.org/collection/search?keyword=GAA3400

Resim 34: Ayakta Duran Kadın Figürini
(https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1906-0310-1)

Resim 35: Erkek Çocuk Figürini (https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1893-0915-3)

Resim 36: Bir Kanepede Oturan iki Kadın Figürini (https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1885-0316-1)

Resim 37: Dövüşen iki Gladyatör (https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1907-0518-4)

Resim 38: Groteks Figürini (https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1906-0512-4)

Resim 39: Bir Aktör Figürini (https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1893-0915-5)

Resim 40: Kanatlı Eros (http://linkis.com/org/2Hu1O)

Resim 41: Ayakta Eros Figürini (https://picryl.com/media/draped-eros-louvre-myr139-dfb7ac)

Resim 42: Ayakta Eros Figürini (https://collections.louvre.fr/ark:/53355/cl010283488)

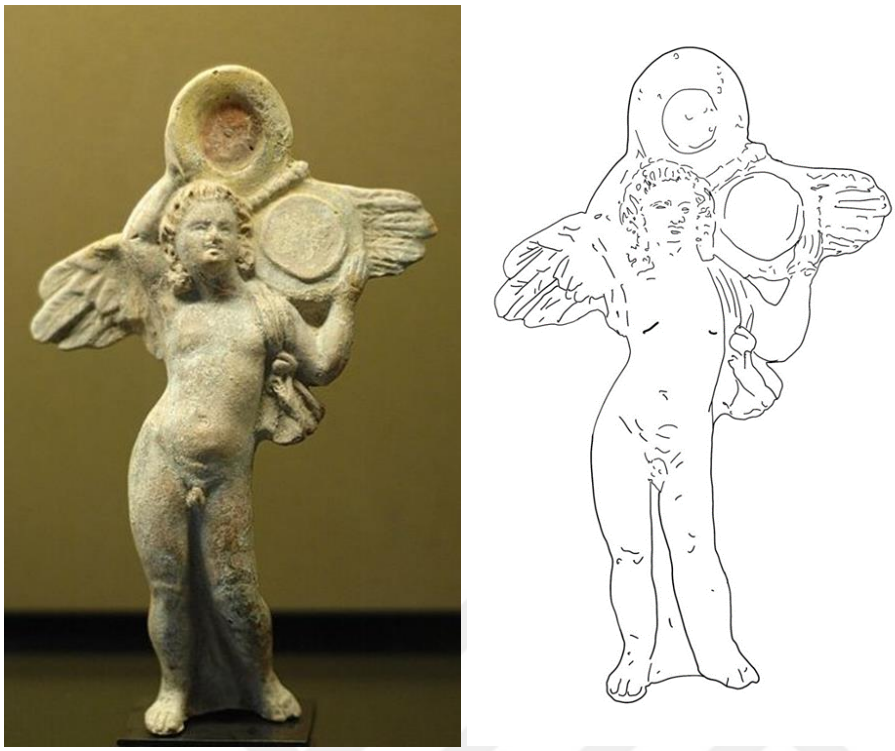

Resim 43: Afrodite'ye Ayna Tutan Eros
(https://boudewijnhuijgens.getarchive.net/topics/terracotta+figurines+from+myrina)

Resim 44: Eros Ephebos Tipi Figürini
(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eros_Myrina_Louvre_Myr67.jpg)

Resim 45: Eros, Ephebos Tipi Figürini (https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010275153)

Resim 46: Eros Kitharoidos (Lir Çalan)
(https://picryl.com/topics/terracotta+figurines+from+myrina)

Resim 47: Ayakta Nike Figürini (https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010275112)

Resim 48: Ayakta Nike Figürini (https://en.wikipedia.org/wiki/File:Winged_Nike_Louvre_Ly1651.jpg)

Resim 49: Dans Eden Kadın Figürini
(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Veiled_dancer_Louvre_Myr660.jpg)

Resim 50: Ayakta Erkek Çocuk Figürini
((https://collections.louvre.fr/en/ark/53355/cl010281961)

Resim 51: Artemis ve Apollon Figürin Grubu
(https://ceramica.fandom.com/wiki/Myrina?file=Artemis_Apollo_Louvre_Myr199.jpg)

Resim 52: Bir Kline Üzerinde Oturan 3 Kadın Figürin Grubu
(https://tr.pinterest.com/pin/53058101832754796)

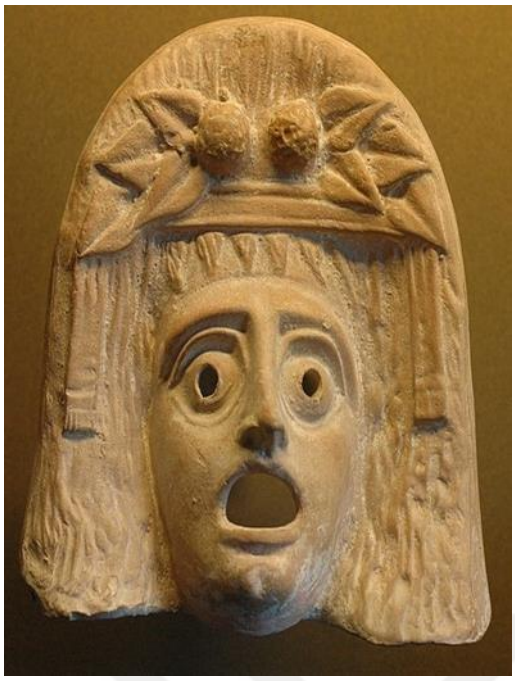

Resim 53: Dionysos'u Temsil Eden Mask https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dionysos_mask_Louvre_Myr347.jpg)

Resim 54: Uçan Eros Figürini (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/252951)

Resim 55: Uçan Nike Figürini (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/247495)

Resim 56: Kucağında Bebek Tutan Kadın Figürini (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/241284)

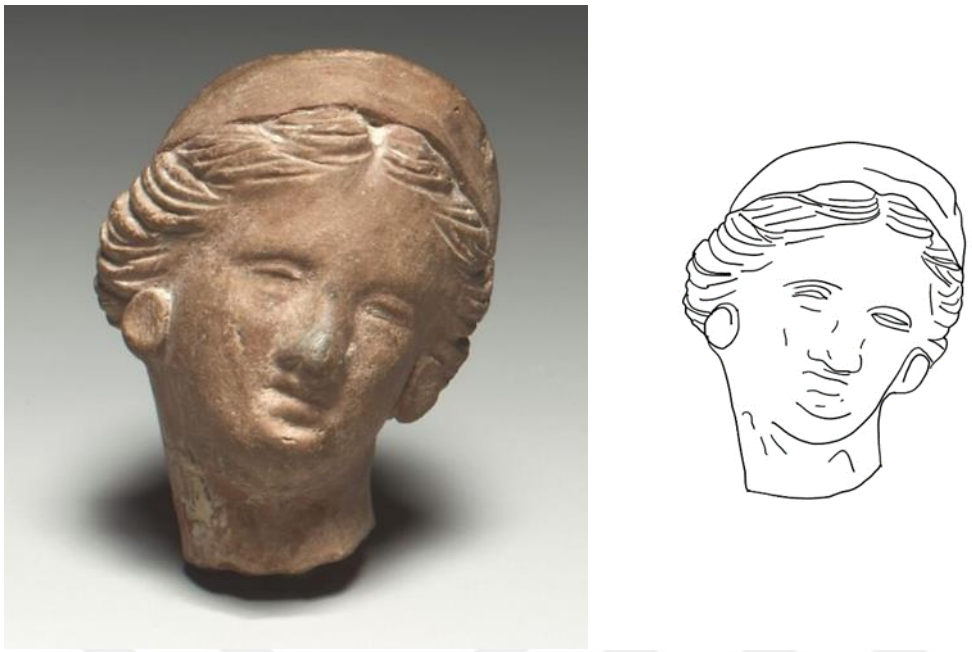

Resim 57: Kadın Figürin Başı (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/244734)

Resim 58: Bir Tanrıça Figürini (Karoglou 2016: Fig. 9)

Resim 59: Nike (https://art.thewalters.org/detail/34282/nike-2)

Resim 60: Para Keseli Genç Figürini (https://art.thewalters.org/detail/30687/draped-boy-leaning-on-pillar)